

WAŁBRZYCH

Raport z realizacji

Strategii Zrównoważonego Rozwoju

Wałbrzycha do 2020 roku

za rok 2018

Urząd Miejski w Wałbrzychu

***Biuro Zarządzania Strategicznego, Nadzoru Właścicielskiego, Funduszy Europejskich
i Rozwoju Gospodarczego***

Wałbrzych, kwiecień 2019 r.

I. WPROWADZENIE.....	6
II. RAPORT Z REALIZACJI ZADAŃ STRATEGICZNYCH.....	8

CEL 1. ROZWINIĘTY, KONKURENCYJNY I INNOWACYJNY PRZEMYSŁ..... 8

1.1 POSZUKIWANIE INWESTORÓW	9
1.2 OPRACOWANIE KONCEPCJI INTELIGENTNEJ SPECJALIZACJI MIASTA	11
1.3 AKTYWNY UDZIAŁ W WYMIANIE KNOW-HOW (WZAJEMNE UCZENIE SIĘ, PRZEKAZYWANIE DOŚWIADCZEŃ I DOBRYCH PRAKTYK PODCZAS KONFERENCJI, KONGRESÓW, DEBAT I INNYCH SPOTKAŃ)	11
1.4 PRZYGOTOWANIE I SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI STANOWIĄCYCH WŁASNOŚĆ GMINY WAŁBRZYCH, OBJĘTYCH WAŁBRZYSKĄ SPECJALNĄ STREFĄ EKONOMICZNĄ „INVEST-PARK” Z PRZEZNACZENIEM POD ZABUDOWĘ PRODUKCYJNO-USŁUGOWĄ.....	15
1.5 REALIZACJA PROGRAMU ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH (ZIT) AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ.....	15

CEL 2. WYSOKI POZIOM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW MIASTA 16

2.1 WERYFIKACJA AKTUALNEGO SYSTEMU ZACHĘT I UŁATWIEŃ DLA PODEJMOWANIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ I STWORZENIE PROGRAMU WSPARCIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	16
2.2 UDOSTĘPNIANIE NA PREFERENCYJNYCH WARUNKACH LOKALI UŻYTKOWYCH Z PRZEZNACZENIEM DO PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	17
2.3 PROMOWANIE I ROZWÓJ SIECI WSPÓŁPRACY PRZEDSIĘBIORSTW Z INSTYTUCJAMI OTOCZENIA BIZNESU (IOB)	18

CEL 3. ATRAKCYJNA OFERTA TURYSTYCZNA MIASTA 19

3.1 UDOSTĘPNIENIE TURYSTYCZNE ORAZ ROZWIJANIE OFERTY TURYSTYCZNEJ OBIEKTU „STARA KOPALNIA”	19
3.2 PROMOCJA I KREOWANIE POZYTYWNEGO WIZERUNKU MIASTA	20
3.3 ZDEFINIOWANIE, ROZWÓJ ORAZ PROMOWANIE PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH MIASTA (WIODĄCEGO ORAZ TOWARZYSZĄCYCH)	20
3.4 ROZWÓJ OFERTY TURYSTYKI AKTYWNEJ, KULTUROWEJ, BIZNESOWEJ I POSTINDUSTRIALNEJ.....	21
3.5 REWITALIZACJA SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH I ROZWÓJ TURYSTYKI PIESZEJ.....	24
3.6 PODJĘCIE I INTENSYFIKACJA WSPÓŁPRACY POMIĘDZY INSTYTUCJAMI I ORGANIZACJAMI NA RZECZ ROZWOJU TURYSTYKI I KULTURY.....	25
3.7 AKTYWIZACJA CENTRUM MIASTA	26

CEL 4. ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA I SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCE POŁĄCZENIA KOMUNIKACYJNE MIASTA (WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE)..... 27

4.1 OPRACOWANIE I WDROŻENIE KOMPLEKSOWEJ KONCEPCJI ROZWOJU INFRASTRUKTURY DROGOWEJ W OPARCIU O KIERUNKI ROZWOJU FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEGO MIASTA	27
4.2 URUCHOMIENIE MULTIMODALNEGO SYSTEMU TRANSPORTU PUBLICZNEGO.....	27
4.3 BUDOWA OBWODNICY WAŁBRZYCHA	27
4.4 ODBUDOWA SIECI DRÓG W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA	28

4.5 POPRAWA DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ MIASTA	30
4.6 BUDOWA CENTRUM PRZESIADKOWEGO KOLEJOWO—AUTOBUSOWEGO WAŁBRZYCH CENTRALNY	31
4.7 WDROŻENIE PROGRAMÓW: ŚRÓDMIEŚCIE BEZ SPALIN, PARKING ZA DARMO, DZIEŃ BEZ SAMOCHODU, PARKUJ I JEDŹ (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020) ...	32
4.8 WDROŻENIE PROGRAMU ROWERY WAŁBRZYCH 2020 (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)	32
4.9 INTELIGENTNY SYSTEM ZARZĄDZANIA TRANSPORTEM	33
<u>CEL 5. AKTYWIZACJA ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW .....</u>	<u>34</u>
5.1 AKTYWIZACJA OSÓB BEZROBOTNYCH DO PODJĘCIA PRACY	34
5.2 ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ, W TYM TWORZENIA SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH	35
5.3 AKTYWIZACJA ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	35
<u>CEL 6. WYSOKI KAPITAŁ SPOŁECZNY (ZDROWA I ZINTEGROWANA SPOŁECZNOŚĆ).....</u>	<u>37</u>
6.1 Utworzenie i rozwijanie w poszczególnych dzielnicach miasta centrów aktywności lokalnej	37
6.2 REALIZACJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA WAŁBRZYCHA.....	37
6.3 PROFILAKTYKA I PROMOCJA ZDROWIA.....	39
6.4 REALIZACJA PROGRAMÓW WSPARCIA RODZIN Z OSOBĄ NIEPEŁNOSPRAWNĄ I PRZEWLEKLE CHORĄ ORAZ FORM POMOCY DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	42
<u>CEL 7. SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE .....</u>	<u>42</u>
7.1 AKTYWNA WSPÓLPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	43
7.2 PRZEZNACZENIE CZĘŚCI ŚRODKÓW Z BUDŻETU MIASTA NA REALIZACJĘ ZADAŃ WŁASNYCH W RAMACH WAŁBRZYSKIEGO BUDŻETU PARTYCYPACYJNEGO	44
7.3 INFORMATYZACJA USŁUG PUBLICZNYCH ON-LINE URZĘDU I JEDNOSTEK PODLEGŁYCH (ELEKTRONICZNE ZAŁATWIANIE SPRAWY: ZŁOŻENIE WNIOSKU, INFORMACJA DLA WNIOSKODAWCY, REALIZACJA WNIOSKU, DOSTARCZENIE ZAMÓWIENIA, PŁATNOŚĆ ELEKTRONICZNA).....	47
7.4 URUCHOMIENIE SERWISU INTERNETOWEGO URZĘDU MIEJSKIEGO UKIERUNKOWANEGO NA PROCES KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ (INTERAKTYWNE NARZĘDZIE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH ZACHĘCAJĄCE DO ANGAŻOWANIA SIĘ W SPRAWY MIASTA, WYRAŻANIA WŁASNYCH OPINII I DZIELENIE SIĘ POGLĄDAMI).	47
7.5 ROZWÓJ I PROMOCJA WOŁONTARIATU	48
7.6 TWORZENIE NOWYCH I ROZWÓJ ISTNIEJĄCYCH ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	48
7.7 ANIMACJA WAŁBRZYSKICH ŚRODOWISK LOKALNYCH.....	49
7.8 WYSZUKIWANIE I WSPARCIE LIDERÓW LOKALNYCH	51
7.9 ROZWÓJ SAMOORGANIZACJI MIESZKAŃCÓW WAŁBRZYCHA	52
7.10 TWORZENIE WARUNKÓW DO AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI JAKO PODSTAWY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ.....	53
7.11 REALIZACJA KAMPANII SPOŁECZNYCH NA RZECZ PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	54

CEL 8. SZEROKI ZAKRES MOŻLIWOŚCI SPEDZANIA CZASU WOLNEGO I ROZWIJANIA ZAINTERESOWAŃ 54

8.1	OPRACOWANIE I REALIZACJA KONCEPCJI FUNKCJONOWANIA MUZEUM W WAŁBRZYCHU (W TYM MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY)	54
8.2	BUDOWA KOMPLEKSU SPORTOWEGO PRZY UL. CHOPINA (NOWE MIASTO)	55
8.3	ZAGOSPODAROWANIE STADIONU PRZY UL. SPORTOWEJ NA CENTRUM SPORTÓW MOTOROWYCH (SOBIĘCIN)	55
8.4	WSPARCIE MIASTA DLA TWORZENIA INFRASTRUKTURY KULTURALNEJ W ŚRÓDMIEŚCIU (GALERIE SPRZEDAŻNE, GALERIE SZTUKI)	56
8.5	MODERNIZACJA FUNKCJONOWANIA INSTYTUCJI KULTURY (M.IN. WYPOSAŻENIE W NOWOCZESNY SPRZĘT ORAZ SZKOLENIA PRACOWNIKÓW)	56
8.6	UŁATWIENIE DOSTĘPU MIESZKAŃCÓW DO ATRAKCYJNYCH OBSZARÓW REKREACYJNYCH	60
8.7	UTWORZENIE GALERII PRAC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	60
8.8	UTWORZENIE CENTRUM INTEGRACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	61

CEL 9. NOWOCZESNY I DOSTOSOWANY DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY SYSTEM EDUKACJI ORAZ PODNOSZENIA KWALIFIKACJI 61

9.1	WPROWADZENIE NOWYCH KIERUNKÓW I FORM KSZTAŁCENIA DOSTOSOWANYCH DO AKTUALNYCH POTRZEB RYNKU PRACY	61
9.2	PRZYGOTOWANIE ORAZ ROZWÓJ OFERTY KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO DOSTOSOWANEGO DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY	61

CEL 10. KORZYSTNA STRUKTURA DEMOGRAFICZNA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI..... 62

10.1	ROZSZERZENIE SIECI OŚRODKÓW WSPARCIA DZIENNEGO.....	62
10.2	BUDOWA OSIEDLA SENIORA I MŁODEGO POKOLENIA	63
10.3	BUDOWA MIESZKAŃ KOMUNALNYCH	64
10.4	UTWORZENIE MIESZKAŃ TRENINGOWYCH ORAZ CHRONIONYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ	65
10.5	ROZSZERZENIE DZIAŁALNOŚCI ŚDS DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI	65

CEL 11. SPÓJNA KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA..... 65

11.1	REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA ORAZ INNYCH DZIELNIC MIASTA	65
11.2	MODERNIZACJA OBIEKTÓW KOMUNALNYCH I MIESZKALNYCH, W TYM PRZEZNACZONYCH DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	73
11.3	RACJONALIZACJA STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ (DOSTOSOWANIE DO OBOWIĄZUJĄCYCH REALIÓW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM REZERW POD ROZWÓJ TERENÓW MIESZKANIOWYCH)	73
11.4	PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ NA RZECZ OGRANICZENIA KONFLIKTÓW PRZESTRZENNYCH	74
11.5	WDROŻENIE PROGRAMÓW: OGRODNIK MIEJSKI ORAZ ZIELONE HAŁDY 2020 (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020).....	75
11.6	LIKWIDACJA BARIER ARCHITEKTONICZNYCH DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	76

CEL 12. WYSOKI POZIOM ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW MIASTA 76

12.1 EDUKACJA EKOLOGICZNA MIESZKAŃCÓW MIASTA ORAZ PROMOWANIE DZIAŁAŃ PROEKOLOGICZNYCH	76
12.2 EDUKACJA MIESZKAŃCÓW MIASTA W ZAKRESIE NEGATYWNYCH DLA ŚRODOWISKA I ZDROWIA CZŁOWIEKA KONSEKWENCJI STOSOWANIA NIEWŁAŚCIWYCH ŹRÓDEŁ CIEPŁA W INDYWIDUALNYCH SYSTEMACH GRZEWCZYCH	79

CEL 13. SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCA GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA MIASTA..... 80

13.1 PRZEBUDOWA SYSTEMÓW PRZESYŁU WODY	80
13.2 WYMIANY, PRZEBUDOWY I MODERNIZACJE SIECI WODOCIĄGOWYCH	80
13.3 BUDOWA I MODERNIZACJE SIECI KANALIZACJI SANITARNYCH.....	80
13.4 ZAKOŃCZENIE ODCIĘĆ KANALIZACJI DESZCZOWYCH OD KANALIZACJI SANITARNYCH	81
13.5 PRZYGOTOWANIE KONCEPCJI PLANU OCHRONY WAŁBRZYCHA PRZED POWODZIĄ, W TYM PRZYGOTOWANIE I WDROŻENIE PROGRAMU MAŁEJ RETENCJI NA OBSZARZE MIASTA	82

CEL 14. SPRAWNY SYSTEM GOSPODAROWANIA ODPADAMI 82

14.1 ROZBUDOWA SYSTEMU GOSPODAROWANIA ODPADAMI	82
14.2 ZBUDOWANIE SPOŁECZEŃSTWA RECYKLINGU.....	83
14.3 WDROŻENIE PROGRAMÓW: 100% RECYKLINGU, WAŁBRZYCH BEZ AZBESTU DO 2020 ROKU ORAZ WAŁBRZYCH BEZ SKŁADOWISK (INNYCH NIŻ KOMUNALNE) – ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020.....	83

CEL 15. WYSOKA JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO 85

15.1 REALIZACJA PROGRAMU OGRANICZENIA NISKIEJ EMISJI (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020).....	85
III. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA ROZWOJU MIASTA	86
IV. PODSUMOWANIE	99
V. KOORDYNATORZY ZADAŃ STRATEGICZNYCH.....	100

I. WPROWADZENIE

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020 roku, przyjęta uchwałą Nr LXIII/645/2014 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 17 czerwca 2014 r., opracowana została w procesie partycypacyjnym, co oznacza, że umożliwiono różnym – istotnym z punktu widzenia rozwoju miasta – stronom wzięcie udziału w podejmowaniu decyzji o sprawach, które pośrednio lub bezpośrednio ich dotyczą. Dokument sformułowany został w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, szczególną uwagę zwrócono na zapewnienie równego traktowania trzech łańców, tj. środowiskowego, społecznego oraz gospodarczego.

Kluczowe etapy przygotowania strategii realizowane były od grudnia 2013 r. do maja 2014 r. i obejmowały:

- ⤴ Rozpoczęcie procesu opracowania strategii,
- ⤴ Przygotowanie „Raportu o stanie Wałbrzycha”,
- ⤴ I Forum Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha z udziałem lokalnych liderów (tj. reprezentantów władz samorządowych, biznesu, organizacji pozarządowych, instytucji kultury, edukacji, itd.), którzy zidentyfikowali kluczowe problemy Wałbrzycha. Ponadto sformułowana została wizja oraz cele strategiczne rozwoju miasta,
- ⤴ Warsztaty robocze z udziałem pracowników Urzędu Miejskiego, w ramach których sformułowane zostały propozycje zadań strategicznych,
- ⤴ II Forum Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha – lokalni liderzy zweryfikowali oraz poszerzyli listę zadań strategicznych,
- ⤴ Warsztaty robocze z udziałem pracowników Urzędu Miejskiego – określone zostały ramy czasowe oraz koordynatorzy zadań strategicznych,
- ⤴ Konsultacje społeczne – zebrano i uwzględniono opinie mieszkańców Wałbrzycha dotyczące wizji rozwoju, celów oraz zadań strategicznych,
- ⤴ Sformułowanie ostatecznej wersji „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020 roku”.

Niniejszy raport stanowi podsumowanie badania poziomu realizacji w 2018 r. celów i zadań strategicznych określonych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020 roku.

STRATEGIE I PROGRAMY DŁUGOOKRESOWE

STRATEGIA ROZWOJU SUDETY 2030

STRATEGIA ROZWOJU AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

STRATEGIA ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI WAŁBRZYCHA NA LATA 2016 - 2025

PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ NA LATA 2014-2020 Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 R. DLA 15 GMIN AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

PROGRAM OGRANICZENIA NISKIEJ EMISJI DLA MIASTA WAŁBRZYCHA

PROGRAM „ZIELONY WAŁBRZYCH 2020”

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA WAŁBRZYCHA – MIASTA NA PRAWACH POWIATU NA LATA 2016-2019 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2023

WIELOLETNI PROGRAM GOSPODAROWANIA ZASOBEM MIESZKANIOWYM GMINY WAŁBRZYCH NA LATA 2014 – 2018

PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2010-2012 Z UWZGLĘDNIENIEM PERSPEKTYWY DO 2032 R.

WAŁBRZYSKI PROGRAM PROFILAKTYCZNEJ OPIEKI STOMATOLOGICZNEJ ZAPOBIEGAJĄCY ROZWOJOWI PRÓCHNICY ZĘBÓW I CHOROÓB PRZYŻĘBIA U DZIECI I MŁODZIEŻY Z WAŁBRZYSKICH SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I GIMNAZJALNYCH NA LATA 2018 – 2022

POLITYKA SENIORALNA MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016-2020

PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII DLA MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016 – 2020

PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016- 2018

PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA ZAGROŻENIOM W ŚRODOWISKU SZKOLNYM I LOKALNYM NA TERENIE MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016-2019

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016-2018

PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE DLA MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016-2020

PROGRAM PROFILAKTYCZNY W SPRAWIE SPECJALISTYCZNEJ POMOCY DZIECIOM W RODZINACH ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ DLA MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016 -2020

PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO –EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE NA LATA 2016 – 2020

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016 - 2020

PROGRAM ROZWOJU PIELICZY ZASTĘPCZEJ MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016-2018

PROGRAMY ROCZNE

BUDŻET MIASTA WAŁBRZYCHA

WIELOLETNIA PROGNOZA FINANSOWA MIASTA WAŁBRZYCHA

PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH DLA MIASTA WAŁBRZYCHA

PROGRAM WSPÓŁPRACY MIASTA WAŁBRZYCHA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI ORAZ PODMIOTAMI WYMIENIONYMI W ART. 3 UST. 3 USTAWY O DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO I O WOLONTARIACIE

W grudniu 2017 r. 107 samorządów – gmin i powiatów subregionów wałbrzyskiego i jeleniogórskiego podpisało we Wleniu Deklarację Sudecką. Sygnatariusze Deklaracji Sudeckiej wyrazili wolę podjęcia wspólnych działań zmierzających do poprawy warunków życia mieszkańców i szybszego rozwoju gospodarczego tej części Dolnego Śląska. Sygnatariusze zobowiązali się do współdziałania przy opracowaniu planu modernizacji i rozwoju – zwanego „**Strategią Rozwoju Sudety 2030**”.

„Strategia Rozwoju Sudety 2030” powstała przy zastosowaniu innowacyjnego podejścia opartego na terytorializacji rozwoju. Strategia ukierunkowana jest na budowę spójności terytorialnej w oparciu o specyfikę tego obszaru oraz wzmacnianie tożsamości poprzez aktywizację społeczności lokalnej. Idea strategii, sposób jej powstania, cele, wpisują się w najnowsze założenia polityki Unii Europejskiej nakierowanej na nowoczesne, wieloszczeblowe współrzędzenie oraz budowę tożsamości lokalnej. „Strategia Rozwoju Sudety 2030” składa się z 2 części: diagnozy i założeń strategicznych. Pierwsza część obejmuje diagnozę prospektywną w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej subregionów wałbrzyskiego i jeleniogórskiego. W części drugiej przedstawiono i scharakteryzowano wizję, misję, cel główny oraz cele strategiczne. W ramach każdego z celów strategicznych wskazano cele operacyjne oraz przedsięwzięcia strategiczne. Omówiono kluczowe narzędzia wdrażania strategii wraz ze wskazaniem potencjalnych źródeł finansowania przedsięwzięć strategicznych. Strategia zawiera scenariusze rozwoju (optymalny, realny, pesymistyczny). Przedstawia sposób prowadzenia monitoringu i ewaluacji oraz wskaźniki służące do pomiaru efektów wdrażania. Zapisy strategii są zgodne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu: zaktualizowaną Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 oraz Krajową Strategią Odpowiedzialnego Rozwoju. Dokument jest rzeczową, gruntowną i fachową analizą stanu obecnego, oczekiwań i wyzwań rozwojowych jakie stoją przed tą częścią Dolnego Śląska. Strategia potwierdza znaczną dysproporcję w poziomie rozwoju i konkurencyjności tego obszaru w porównaniu z regionami północnej części województwa dolnośląskiego. Wskazuje strategiczne przedsięwzięcia na rzecz poprawy warunków życia mieszkańców i szybszego rozwoju gospodarczego. Strategia jest dokumentem operacyjno-wdrożeniowym, który stanowić będzie narzędzie realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego.

24 września 2018 r. w Złotym Stoku odbyło się walne zgromadzenie sygnatariuszy Deklaracji Sudeckiej. Samorządy południa Dolnego Śląska zatwierdziły „Strategię Rozwoju Sudety 2030”.

Wraz z przystąpieniem Zarządu Województwa Dolnośląskiego do prac nad aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa na lata 2020-2030, zaszła potrzeba aktualizacji „**Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku**”, aby ponownie zsynchronizować kierunki rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej oraz całego województwa.

W dniu 30 listopada 2017 r. Rada Miejska w Wałbrzychu podjęła uchwałę nr L/607/2017 w sprawie podjęcia współdziałania Gminy Wałbrzych z 21 jednostkami samorządu terytorialnego, Sygnatariuszami Deklaracji Aglomeracji Wałbrzyskiej, przy opracowaniu aktualizacji „Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 r.”

Dokument „Strategia Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030” obejmuje syntetyczną diagnozę Aglomeracji jako miejskiego obszaru funkcjonalnego. Jest kluczowym dokumentem wyznaczającym kierunki rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej we wszystkich sferach tzn. sferze społecznej, przestrzennej i gospodarczej. Określa strategiczne cele rozwoju, wytycza kierunki działania w postaci priorytetów i działań operacyjnych. Zawiera zasady i sposoby zarządzania rozwojem w dłuższym horyzoncie czasowym określając działania, jakie należy podjąć, aby Aglomeracja mogła funkcjonować i rozwijać się. Dokument określa wizję oraz wyznacza najważniejsze kierunki działań, które umożliwią skuteczne rozwiązanie problemów oraz wzmocnią potencjał Aglomeracji Wałbrzyskiej w celu poprawy jakości życia mieszkańców.

W oparciu o głównie cele i kierunki działań wpisane do strategii, Aglomeracja Wałbrzyska uzyskała po 2015

roku narzędzie służące do prowadzenia regionalnej polityki rozwoju – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. W Wałbrzychu działa Instytucja Pośrednicząca Aglomeracji Wałbrzyskiej, która samodzielnie ogłasza programy i nabory w ramach poszczególnych projektów oraz rozlicza projekty realizowane przez beneficjentów. Przyjęcie przez Gminę „Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku” znacząco ułatwi ubieganie się o środki finansowe z budżetu państwa oraz Unii Europejskiej w nowej perspektywie finansowej, ponieważ zapisy strategii są zgodne z celami strategicznymi Komisji Europejskiej w zakresie polityki rozwoju regionalnego na lata 2021-2027.

II. RAPORT Z REALIZACJI ZADAŃ STRATEGICZNYCH

CEL 1. ROZWINIĘTY, KONKURENCYJNY I INNOWACYJNY PRZEMYSŁ

1.1 POSZUKIWANIE INWESTORÓW

Zadanie realizowane jest w ścisłej współpracy ze spółką *Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „Invest-Park”*. Urząd Miejski w Wałbrzychu prowadzi stronę dedykowaną przedsiębiorcom i potencjalnym inwestorom: www.um.walbrzych.pl/gospodarka, na której zamieszczane i aktualizowane są informacje dla firm, w tym oferty inwestycyjne z terenu Gminy Wałbrzych i WSSE „Invest-Park”. Na zasadzie wzajemności na stronie WSSE „Invest-Park”: www.invest-park.com.pl zamieszczona jest oferta inwestycyjna Wałbrzycha w zakresie działek inwestycyjnych znajdujących się na terenie podstrefy wałbrzyskiej. Jednocześnie oferty przekazywane są do Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. w Warszawie (PAIH), która udostępnia je w ogólnopolskiej internetowej bazie terenów inwestycyjnych: www3.paiz.gov.pl/invest_sites/. Na bieżąco odbywa się korespondencja oraz rozmowy z potencjalnymi inwestorami.

Gmina Wałbrzych jako samorząd terytorialny odgrywa coraz większą rolę w procesie obsługi inwestora na skutek zmieniającego się profilu bezpośrednich inwestycji zagranicznych, jak również wzrostu reinwestycji lokalnych. Realizując aktywną politykę w obszarze przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego, Gmina Wałbrzych w listopadzie 2017 r. przystąpiła do projektu z Dolnośląską Agencją Współpracy Gospodarczej Sp. z o.o. we Wrocławiu (DAWG), którego celem było utworzenie **Gminnego Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera (GCOIE)** w Wałbrzychu. Z końcem 2018 roku Gmina Wałbrzych otrzymała pozytywną opinię ekspertów w zakresie prowadzenia Centrum i tym samym pozytywnie zakończyła proces certyfikacji z możliwością kontynuacji w kolejnych latach.

Udział Gminy Wałbrzych w projekcie *Dolnośląskiej Agencji Współpracy Gospodarczej Sp. z o.o.* przyniósł Gminie wiele korzyści tj.:

- zrewidowanie oferty inwestycyjnej,
- wprowadzenie standardów obsługi inwestora stosowanej przez PAIH,
- wskazanie przewag inwestycyjnych gminy,
- promocja na arenie krajowej i światowej,
- wsparcie ekspertów Dolnośląskiego Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera w kontaktach z inwestorami,
- wzrost konkurencyjność oraz innowacyjności gminy.

Centrum jest miejscem **pierwszego kontaktu dla przedsiębiorców zainteresowanych inwestowaniem w Wałbrzychu** oraz dla przedsiębiorców podejmujących i prowadzących działalność

eksportową. Gmina wdrożyła standardy obsługi inwestora i eksportera, w tym efektywne sposoby prezentacji posiadanych możliwości inwestycyjnych i eksportowych uwzględniających wymagania inwestora oraz sposoby skutecznej promocji potencjału inwestycyjnego i eksportowego Gminy i jej lokalnych przedsiębiorców. Pracownicy Centrum z jednej strony pomagają lokalnym przedsiębiorcom w podboju rynków zagranicznych i inwestowaniu „tam”. Z drugiej zadaniem Centrum jest zachęcanie inwestorów do ulokowania swoich działalności „u nas”.

Zgłaszając się do Centrum przedsiębiorca – inwestor/ eksporter (lokalny przedsiębiorca) m.in. uzyskuje:

- ofertę terenów inwestycyjnych oraz zachęt inwestycyjnych w Gminie Wałbrzych,
- wsparcie przy wejściu na polski rynek, np. organizacja wizyt inwestora, informację nt. wskaźników ekonomicznych w regionie dolnośląskim (np. informacje dot. instytucji okołobiznesowych, wskaźnika PKB).
- dostęp do podstrony internetowej Gminy W-ch zawierającej warunki inwestowania w Gminie Wałbrzych (www.gospodarka.um.walbrzych.pl)
- dostęp do profilu na Facebook z bieżącą ofertą inwestycyjną, kalendarzem wydarzeń gospodarczych w regionie i nie tylko (www.facebook.com/investinwalbrzych)
- wsparcie przy prowadzeniu biznesu, np. poprzez organizowanie i/lub informowanie o wydarzeniach (targi, misje, spotkania informacyjne, konferencje i inne) oraz informowanie możliwości złożenia oferty w odpowiedzi na zapytanie zagranicznego importera.

Miernik realizacji zadania: Liczba nowych i/lub utrzymanych miejsc pracy w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK” (narastająco od początku istnienia podstrefy)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Deklarowane Nowe Miejsca Pracy	3.161	3.181	3.238	3.243	3.248
Rzeczywiste Nowe Miejsca Pracy	7.068	7.233	7.422	6.954	5.338
Rzeczywiste zatrudnienie	7.083	7.246	7.437	6.969	7.748
Miernik realizacji zadania: Liczba nowych zezwoleń w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”					
	2014	2015	2016	2017	2018
Nowe zezwolenia	3	1	2	1	1
Decyzje o wsparciu*					1
Miernik realizacji zadania: Wartość nakładów inwestycyjnych w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK” (narastająco od początku istnienia podstrefy)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Deklarowane nakłady	1.583.269.422	1.590.641.422	1.885.281.423	1.898.281.423	1.913.281.423
Poniesione nakłady	4.705.968.599	4.944.192.268	5.209.327.212	5.630.809.838	5.650.655.506

W roku 2018 oprócz zezwoleń WSSE „ INVEST PARK” wydała 1 decyzję o wsparciu inwestycji dla Faurecia Wałbrzych S.A. (21.12.2018r.).

*Na podstawie nowej Ustawy, która zmieniała zasady funkcjonowania stref ekonomicznych z dnia 30 czerwca 2018 r. w miejsce wcześniej wydawanych „zezwoleń” wprowadzono „decyzje o wsparciu”. Nowa Ustawa zniósła granice stref. Jej główne założenie polega na tym, że zwolnienie z podatku dochodowego na okres od 10 do 15 lat jest niezależne od miejsca inwestycji. Nowy system wspierania inwestycji przyniósł przełomowe rozwiązania m.in. rozszerzył zasięg terytorialny Specjalnych Stref Ekonomicznych z 0,08% obszaru kraju na teren niemal całej Polski, zróżnicował także kryteria przyznawania pomocy w zależności od jakości inwestycji, sytuacji gospodarczej w regionie i jego strategicznych potrzeb w myśl zasady zrównoważonego rozwoju.

1.2 OPRACOWANIE KONCEPCJI INTELIGENTNEJ SPECJALIZACJI MIASTA

W grudniu 2018 r. uruchomiony został inteligentny system sterowania ruchem (kompleksowy system zarządzania ruchem i transportem publicznym). Służy on m.in. usprawnieniu ruchu samochodowego i autobusowego. Kompleksowym zarządzaniem oraz monitoringiem objęty został teren miasta Wałbrzycha w jego granicach administracyjnych. W ramach ITS wdrożono następujące podsystemy:

- system sterowania ruchem drogowym,
- system zarządzania transportem publicznym,
- system priorytetu dla komunikacji publicznej,
- system monitoringu CCTV,
- system łączności, wymiany danych pomiędzy podsystemami,
- system dynamicznej informacji pasażerskiej,
- system informacji mobilnych,
- system informacji parkingowej.

Ponadto powstał system zarządzania oświetleniem miejskim, w ramach którego dokonano wymiany/modernizacji oświetlenia ulicznego z wykorzystaniem nowoczesnych energooszczędnych rozwiązań technologicznych w blisko 100 lokalizacjach Wałbrzycha.

Koszty inwestycji wyniosły 10.997.218,39 zł.

1.3 AKTYWNY UDZIAŁ W WYMIANIE KNOW-HOW (WZAJEMNE UCZENIE SIĘ, PRZEKAZYWANIE DOŚWIADCZEŃ I DOBRZYCH PRAKTYK PODCZAS KONFERENCJI, KONGRESÓW, DEBAT I INNYCH SPOTKAŃ)

Miernik realizacji zadania: Liczba zorganizowanych i/lub odbytych konferencji, kongresów, debat i innych spotkań w ramach wymiany know-how					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba konferencji, kongresów, debat i innych spotkań	14	11	17	20	64

W roku 2018 roku odbyły się 64 konferencje, kongresy, debaty i inne spotkania w ramach wymiany know-how z udziałem przedstawicieli UM Wałbrzych. Na uwagę zasługują:

Wydarzenia związane z rozwojem gospodarczym i zarządzaniem strategicznym:

1. Konferencja „**WAŁBRZYCH PRZEDSIĘBIORCOM**”, 2018. Korzyści dla przedsiębiorcy: uzyskanie informacji nt możliwości inwestycyjnych w Gminie Wałbrzych, uzyskanie szczegółowej informacji dot. wsparcia finansowego dla przedsiębiorców, poznanie możliwości związanych z zatrudnianiem obcokrajowców, możliwość konsultacji z prelegentami w obszarze zagadnień przez nich poruszanych, nawiązanie kontaktów biznesowych,
2. Konferencja „**PRAWO DO PRZEDSIĘBIORCZOŚCI - małe firmy, wielkie zmiany**”, 2018 Zakres: Ułatwienia w prowadzeniu biznesu dla przedsiębiorców oraz podatkowe udogodnienia dla firm,
3. Regionalna Konferencja Banku Gospodarstwa Krajowego (BGK) w Wałbrzychu, 13 września 2018,
4. Konferencja dedykowana Regionom na Platformie obszarów pogórnich w transformacji, Bruksela, 5-6 listopada 2018r.,
5. Spotkanie z Dyrektcją Generalną ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej (**DG REGIO**) w Parku Wielokulturowym Stara Kopalnia w Wałbrzychu 19 czerwca 2018, prezentacja założeń polityki spójności KE na lata 2021-2027, prezentacja celów , rozmowa o szansach i zagrożeniach dla dalszego rozwoju subregionów wałbrzyskiego i jeleniogórskiego,
6. Spotkanie konsultacyjne ws Strategii Sudety 2030, Świerzawa, 29.05.2018r.,
7. Walne Zgromadzenie Sygnatariuszy Porozumienia Sudety 2030, Kłodzko, 05.04.2018r.,
8. Zgromadzenie Sygnatariuszy Deklaracji Sudeckiej 2030, Złoty Stok, 24.09.2018r.,
9. Konsultacje w UMWD ws. spójności projektu Strategii Sudety 2030 ze Strategią Rozwoju Woj. Dolnośląskiego, Wrocław, 20.08.2018r.,
10. Seria warsztatów, debat oraz spotkań sygnatariuszy Deklaracji Sudeckiej – 107 samorządów subregionów wałbrzyskiego i jeleniogórskiego, związanych z pracami nad Strategią Rozwoju Sudety 2030,
11. Zorganizowanie serii spotkań, dyskusji i warsztatów 22 gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej w ramach prac nad aktualizacją Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej do 2030,
12. Pracownia Miast 2018 – wrzesień - debata i warsztaty na temat niezależności samorządów w Polsce, ich dalszego rozwoju i finansowania projektów poprawiających życie mieszkańców,
13. Warsztaty Związku Miast Polskich zorganizowane w Parku Wielokulturowym Stara Kopalnia w Wałbrzychu, dedykowane narzędziom poprawiającym analizowanie sytuacji miast i planowaniu działań w ramach strategii lokalnych oraz aglomeracyjnych (listopad 2018),
14. Warsztaty dotyczące przygotowania i wdrażania inteligentnych i innowacyjnych rozwiązań w miastach (Smart Cities). Organizator Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, 11-12.07.2018r.,
15. Spotkanie w Urzędzie Miejskim w Świdnicy w sprawie *Gminnego Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera*, Świdnica, 7.06.2018 r.,
16. Konferencja w ramach COP24 nt. **regionów powęglowych** w okresie transformacji oraz odnawialnych źródeł energii, Katowice, 11.12.2018r.,
17. Konferencja ws. Planu Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Dolnośląskiego, Wrocław, 7.12.2018r.,
18. Konferencja w ramach **Platformy Coal Regions in Transition**, Katowice, 30.11.2018r.,
19. Konferencja „**Strategia Elektromobilności dla Samorządów**”, Warszawa, 13.11.2018r.,
20. II Międzynarodowa Konferencja Gospodarcza w Jastrzębiu Zdrój, 1.10.2018r.,
21. Pierwsze Posiedzenie Komitetu Sterującego Banku Światowego ds. **Programu Catching-up Regions 3**, Warszawa, 11.10.2018r.,
22. Indywidualne konsultacje projektu **Human Smart City**, Katowice, 27.09.2018r.,

23. Prezentacja Klastra Energii w ramach **Konkursu na Certyfikat Pilotażowego Klastra Energii**, Organizator Ministerstwo Energii, warszawa, 25.09.2018r.,
24. Konsultacje projektu nowego **Planu Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Dolnośląskiego**, Wrocław, Instytut Rozwoju Regionalnego, 6.07.2018r.,
25. Konferencja Komisji Europejskiej ws projektów **Catching-up Regions**, Katowice, 21.06.2018r.
26. II Konfrontacje Miejskie, Warszawa, 13.06.2018r.,
27. II Sudecki Kongres Samorządowy, Łądek Zdrój, 8.06.2018r.,
28. Regionalna Konferencja BGK dla Przedsiębiorców i Samorządu Terytorialnego, Warszawa, 18.06.2018r.,
29. 10 Europejski Kongres Gospodarczy w Katowicach, 14-16.05.2018r.,
30. Konferencja Instytucjonalna współpraca JST w miejskich obszarach funkcjonalnych, Świnoujście, 16-18.05.2018r.,
31. Konferencja Konsultacyjna Polityki Surowcowej Państwa, Wrocław, 28.03.2018r.,
32. III Ogólnopolska Konferencja Statystyka Publiczna w służbie samorządu terytorialnego, Wrocław, 26-27.03.2018r.,
33. XLI Zgromadzenie Ogólne Związku Miast Polskich, Żywiec, 1-02.03.2018 r.,
34. Posiedzenie Komitetu Sterującego ds. Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego, Wrocław, 2.02.2018r.,
35. Międzynarodowe Forum Partnerstwa Publiczno-Prywatnego w Płocku, 3.10.2018r.,
36. Spotkanie w Polskim Funduszu Rozwoju, Warszawa, 30.08.2018r.

W ramach współpracy polsko-czeskiej:

37. „**15 lat współpracy polsko-czeskiej , nowe perspektywy współpracy**” - konferencja w Wojanowie 18-19 września 2018r.,
38. Spotkanie robocze hetmanów krajów czeskich graniczących z Dolnym Śląskiem, Marszałka województwa dolnośląskiego z Prezydentem Wałbrzycha w sprawie wypracowania wspólnego stanowiska związanego z dalszym rozwojem społeczno-gospodarczym pogranicza polsko-czeskiego i potrzebą stworzenia wspólnego dokumentu będącego strategią rozwoju ziem górskich pogranicza,
39. Konferencja „**15 lat Razem współpracy Dolnego Śląska i krajów północnych Czech**” – Wojanów i Kuks w Czechach, 12-13.09.2018r.,
40. Polska – czeska konferencja Euroregionu Glacensis „**Wpływ środków pomocowych na współpracę transgraniczną**”, Dvur Kralove, 5.09.2018r.,
41. listopad 2018 – warsztaty w sprawie **rozwoju transportu na polsko czeskim pograniczu**, Jelenia Góra, organizator EUWT Novum, uczestnicy – przedstawiciele czeskich przewoźników kolejowych, samorządy , władze województw i krajów czeskich – członkowie EUWT Novum.

W ramach KLASTERA EDUKACYJNEGO „INVEST in EDU”:

42. Konferencja Ministerstwa Edukacji Narodowej „**Kształcenie zawodowe - czas start!**” ,
43. Spotkania: Efektywne doradztwo zawodowe w Wałbrzychu,
44. Organizacja spotkań w szkołach w powiecie jaworskim wraz z przedsiębiorcami (m.in. Mercedes-Benz Manufacturing Poland oraz Electrolux Poland - Żarów),
45. Dni Otwarte na Politechnice Wrocławskiej w Wałbrzychu,
46. Spotkanie Grupy Roboczej II Komitetu ds. Edukacji Polsko-Niemieckiej Międzyrządowej Komisji ds. Współpracy Międzyregionalnej i Przygranicznej,

47. Wycieczki zawodoznawcze na terenie WSSE: STEINPOL CENTRAL SERVICES, Faurecia Wałbrzych, Tristone Flowtech oraz NSK Steering Systems Europe,
48. Konferencja prasowa dot. uroczystszeo podpisania umów o współpracy dydaktycznej, 20 kwietnia 2018 r.,
49. Targi Career EXPO,
50. 5.11.2018 – Europejski Tydzień Umiejętności Zawodowych,
51. 7.11.2018 – Spotkanie przedstawicieli Koła Naukowego Pojazdów Niekonwencjonalnych OFF-ROAD z Politechnika Wrocławska z Wicepremierem, Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego Jarosławem Gowinem w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego,
52. W dniach 12-18 listopada 2018 – Zajęcia i wycieczki zawodoznawcze w ramach obchodów Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości.

Organizowane / współorganizowane przez WSSE „INVEST-PARK”:

53. Targi EXPO Real w Monachium,
54. Automotive CEE Day w Opolu,
55. PAIH EXPO 2018 I Forum Wsparcia Polskiego Biznesu za Granicą,
56. AEROMIXER 2018,
57. IV Edycja INVEST-PARK Business Mixer.

Konferencje naukowe i inne:

58. Konferencja naukowa „**Dziedzictwo przemysłowe i techniczne – rewitalizacja, architektura, wyposażenie**” w Centrum Nauki i Sztuki „Stara Kopalnia” (4-5 października 2018 r.),
59. Międzynarodowa konferencja pt. „Muzea geologiczne. Kolekcje, ekspozycje, popularyzacja – w 100 rocznicę urodzin Eufrozyna Sagana” w Centrum Nauki i Sztuki „Stara Kopalnia” (30 – 31 marca 2018),
60. Konferencja naukowa „**Zarządzanie operacyjne w teorii i praktyce organizacji biznesowych, publicznych i pozarządowych. STAN I WYZWANIA**”. Kierownik naukowy: prof. dr hab. inż. Lucjan Kowalczyk, prof. zw. dr hab. inż. Franciszek Mroczko, 15 listopada 2018,
61. III Ogólnopolska Konferencja Naukowa **Zdrowie dla Regionu. W trosce o zdrowie i urodę**, 18 maja 2018 r. Organizator: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu, Instytut Zdrowia,
62. V Międzynarodowa Konferencja Naukowa „**Czas na wychowanie**”, 22-23 października 2018 r. Organizator: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu, Instytut Społeczno – Prawny,
63. **I wałbrzyska Konferencja Chirurgii Szczękowo – Twarzowej**, 5 listopada 2018. Organizator: Specjalistyczny Szpital im. Dra Alfreda Sokołowskiego w Wałbrzychu.
64. Konferencja Samorządowa „**Dzieciaki mają głos**”, 15 listopada 2018 r. Organizator: Publicznym Gimnazjum nr 4 w Wałbrzychu.

1.4 PRZYGOTOWANIE I SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI STANOWIĄCYCH WŁASNOŚĆ GMINY WAŁBRZYCH, OBJĘTYCH WAŁBRZYSKĄ SPECJALNĄ STREFĄ EKONOMICZNĄ „INVEST-PARK” Z PRZEZNACZENIEM POD ZABUDOWĘ PRODUKCYJNO-USŁUGOWĄ

Miernik realizacji zadania: Wartość sprzedaży nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „INVEST-PARK” z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową					
	2014	2015	2016	2017	2018
Wartość sprzedaży	116.604,00 zł	0	0	0	0

W 2018 r. nie została sprzedana żadna nieruchomość Gminy Wałbrzych objęta Wałbrzyską Specjalną Strefą Ekonomiczną.

1.5 REALIZACJA PROGRAMU ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH (ZIT) AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

W 2018 roku Wałbrzych uzyskał dofinansowanie w łącznej wysokości **89.372.906,53 zł** na projekty złożone w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej w tym:

- **Przebudowa dróg wojewódzkich nr 367 i 381 na obszarze gmin Boguszów-Gorce i Wałbrzych wraz z budową obwodnicy Boguszowa-Gorc i dzielnicy Sobięcin w Wałbrzychu („Droga Sudecka”).** Celem projektu jest wsparcie rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru funkcjonalnego Aglomeracji Wałbrzyskiej poprzez przebudowę dróg wojewódzkich nr 367 i 381, w tym budowę obwodnicy Boguszowa-Gorc i dzielnicy Sobięcin w Wałbrzychu (Droga Sudecka) umożliwiających skomunikowanie miast i gmin tworzących AW. Wartość całkowita projektu: 66.566.993,53 zł; kwota dofinansowania: **58.027.015,24 zł**.
- **Dom Pomocy Społecznej – rozwój infrastruktury społecznej w Gminie Wałbrzych (Dom Seniora Biały Kamień).** Projekt obejmuje przeprowadzenie kompleksowych prac budowlanych w celu adaptacji budynku po byłej Szkole Podstawowej na potrzeby utworzenia Domu Pomocy Społecznej, zlokalizowanego przy ul. Gen. Władysława Andersa 162a w Wałbrzychu. Projekt obejmuje także zagospodarowanie terenu wokół budynku oraz zakup wyposażenia. Wartość całkowita projektu: 6.209.881,71 zł, kwota dofinansowania: **2.904.784,12 zł**.
- **Zwiększenie wykorzystania e-usług publicznych w Gminie Wałbrzych** Celem strategicznym przedsięwzięcia jest wspieranie rozwoju Gminy Wałbrzych poprzez budowę nowoczesnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego (zwiększenie wykorzystania e-usług publicznych)-Wartość całkowita projektu : 10.427.007,95 zł, wpływ dotacji w 2018 r. **5.390.717,21 zł**. Więcej informacji na temat projektu można znaleźć w pkt. 15.1.
- **Ograniczenie niskiej emisji w Wałbrzychu poprzez wprowadzanie zrównoważonej mobilności miejskiej i podmiejskiej .** Celem projektu jest wdrożenie niskoemisyjnej i zrównoważonej mobilności miejskiej i podmiejskiej. Dzięki szerokiemu zakresowi projektu i kompleksowemu podejściu do zagadnienia przedsięwzięcie przyczyni się do lepszej integracji gałęzi transportu, usprawnienia

funkcjonowania transportu publicznego i niezmotoryzowanego indywidualnego. Wartość całkowita projektu 45.453.548,84 zł, kwota dotacji w 2018 r. **20.389.527,84 zł.**

- **Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej Gminy Wałbrzych położonych przy ul. 1 Maja 103-107, ul. Niepodległości 64, ul. Ogrodowej 2A i ul. 1 Maja 149.** Wartość całkowita projektu: 4.762.417,92 zł, kwota dofinansowania 2.660.862,12 zł.

Oprócz dofinansowania z ZIT AW Wałbrzych uzyskał w 2018r. również dofinansowanie z *Narodowego Centrum Badań i Rozwoju* (NCBiR) w Warszawie na dwa projekty w tym:

- **Smart platforma integracji systemów miejskich do zarządzania informacją oraz przestrzenią miejską dla pracowników Urzędu oraz mieszkańców Miasta Wałbrzych.** Wartość całkowita projektu: 1 mln zł, kwota dofinansowania: 500.000,00 zł.
- **Wałbrzyska E-karta Miejska.** Wartość całkowita projektu: 862.340,00 zł, kwota dofinansowania: 776.106,00 zł.

Ponadto w 2018 roku przygotowano i złożono projekty, które oczekują na ocenę:

- **Human Smart Cities. Inteligentny Wałbrzych - inteligentne projekty,** Ministerstwo Rozwoju. Wartość całkowita projektu: 1.193.003,80 zł, kwota dofinansowania: 1.073.703,42 zł.
- **WiFi4EU (voucher na darmowe punkty wifi w mieście),** Komisja Europejska. Wartość całkowita projektu: 64.200,00 zł (15 000 EURO), kwota dofinansowania: 64.200,00 zł (15 000 EURO)
- **Wałbrzyski Inkubator Przedsiębiorczości,** Instytucja Pośrednicząca Aglomeracji Wałbrzyskiej, *Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Aglomeracji Wałbrzyskiej.* Wartość całkowita projektu: 6.230.955,53 zł, kwota dofinansowania: 3.496.063,83 zł.

Całkowita wartość projektów wynosi 7.488.159,33 zł, a wnioskowana kwota dofinansowania to: 4.633.967,25 zł.

– CEL 2. WYSOKI POZIOM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW MIASTA

2.1 WERYFIKACJA AKTUALNEGO SYSTEMU ZACHĘT I UŁATWIEŃ DLA PODEJMOWANIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ I STWORZENIE PROGRAMU WSPARCIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Miernik realizacji zadania: Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba podmiotów	1.207	1.212	1.212	1.218	bd

Rozwój przedsiębiorczości w Wałbrzychu w zakresie stosowania systemu zachęt i ułatwień dla podejmowania działalności gospodarczej wspierany jest głównie poprzez stosowanie Zarządzenia nr 1057/2014 z dnia 21.11.2014 r. Prezydenta Miasta Wałbrzycha. Zarządzenie ustala tryb postępowania oraz wysokość zwolnień

w stawkach czynszu w najmie lokali użytkowych znajdujących się w zasobie Gminy Wałbrzych, przeznaczonych na aktywizację małych i średnich przedsiębiorstw.

W 2015 roku zostały podjęte 2 uchwały w sprawie zwolnień z podatku od nieruchomości dla małych i średnich przedsiębiorstw:

- Uchwała Nr IX/126/2015 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 25 czerwca 2015 roku w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości na wspieranie nowych inwestycji w ramach regionalnej pomocy inwestycyjnej dla przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą na terenie Wałbrzycha w obrębie Nr 0008 Poniatów. Niniejsza uchwała w oparciu o przepisy ww. rozporządzenia wprowadza regionalną pomoc publiczną polegającą na zwolnieniu przedsiębiorców realizujących nowe inwestycje z podatku od nieruchomości. Zwolnienie z podatku od nieruchomości nie dotyczy: gruntów, budynków, budowli i ich części przeznaczonych na prowadzenie działalności handlowej, stacji paliw, działalności usługowej w zakresie wynajmu powierzchni na cele handlowe i mieszkaniowe, działalności związanej ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów oraz działalności związanej z odzyskiem surowców i rekultywacją. Pomocy udziela się przedsiębiorcom, jeżeli zostanie złożony przez nich wniosek o udzielenie pomocy oraz spełnione zostaną warunki określone w niniejszej uchwale. Obszar objęty zwolnieniem to tereny inwestycyjne leżące w obrębie Poniatowa. Są to działki, które częściowo zostały przygotowane pod inwestycje przez spółkę gminną Park Przemysłowy w Wałbrzychu sp. z o.o., której gmina Wałbrzych była udziałowcem (zlikwidowana w 2013 roku). Wspominany obszar inwestycyjny będący częścią Strefy Aktywizacji Gospodarczej Obszaru Poniatowa stanowi dobre warunki dla potencjalnych inwestorów. Część działek objętych zwolnieniem, wymaga sporych nakładów inwestycyjnych na tzw. makroniwelacje terenu, w związku z czym, zwolnienie z podatku od nieruchomości może stanowić dodatkowy impuls dla potencjalnych inwestorów.
- Uchwała nr XVI/229/2015 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 29 grudnia 2015 r. w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości w ramach pomocy de minimis dla mikro i małych przedsiębiorców. Zwolnieniem objęci są mikro i mali przedsiębiorcy, którzy mają siedzibę na terenie miasta Wałbrzych oraz którzy dokonali na jego terenie nowej inwestycji, której efektem jest powstanie lub rozszerzenie ich dotychczasowej działalności gospodarczej. Przedmiotem zwolnienia z podatku od nieruchomości są budynki i budowle powstałe w wyniku nowej inwestycji na prowadzenie każdej działalności za wyjątkiem nieruchomości zajętych na prowadzenie: stacji paliw, instytucji finansowych, działalności związanej z wielkopowierzchniowymi obiektami handlowymi, działalności usługowej w zakresie najmu. Celem wprowadzenie przedmiotowego zwolnienia z podatku od nieruchomości jest wsparcie drobnych lokalnych przedsiębiorców, którzy inwestują swój kapitał w rozbudowę lub budowę nowych przedsiębiorstw na terenie gminy Wałbrzych w postaci nowych inwestycji, a poprzez swoje działania przyczyniają się do rozwoju miasta.

W 2018 roku żaden przedsiębiorca nie skorzystał ze zwolnień wynikających z ww. uchwał.

2.2 UDOSTĘPNIANIE NA PREFERENCYJNYCH WARUNKACH LOKALI UŻYTKOWYCH Z PRZEZNACZENIEM DO PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Miernik realizacji zadania: Liczba lokali użytkowych z przeznaczeniem do prowadzenia działalności gospodarczej udostępnionych na preferencyjnych warunkach.					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba lokali użytkowych	6	27	7	5	5

Zgodnie z Uchwałą nr IX/85/2007 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 6 czerwca 2007 roku w sprawie ogólnych zasad gospodarowania lokalami użytkowymi i garażami oraz ustalania stawek czynszu za lokale użytkowe znajdujące się w zasobie Gminy Wałbrzych (z późniejszych zmianami) dopuszcza się możliwość udzielenia zwolnienia w stawce czynszu za najem lokali użytkowych wchodzących w skład zasobu Gminy Wałbrzych na aktywizację małych i średnich przedsiębiorstw. Prezydent Miasta Wałbrzycha raz na kwartał ustala wykaz komunalnych lokali użytkowych, które mogą podlegać zwolnieniom w stawce czynszu z tytułu najmu. W 2018 roku na wykazach znajdowało się średnio około 100 lokali użytkowych.

2.3 PROMOWANIE I ROZWÓJ SIECI WSPÓŁPRACY PRZEDSIĘBIORSTW Z INSTYTUCJAMI OTOCZENIA BIZNESU (IOB)

W 2018 r. odbywała się bieżąca współpraca Gminy Wałbrzych z IOB na rzecz rozwoju sieci współpracy przedsiębiorstw z IOB. Główne podmioty, z którymi współdziałała Gmina Wałbrzych:

- Dolnośląscy Pracodawcy (dawniej: Sudecki Związek Pracodawców),
- Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego,
- Dolnośląska Agencja Współpracy Gospodarczej. Głównym projektem w ramach współpracy było prowadzenie Gminnego Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera (GCOIE) w Gminie Wałbrzych (www.facebook.com/investinwalbrzych). Więcej informacji na temat GCOIE można znaleźć w punkcie 1.1.,
- Dolnośląski Park Technologiczny „T-Park”,
- Fundusz Regionu Wałbrzyskiego,
- Agencja Rozwoju Regionalnego AGROREG S.A. w Nowej Rudzie,
- Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „Invest Park”,
- Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A. w Warszawie,
- Krajowa Izba Gospodarcza. Gmina Wałbrzych aktywnie brała udział w cyklu spotkań w ramach projektu pn. “Gospodarczy Rozwój Miast” mających na celu wzmocnienie procesów mających wpływ na gospodarczy rozwój miast i zapobieżenie zepchnięcia ich na margines europejskich gospodarek miejskich,
- Dolnośląska Fundacja Rozwoju Regionalnego.

– CEL 3. ATRAKCYJNA OFERTA TURYSTYCZNA MIASTA

3.1 UDOSTĘPNIENIE TURYSTYCZNE ORAZ ROZWIJANIE OFERTY TURYSTYCZNEJ OBIEKTU „STARA KOPALNIA”

Miernik realizacji zadania: Liczba osób odwiedzających Starą Kopalnię				
	2015	2016	2017	2018
Liczba osób	70.000	91.333	107.000	177.867

Stara Kopalnia - kompleks, który powstał na terenie zamkniętej w 1996 r. Kopalni Węgla Kamiennego Julia w Wałbrzychu, stanowi nowoczesne centrum nauki i sztuki, tworząc atrakcyjną przestrzeń dla turystyki, aktywnych działań na polu kultury i edukacji. Niepowtarzalność charakteru Starej Kopalni, gdzie zabytkowe obiekty architektury wraz z autentycznym wyposażeniem ujęte zostały w nowoczesny, kreatywny sposób, czyni z niej bezprecedensową atrakcję miasta i regionu.

Rozmach, wielość funkcji sprawia, że Stara Kopalnia jest największym tego typu kompleksem na świecie. Obiekt o niebagatelnym znaczeniu dla całego regionu jest w dalszym ciągu rewitalizowany i powstają nowe funkcje usługowe. Instytucja swoją ofertę turystyczną wzbogaca podejmując nowe działania artystyczno-kulturalne. W 2018 roku na terenie Starej Kopalni zrealizowano blisko 320 różnorodnych wydarzeń. W 2018 roku Starą Kopalnię odwiedziło 177 867 osób.

Poniżej przykłady wydarzeń z różnych obszarów działania Starej Kopalni:

- powstał „Geogródek - skalny ogródek dydaktyczny”, który stanowi stałą część kopalnianej ekspozycji,
- uruchomiono projekt „Kawiarenka Naukowa”, która gromadzi mieszkańców Wałbrzycha, jak również osoby z okolicznych miejscowości,
- rozbudowano trasę i atrakcje w ramach Nocnego Zwiedzania,
- od połowy roku był realizowany projekt „Szklany czas” - wędrowki krajobrazem, który powstał dzięki dofinansowaniu przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Gminę Wałbrzych i był realizowany na terenie Parku Wielokulturowego Stara Kopalnia w Wałbrzychu oraz w regionie. Głównym celem projektu było zaznajomienie młodego pokolenia mieszkańców Dolnośląskiego Zagłębia Węglowego z pojęciem krajobrazu kulturowego i industrialnego oraz jego przemianami na przestrzeni wieków. W ramach projektu odbyły się warsztaty wprowadzające, terenowe, artystyczne, a także poznawcze i spotkania artystyczno - historyczne, zaś kulminacją projektu stanowiła wystawa i gala podsumowująca projekt z konkursem na najlepszą wedutę,
- wzbogacono ofertę edukacyjną, która obejmuje zajęcia muzealne (10 warsztatów dopasowanych do grup wiekowych), gry terenowe (4 gry dostosowanych do grup wiekowych), jak również warsztaty ceramiczne i graficzne (8 warsztatów skierowanych do szkół podstawowych),
- zorganizowano gry miejskie: #gWarki oraz „Bajtel w kopalni” - czyli Stara Kopalnia dla Maluchów,
- zorganizowano Festiwal Reżyserii Filmowej w PW Stara Kopalnia,
- zorganizowano Festiwal Ensemble w PW Stara Kopalnia,
- zorganizowano część wydarzeń związanych z Festiwalem Filmowym Hommage a Kieślowski w PW Stara Kopalnia,
- wspierano inicjatywy szkolne, instytucji NGO czy miejskie, udostępniając swoje przestrzenie na wydarzenia kulturalne oraz informacyjne,

- udostępniano przestrzenie na wydarzenia muzyczne, które zgromadziły tysiące miłośników muzyki w przestrzeniach Starej Kopalni,
- kontynuowano projekty: Festiwal Barbórka, Moc Maszyn czy Noc Muzeów,
- promowano ofertę turystyczną podczas targów turystycznych (m.in. podczas Międzynarodowych Targach Turystyki i Wolnego Czasu we Wrocławiu czy na Międzynarodowych Targach Turystyki w Katowicach),
- prowadzono promocje w mediach ogólnopolskich i lokalnych, jak również uczestniczono w Projekcie LATO, który odbywa się nad polskim morzem,
- rozszerzono wystawę mieszczącą się w tunelu o kolejne 17 eksponatów oraz zdjęcia wielkoformatowe,
- wykonano imitację ściany wraz z obudową ścianową oraz umieszczono dwie postacie pracujących górników.

3.2 PROMOCJA I KREOWANIE POZYTYWNEGO WIZERUNKU MIASTA

Promocję i kreowanie pozytywnego wizerunku miasta zrealizowano poprzez wszechstronne działania dotyczące promocji zewnętrznej i wewnętrznej Wałbrzycha:

- promocję i współorganizację imprez: Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Marsz Trzech Króli, Spotkanie Noworoczne z Przedsiębiorcami, Miejski Polonez Maturzystów, Wałbrzych Rock Fest, Msza Papieska, Otwarcie Sezonu Turystycznego, Moc Maszyn – Majówka na Starej Kopalni, Piknik Europejski, Wałbrzyskie spotkania z muzyką cerkiewną, Górale na Start, Gwiazdy Biznesu 2017, Spotkania z Honorowymi i Zasłużonymi Mieszkańcami Wałbrzycha – Święto Miasta, Juwenalia 2018, Brave Kids w Wałbrzychu, IV Ekologiczny Piknik Rodzinny, Wakacje z WOK, 8 Rodzinny Rajd o Kropelce, Międzynarodowy Konkurs Tradycyjnego Powożenia w Książu, Kino Plenerowe, cykl muzycznych imprez plenerowych na Placu Magistrackim, VI Międzynarodowy Rajd Pojazdów Zabytkowych, VI Dolnośląski Festiwal Tajemnic, Dzień Żydowski na Starej Kopalni, Słowiański Jedwab, Dzień bez samochodu, II Wałbrzyski Hackathon, 100 Lecie Odzyskania Niepodległości, Sudecka Perła – Międzynarodowe Mistrzostwa w Tańcu Sportowym, Lampiony Pamięci, Barbórka – Obchody Dnia Górnika w Wałbrzychu, Mikołajki w Rynku, Jarmark Świąteczny, Sylwester Miejski w Rynku,
- druk i zamieszczanie aktualnych wydarzeń na nośnikach reklamy zewnętrznej tj: billboardy 22 szt, citylighty 221 szt, gabloty informacyjne 21 szt, słupy ogłoszeniowe 7 szt,
- promocję na serwisach internetowych i portalach społecznościowych: www.um.walbrzych.pl, www.foto-walbrzych.pl, twitter i facebook: „Wałbrzych moje miasto”,
- kampanie społeczne i wizerunkowe: Czysty i Zielony Wałbrzych, Abolicja, cykliczne spotkania Prezydenta z mieszkańcami dzielnic Wałbrzycha, akcja zarybiania Szczawnika „Zaadoptuj Rzekę”,
- promocja w mediach m.in.: promocja festiwalu Wałbrzych Rock Fest w Radiu Wrocław, promocja Gminy Wałbrzych w "Słowie Sportowym", kampania promująca nową linię autobusową na portalu walbrzych24 oraz ekranach LED, billboardy sponsorskie na serwerze TVN, promocja na portalu „Dziennik Wałbrzych”, prognoza pogody na TVN 24 oraz TVN Meteo.

3.3 ZDEFINIOWANIE, ROZWÓJ ORAZ PROMOWANIE PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH MIASTA (WIODĄCEGO ORAZ TOWARZYSZĄCYCH)

Wiodący produkt turystyczny opiera się na trzech głównych filarach rozwoju turystyki w Wałbrzychu: Zamek

Książ, Stara Kopalnia i Muzeum Porcelany. Atrakcje te oddziałują na teren Aglomeracji Wałbrzyskiej, Województwa Dolnośląskiego i Kraju, stanowiąc o potencjale turystycznym Wałbrzycha o zasięgu ogólnopolskim. Są to atrakcje antropogeniczne tworzące produkt stricte weekendowy i biznesowy wzbogacony o produkt turystyki kulturowej. Towarzyszące produkty turystyczne związane są z kulturą (Teatr Dramatyczny, Filharmonia Sudecka, Teatr Lalki i Aktora) i rekreacją (Stado Ogierów Książ, Aqua Zdrój, turystyczne trasy piesze i rowerowe).

Atrakcje turystyczne miasta promowane są na m.in. poprzez:

- współpracę miasta Wałbrzycha z wałbrzyskimi instytucjami oraz organizatorami imprez i wydarzeń, ze szczególnym uwzględnieniem promocji obiektów: Zamek Książ, Stara Kopalnia oraz Muzeum Porcelany,
- współpracę i działalność w ramach Lokalnej Organizacji Turystycznej Aglomeracji Wałbrzyskiej (LOT AW),
- realizację i dystrybucję wydawnictw tj: kalendarze, Albumy "Wałbrzych na dawnych pocztówkach"- tom I – 100 szt. i II - 100 szt. , Wydawnictwo „Sekrety Wałbrzycha” – 300 szt., mapki- ulotki : „Wałbrzych miasto do odkrycia”- 20.000 szt., Przewodnik po Ziemi Wałbrzyskiej – 300 szt., wydawnictwa dla dzieci: "Moofie w Wałbrzychu"- 3000 szt., „Moofie i legenda złotego pociągu”- 2000szt., ulotki i gadżety okolicznościowe,
- promocję Wałbrzycha na targach turystycznych oraz wydarzeniach o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym tj.: ITB w Berlinie ‘marzec 2018, "Dolnośląski Festiwal Rowerowy” we Wrocławiu 20-22.04.2018, Targi Edukacyjne w Rzeszowie 27-28.02.2018, Międzynarodowe Targi Turystyczne w Katowicach ‘marzec 2018, Targi Edukacyjne we Lwowie na Ukrainie – kwiecień 2018, prezentacja Wałbrzycha w katalogu "Turystyka i wypoczynek w Polsce" oraz jego dystrybucja na targach turystycznych ITB w Berlinie w dniach 7-11 marca 2018r., Projekt Plaża w Dziwnowie - w programie telewizyjnym TVN audycje pt. "Dzień Dobry Wakacje" i "Co za tydzień", Salon Maturzystów Perspektywy`2018 we Wrocławiu, Festiwal Kieślowskiego w Sokołowsku, Targi Komputerowe "Poznań Game Arena - 2018", projekt muzyczno-ekologiczny ŻYWIOŁY.

3.4 ROZWÓJ OFERTY TURYSTYKI AKTYWNEJ, KULTUROWEJ, BIZNESOWEJ I POSTINDUSTRIALNEJ

W celu rozwoju turystyki kulturowej i postindustrialnej cała działalność Centrum Nauki i Sztuki „Stara Kopalnia” oraz Muzeum Porcelany skierowana jest w kierunku jego realizacji. Działalność obu tych instytucji oraz wszystkie imprezy realizowane przez podmioty mają przede wszystkim charakter turystyki kulturowej.

Muzeum Porcelany kładzie nacisk na propagowanie wiedzy na temat historii Wałbrzycha jako znaczącego centrum produkcji porcelany. Działania skupiają się na następujących aspektach:

- promocja muzeum jako celu turystycznego - realizowana poprzez udział w targach turystycznych (także w ramach LOT AW), promocję w mediach lokalnych i ponadlokalnych, promocję w mediach społecznościowych, współpracę z operatorami turystycznymi (przewodnicy, biura podróży), projekt wspólnego biletu „Explore Wałbrzych”,
- podnoszenie jakości usług turystycznych - realizowana poprzez udoskonalanie procedur obsługi klienta, wdrażanie udogodnień dla gości, modyfikację wystaw stałych oraz organizowanie atrakcyjnych wystaw czasowych,

- bieżąca modyfikacja oferty edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i dorosłych oraz jej promocja - w oparciu o stały monitoring zainteresowania ofertą oraz informację zwrotną z prowadzonych ankiet,
- założenie, że muzeum stanowi punkt wyjścia do zwiedzania Śródmieścia Wałbrzycha - realizowane poprzez dystrybucję materiałów promocyjnych na temat miasta oraz informacje udzielane przez pracowników zajmujących się obsługą gości.

Realizacja tych zadań odbywała się w ramach środków własnych.

W 2018 r. kontynuowano projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej: Promocja turystyczna atrakcji górniczych (czas realizacji projektu: 01.09.2017 - 31.08.2018 r.), którego celem było m.in. zaoferowanie nowych i atrakcyjnych miejsc związanych z górnictwem oraz zwiększenie atrakcyjności polsko-czeskiego pogranicza.

W celu realizacji turystyki aktywnej **Wałbrzyskie Centrum Sportowo – Rekreacyjne „Aqua Zdrój”** oraz podmioty kultury fizycznej przy wsparciu finansowym Gminy Wałbrzych organizują różnego rodzaju imprezy, wydarzenia sportowe czy rajdy, a do najważniejszych można zaliczyć: „Górale na start”, Bike Maraton, Otwarcie Sezonu Turystycznego, Toyota Półmaraton Wałbrzych, Bieg na Chełmiec, XIV Biegowy Turniej Rycerski "Szlakiem Zamków Piastowskich", XXI Polsko-Czeskie Mistrzostwa w Cross Duathlonie.

Różnorodną ofertę proponuje również **Zamek Książ** w Wałbrzychu.

Kolejne edycje „Nocnego Zwiedzania Zamku Książ... z duszą na ramieniu” odnoszą sukcesy - rok 2018 jest wręcz rekordowy. W roku tym zorganizowane zostały łącznie 362 zwiedzania (w 2017- 361), w stosunku do 2016 r. (288 edycji) - to wzrost aż o 25%! W tym aż 290 (w 2017 roku 272) edycji dla turystów indywidualnych i gości hotelowych. W swojej specjalnej formie zostały wyprofilowane pod turystów indywidualnych, wychodząc naprzeciw ich potrzebom oraz znacznie wzbogacając ofertę spółki. Wśród edycji specjalnych pojawiły się np. :

- Walentynki – Miłość aż po grób w dniach 14.02-16.02 – do zamku weszło aż 9 grup! (ok. 315 osób),
- Wielkanoc – Z duchem wielkiej nocy – 10 grup (ok. 340 osób) , w 2017 – 8 grup,
- Długa Noc – 05.05 – 8 grup – (ok. 270 osób),
- Tajemniczy Zamek – 11.08 – 9 grup (ok. 320 osób),
- Halloween – 28.10 – edycja dla rodzin z dziećmi, 31.10 – edycja dla osób dorosłych – łącznie aż 16 grup (ok. 540 osób),
- Andrzejkowa edycja Nocnego Zwiedzania – 30.11 - 5 grup (ok. 165 osób).

Po raz pierwszy w historii podziemia Zamku Książ zostały udostępnione do zwiedzania. 16 października 2018 r. to przełomowa data – właśnie wtedy pierwsze grupy turystów zeszły do tuneli wydrążonych na głębokości 50 metrów pod zamkiem.

Podziemna trasa turystyczna to półkilometrowy odcinek, który z pewnością zaintryguje swoją różnorodną strukturą zarówno pod względem geologicznym, jak i historycznym. Podczas przejścia odwiedzający zobaczą potężną wybetonowaną halę, korytarze wykute w surowej skale oraz poboczne komory bunkra.

Trasa przebiega wzdłuż tarasów (przy miejscu poszukiwań domniemanego podziemnego dworca kolejowego) w kierunku budynku głównego zamku. Zakończenie pierwszej połowy trasy znajduje się przy zawale – wejściu do zasypanego szybu windowego, z którego wyjście znajdować się miało na Dziedzińcu Honorowym. Podczas zwiedzania turyści poznają m.in. tajemnice książańskich podziemi, teorie o celu ich powstania oraz tragiczną historię więźniów, których rękami te tunele zostały wydrążone.

W ostatnie 70 dni 2018 roku (od 16 października do 31 grudnia) do podziemi zeszło ponad 13 000 turystów!

W Zamku Książ w 2018r. odbył się Ślub hrabianki Carolin Alexandry von Hochberg z linii w Roztoce, baronówny na Książu z Jasperem Schulzem. To pierwszy od 94 lat ślub członka rodziny Hochberg na zamku Książ - ich dawnej rodowej siedziby, którą władali w latach 1509-1943. Po raz ostatni uroczystość zaślubin odbyła się w Książu 4 grudnia 1924 r.

Zamek Książ jest również miejscem imprez odbywających się cyklicznie:

- **Koncerty Książęcej Orkiestry Salonowej.** W 2017 roku odbyły się zaledwie dwa koncerty, w 2018 aż 9. Ponad 1350 słuchaczy zachwyciło się niezwyklejmi występami muzycznymi Książęcej Orkiestry Salonowej, która podtrzymuje dawną tradycję rodu von Hochberg. Tak jak kiedyś, również i dzisiaj na zamku gra muzyka, a sala pęka w szwach na każdym koncercie.
- **Ambasador Wałbrzycha.** Ideą imprezy jest promocja Wałbrzycha poprzez prezentację osiągnięć wybitnych postaci związanych z tą miejscowością. W zamierzeniu organizatorów znajduje się stworzenie listy osób, którymi szcycić się mogą mieszkańcy i które budują pozytywny wizerunek miasta na forum ogólnopolskim. W 2018r. roku nagrodziliśmy sławnego piosenkarza, Jacka Bończyka, znanego reportera i producenta telewizyjnego Tomasza Kubata oraz sportowca, kierowcę rajdowego i wyścigowego, Jerzego Mazura. Wydarzenie zostało uświetnione wyjątkowym koncertem artystycznym, przed gośćmi wystąpił Stanisław Soyka. Niezwykle ważną częścią formuły wydarzenia każdego roku jest rozwijanie koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu, o czym świadczy silny nacisk kładziony na aukcję charytatywną. Wszystkie licytowane przedmioty są ofiarowywane nie tylko przez Ambasadorów Wałbrzycha, ale również przez partnerów i sponsorów. Dzięki hojności gości w 2018 roku ubierano rekordową kwotę 56 tysięcy złotych.
- **Festiwal Kwiatów i Sztuki.** W długi weekend majowy odbywa się prezentacja stoisk kwiatowych, gastronomicznych i innych na terenie komnat zamkowych i dziedzińca zamkowego, występy artystyczne. W 2018 roku odbyła się już XXX edycja Festiwalu Podczas tegorocznej wystawy w aranżacjach kwiatowych wyeksponowanych zostało mnóstwo elementów niedozwornie kojarzonych z przebudzeniem przyrody w naszym kraju. Z okazji 100-lecia odzyskania niepodległości do zamku zawitała prawdziwa „Polska wiosna”, a inspiracje zostały zaczerpnięte prosto z natury: pędy drzew, gałęzie, a przede wszystkim żywe rośliny – wielobarwne kwiaty będące odzwierciedleniem ukwieconych polskich ogrodów i łąk. Na Dziedzińcu Honorowym stanęły kilkumetrowe konstrukcje kwiatowe wykonane przez samego Macieja Krzusa, mistrza florystyki i wicemistrza Dolnego Śląska, który słynie z niebanalnej wyobraźni i zaskakującego łączenia roślin. Jest pasjonatem nowoczesnej florystyki, prostych form wpisujących się doskonale we współczesny design, co gwarantuje zachwycające dekoracje książańskiego przedzamcza. Mali artyści tworzyli własne kompozycje kwiatowe pod okiem mistrzów w warsztatach florystycznych, odbyło się również dwa razy więcej spektakli komediowych o słowiańskich wrózkach, rusałkach i czarach. W zamku jakim jest Książ nie mogłoby zabraknąć również średniowiecznych wojowników. Przez cały okres festiwalu znajdowało się u nas prawdziwe obozowisko rycerzy. Po raz pierwszy we wnętrzach zamkowych powstał Kącik Małego Odkrywcy Tajemnic, gdzie najmłodszy zamieniali się w królowe i królów, rozwiązywali zagadki i wysłuchiwali zaczarowanych opowieści zamkowych. W zamku po raz drugi odbyły się **Florystyczne Mistrzostwa Polski**, a goście festiwalu jako jedyni mogli obejrzeć nagrodzone dzieła. Tegorocznym motywem ogłoszone zostało hasło „Jesteśmy częścią świata. Zwycięzczynią tegorocznych Mistrzostw została Monika Harlos z Otmuchowa, która zmierzy się teraz w dogrywce ze zwyciężcą II

Florystycznych Mistrzostw Polski 2016 – wygrany zostanie reprezentantem Polski na Europa Cup 2020 w Katowicach. Odbyła się również największa w Polsce Narodowa Wystawa Bonsai, uzupełniona o ekspozycję unikalnych Zbroi Japońskich oraz Wystawą Suiseki. Po raz pierwszy w historii festiwalu powstała także Kuźnia Płatnerza Japońskiego – goście festiwalu mogli wejść do warsztatu japońskiego rzemieślnika, gdzie powstają samurajskie zbroje i miecze.

- **Międzynarodowy Konkurs Tradycyjnego Powożenia im. Księżnej Daisy**, zorganizowany po raz szósty przez Polskie Towarzystwo Powozowe. W minionych czasach Zamek w Książu, jako znacząca w skali europejskiej rezydencja arystokratyczna, obsługiwała liczna ilość pojazdów konnych, od znakomitych galowych po wyjazdowe, spacerowe i sportowe. Na konkursie pojawiają się coraz liczniej historyczne pojazdy, niektóre znakomicie wpisujące się w rzeczywistość historycznego otoczenia. Konkursy z roku na rok stają się coraz bardziej okazałe, pojawiają się coraz lepiej przygotowane zaprzęgi i coraz ciekawsze historyczne pojazdy.
- **Dolnośląski Festiwal Tajemnic** to najciekawsze wydarzenie historyczno - popularnonaukowe, skierowane przede wszystkim do fascynatów dawnych dziejów, osób spragnionych wiedzy i poszukiwaczy przygód. W programie przewidziano wykłady, projekcje o tajemnicach, widowiskowe rekonstrukcje historyczne, unikalne wystawy a nawet szkolenie dla komandosów. W tym roku wśród głównych atrakcji znalazły się : Pokaz mody historycznej, Zwiedzanie z tajemnicą, Nocne zwiedzanie- „Zamek Tajemnic”, Mauzoleum.
- **Międzynarodowy Festiwal Kameralistyki Ensemble im. Księżnej Daisy**. Misją Festiwalu jest promowanie mało znanego gatunku sztuki, jakim jest kameralistyka, zarówno w odniesieniu do utworów muzycznych, jak i dzieł teatralnych. W ramach Festiwalu spotykają się dwa nurty sztuki. Prowadzone są kursy muzyczne oraz warsztaty teatralne, w trakcie których uczestnicy Festiwalu razem z wybitnymi profesorami pracują nad wykonaniem wybranych utworów. Wszystkie dzieła prezentowane są w trakcie sześciu koncertów i trzech pokazów aktorskich otwartych dla publiczności. Festiwal ma wyjątkową formułę. W skład każdego zespołu kameralnego wchodzi zarówno profesorowie, jak i studenci. Dzięki temu możliwa jest partnerska współpraca pomiędzy utytułowanymi muzykami, a początkującymi adeptami. Wszystkie próby oraz koncerty i pokazy są organizowane w przestrzeniach imponującego Zamku Książ. W 2018r. przeżyliśmy 9 niezwykłych koncertów i 4 pokazy teatralne, w których mogliśmy zobaczyć samego Zbigniewa Zamachowskiego.

3.5 REWITALIZACJA SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH I ROZWÓJ TURYSTYKI PIESZEJ

Miernik realizacji zadania: Liczba kilometrów oddanych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych				
	2015	2016	2017	2018
Liczba kilometrów	123,9	156,9	24	14

Szlaki turystyczne są na bieżąco odnawiane, znakowane, prace odbywają się głównie w okresie wiosennym „przedsezonowym”. W roku 2018 odnowiono 14 km szlaków turystycznych. Prace sfinansowane były ze środków Gminy Wałbrzych w ramach dotacji udzielonej w otwartym konkursie ofert z ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie.

W roku 2018 w granicach administracyjnych gminy Wałbrzych grupa znakarska przy oddziale PTTK Ziemi Wałbrzyskiej w Wałbrzychu odnowiła i oznakowała obecne szlaki turystyczne wiodące w rejon szczytu Borowa:

- szlak czarny (Dworzec Główny – Przełęcz Szybka) – 3,3 km
- szlak czarny (Przełęcz Kozia – Glinik Stary) – 4 km
- szlak czarny (Glinik Stary – Sobięcín) – 6,7 km

Celem było zabezpieczenie wędrujących turystów poprzez modernizację oznakowania szlaków oraz zawieszenie drogowskazów. Zadanie miało na celu ujednoczenia systemu ścieżek i szlaków turystycznych w tym rejonie w związku z wybudowaną wieżą widokową na Górze Borowa.

3.6 PODJĘCIE I INTENSYFIKACJA WSPÓŁPRACY POMIĘDZY INSTYTUCJAMI I ORGANIZACJAMI NA RZECZ ROZWOJU TURYSTYKI I KULTURY

Miernik realizacji zadania: Liczba organizacji pozarządowych partycypujących z zakresu rozwoju turystyki i kultury				
	2015	2016	2017	2018
Liczba podmiotów, które otrzymały dotację na wsparcie zadań realizowanych w ramach otwartych konkursów ofert z zakresu turystyki i kultury.	23	26	21	16

N/w podmioty otrzymały dotację na wsparcie 20 zadań realizowanych w ramach otwartych konkursów ofert z zakresu kultury:

- Stowarzyszenie „Ludzie Jana Pawła II” - XIV Wałbrzyski Przegląd Piosenki Chrześcijańskiej „Pozytywne Granie”,
- Stowarzyszenie Rozwój w Biały Dzień - XV Festiwal Ensemble im. Księżnej Daisy,
- Stowarzyszenie Przyjaciół „Biblioteki pod Atlantami” - Wałbrzyskie Złoto,
- Stowarzyszenie Zespół Pieśni i Tańca „Wałbrzych” - Powołanie Młodzieżowej Kapeli Folkowej przy Zespole Pieśni i Tańca „Wałbrzych”,
- Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” - „Moja Niepodległość”,
- Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jerzego i Matki Bożej Różańcowej - Obchody 50-lecia nadania drugiego tytułu Kościoła p.w. św. Jerzego i Matki Bożej Różańcowej w Wałbrzychu, połączone z obchodami 100-lecia Niepodległości,
- Polskie Stowarzyszenie Perkusyjne Opole - XXVII Międzynarodowy Festiwal DRUM FEST,
- Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział Ziemi Wałbrzyskiej - Eliminacje Wojewódzkie Ogólnopolskiego Konkursu Krasomówczego dla Dzieci i Młodzieży Szkół Podstawowych, Gimnazjów i Szkół Ponadgimnazjalnych,
- Wałbrzyskie Towarzystwo Oświatowe - Kultura seniora czyli 15 lat Sudeckiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Wałbrzychu,
- Fundacja Museion - „Nowa Kronika Wałbrzyska”: Tom 6: wersja papierowa i cyfrowa,
- Stowarzyszenie „TE-ART” - „POKAŻĘ CI TEATR” ... warsztaty teatralne dla nauczycieli,
- Fundacja im. Elżbiety Marii Urbańskiej - Międzynarodowy Festiwal Brave Kids 2018 w Wałbrzychu,
- Fundacja im. Elżbiety Marii Urbańskiej - Festiwal „Kopalnia Folkloru” w Wałbrzychu,

- Stowarzyszenie „Radość Życia” - „Taniec i Muzyka w Drodze – VI Międzynarodowy Festiwal Tańca,
- Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych - Wielokulturowy Wałbrzych,
- Miejskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej - Wałbrzyska Strefa Aktywności i Zdrowia – Rajd Rowerowy „Szlakiem Wałbrzyskich Tras Rowerowych” i Rajd Pieszy „Korona Gór Wałbrzyskich”,
- Fundacja Edukacyjna im. siostry Wandy Garczyńskiej - „Złoto Dolnego Śląska”,
- Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze Oddział Ziemi Wałbrzyskiej - Wytyczenie nowych i odnowienie szlaków turystycznych w rejonie szczytu Borowa – dzielnica Podgórze,
- Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze Oddział Ziemi Wałbrzyskiej - Wycieczki piesze i autokarowe w ramach cykli „W niedzielę nie ma nas w domu” i „Nie zmarnuj wolnej soboty”,
- Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze Oddział Ziemi Wałbrzyskiej - Turystyka - krajoznawstwo -botanika.

3.7 AKTYWIZACJA CENTRUM MIASTA

Miernik realizacji zadania: Liczba osób odwiedzających Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej				
	2015	2016	2017	2018
Liczba osób	5.329	5.749	4.000	4773

Imprezy i wydarzenia odbywające się w Śródmieściu w roku 2018:

- 11 stycznia 2018 Wałbrzyski Polonez Maturzystów,
- 9 maja 2018 Piknik Europejski (współorganizacja),
- 29 maja 2018 Juwenalia - występ Grzegorza Halamy,
- 8 czerwca - „JAK NIE CZYTAM, JAK CZYTAM” – happening na wałbrzyskim Rynku, w którym uczestniczyło łącznie 139 uczniów z wałbrzyskich szkół podstawowych,
- 9 czerwca - XV FINAŁ „Z KSIĄŻKĄ NA WALIZKACH, CZYLI DOLNOŚLĄSKIE SPOTKANIA PISARZY Z MŁODYMI CZYTELNIKAMI,
- 9 czerwca - NOC BIBLIOTEK: „Wałbrzyskie Złoto”(gra terenowa w Śródmieściu),
- KIERMASZE (organizowane w atrium lub na zewnątrz biblioteki głównej):
  - o 24 czerwca – Muzyczna czerwcowka
  - o 15-16 marca – Wielkanocny kiermasz rękodzieła regionalnych twórców,
  - o 22 lipca - Muzyczna lipcówka,
  - o lipiec/sierpień - Kiermasz płyt winylowych – głównie dubletów zbiorów Fonoteki,
  - o lipiec/sierpień - Kiermasze taniej i używanej książki,
- lipiec – AKCJA LEGENDA – plenerowe zajęcia wakacyjne dla dzieci (tworzenie gier miejskich w aplikacji Action Track, dotyczących zwiedzania wałbrzyskich dzielnic),
- lipiec/sierpień - LATOTEKA, CZYLI LETNIA CZYTELNI NA MIEŚCIE, czynna od poniedziałku do piątku w godz. 10.00-16.00 na Pl. Kościelnym (ok. 900 os.),
- 12 sierpnia – Muzyczna Sierpniówka,
- 20 sierpnia - Półmaraton Wałbrzyski,
- 8 września - MIRABELKA – KIEŁKUJĄCA HISTORIA 100LICY - akcja czytelnicza, przeprowadzona w trakcie imprezy z okazji urodzin Al. Wyzwolenia,
- 2 listopada 2018 Lampiony Pamięci (współorganizacja)
- 11 listopada 2018 Uroczyste Obchody 100. Rocznicy Odzyskania Niepodległości,

- 4 grudnia 2018 Barbórka,
- 7-8 grudnia - JARMARK BOŻONARODZENIOWY,
- 31 grudnia 2018 Sylwester .

– **CEL 4. ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA I SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCE POŁĄCZENIA KOMUNIKACYJNE MIASTA (WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE)**

4.1 OPRACOWANIE I WDROŻENIE KOMPLEKSOWEJ KONCEPCJI ROZWOJU INFRASTRUKTURY DROGOWEJ W OPARCIU O KIERUNKI ROZWOJU FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEGO MIASTA

Planowane inwestycje są związane z funkcjonowaniem Aglomeracji Wałbrzyskiej. Trwają procedury przetargowe mające na celu wyłonienie wykonawcy Obwodnicy Boguszowa i Sobięcina w trybie zaprojektuj i wybuduj. Wykonywana jest przebudowa ul. Kamienieckiej.

4.2 URUCHOMIENIE MULTIMODALNEGO SYSTEMU TRANSPORTU PUBLICZNEGO

Przeprowadzana jest bieżąca analiza rozkładów jazdy komunikacji miejskiej oraz dopasowanie ich do odjazdów i przyjazdów środków transportu komunikacji kolejowego.

4.3 BUDOWA OBWODNICY WAŁBRZYCHA

Gmina Wałbrzych wybuduje obwodnicę w ramach projektu pn. „Budowa obwodnicy Wałbrzycha w ciągu drogi krajowej nr 35” dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Oś priorytetowa IV: Infrastruktura drogowa miast, Działanie 4.2: Zwiększenie dostępności transportowej ośrodków miejskich leżących poza siecią drogową TEN-T i odciążenie miast od nadmiernego ruchu drogowego.

Podmiotem współrealizującym inwestycję jest Zarząd Dróg, Komunikacji i Utrzymania Miasta w Wałbrzychu.
Termin realizacji: 1 stycznia 2014 – 31 grudnia 2021

Wartość całkowita inwestycji: 397 480 381,71 zł

Wartość dofinansowania: 296 792 459,33 zł

Cele projektu:

- Odciążenie centrów miast Wałbrzycha i Szczawna-Zdroju od ruchu pojazdów,
- Odciążenie istniejącego układu komunikacyjnego miasta Wałbrzycha w kierunku północ-południe,
- Poprawa bezpieczeństwa osób korzystających z dróg w rejonie realizacji inwestycji,
- Usprawnienie połączenia komunikacyjnego z ważnymi celami podróży mieszkańców (zakłady pracy, szkoły, obiekty użyteczności publicznej itp.),
- Oszczędność czasu podróży.

W 2018r. rozpoczęto procedury przetargowe na wyłonienie wykonawcy robót i inżyniera kontraktu zasadniczego. Wyłoniono wykonawcę na uzdatnianie podłoża pod obwodnicę I etap.

Ogłoszenie przetargu na roboty budowlane: 13.06.2018 r.
Najkorzystniejsza oferta - Budimex S.A.: 307 054 235,58 zł

Ogłoszenie przetargu na roboty budowlane w zakresie uzdatniania podłoża: 30.08.2018 r.
Najkorzystniejsza oferta - Geo Indriustial S.A: 4 662 024,72 zł

Ogłoszenie przetargu na inżyniera kontraktu zasadniczego: 31.08.2018 r.
Najkorzystniejsza oferta: Ekocentrum - Wrocławski Ośrodek Usług Ekologicznych Sp. z o.o.: 5 933 520,00 zł

4.4 ODBUDOWA SIECI DRÓG W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA

Miernik realizacji zadania: Liczba oddanych km nowych lub zmodernizowanych dróg					
	2016	2016	2016	2017	2018
Liczba km	6,826	6,502	0,6	4,642	1,856
Miernik realizacji zadania: Liczba oddanych km nowych lub zmodernizowanych chodników					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba km	9,473	7,449	0,612	6,11	4,264

1. Przebudowa wiaduktu w ciągu ulicy Ch De Gaulle'a w Wałbrzychu wraz z przebudową odcinków dojazdowych realizowana w ramach zadania inwestycyjnego pn.: "Przebudowa wiaduktu na ul. De Gaulle'a wraz z przebudową newralgicznych skrzyżowań umożliwiających poprawę płynności ruchu drogowego na drodze krajowej nr 35 w Wałbrzychu".

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg - 0,732
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników - 1,464
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych - 0,732
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych - 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych - 0

2. Budowa dróg rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych - ul. Noworudzka realizowana w ramach zadania inwestycyjnego pn.: „Ograniczenie niskiej emisji w Wałbrzychu poprzez wprowadzenie zrównoważonej mobilności miejskiej i podmiejskiej polegającej na wybudowaniu centrum przesiadkowego Wałbrzych Plac na Rozdrożu oraz poprawie systemów zarządzania ruchem i energooszczędnym oświetleniu miejskim- zadanie nr I”.

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg - 0
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników - 0
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych - 1,196
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych - 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych - 0

3. Budowa systemu Park & Ride poprzez przebudowę i rozbudowę układu komunikacyjnego w obszarze Placu na Rozdrożu – Etap II i III realizowanego w ramach zadania inwestycyjnego pn.: „Ograniczenie niskiej emisji poprzez wprowadzenie zrównoważonej mobilności miejskiej i podmiejskiej polegającej na wybudowaniu centrum przesiadkowego Wałbrzych Plac na Rozdrożu oraz poprawie systemów zarządzania ruchem i energooszczędnym oświetleniu miejskim” - ul. 1 Maja – droga gminna nr 116551 D, droga powiatowa nr 3401 D, ul. Przemysłowa – droga gminna nr 116545 D, ul. Matejki - droga powiatowa nr 3401 D, ul. Straży Pożarnej- droga gminna nr 116546 D, ul. Limanowskiego - droga gminna nr 116542D.

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg - 0,509
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników - 1,018
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych - 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych - 139
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych - 0

4. Budowa dróg rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych – ul. 11 Listopada realizowana w ramach zadania inwestycyjnego pn.: „Ograniczenie niskiej emisji w Wałbrzychu poprzez wprowadzenie zrównoważonej mobilności miejskiej i podmiejskiej polegającej na wybudowaniu centrum przesiadkowego Wałbrzych Plac na Rozdrożu oraz poprawie systemów zarządzania ruchem i energooszczędnym oświetleniu miejskim- zadanie nr I”.

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg - 0
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników - 0
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych - 0,797
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych - 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych - 0

5. Budowa dróg rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych – ul. Sikorskiego realizowana w ramach zadania inwestycyjnego pn.: „Ograniczenie niskiej emisji w Wałbrzychu poprzez wprowadzenie zrównoważonej mobilności miejskiej i podmiejskiej polegającej na wybudowaniu centrum przesiadkowego Wałbrzych Plac na Rozdrożu oraz poprawie systemów zarządzania ruchem i energooszczędnym oświetleniu miejskim- zadanie nr II”.

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg - 0
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników - 1,082
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych - 1,082
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych - 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych - 0

6. Przebudowa nawierzchni drogowej na części ul. Zakole w Wałbrzychu wraz z przebudową oświetlenia drogowego.

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg - 0,210
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników - 0
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych - 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych - 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych - 0

7. Remont ulicy Niepodległości – droga krajowa nr 35 w Wałbrzychu na odcinku około 400 m od rejonu skrzyżowania z ul. Władysława Łokietka w kierunku skrzyżowania z ul. Wylotową.

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg - 0,405
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników - 0,700
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych - 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych - 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych - 0

4.5 POPRAWA DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ MIASTA

Miernik realizacji zadania: Liczba oddanych i/lub zmodernizowanych połączeń komunikacji publicznej					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba połączeń	2	4	5	1	3
Miernik realizacji zadania: Liczba nowych i/lub zmodernizowanych przystanków komunikacji miejskiej					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba przystanków	49	28	9	12	19

Modernizacja linii komunikacyjnych :

- uruchomiono nową linię komunikacyjną nr 1, która skomunikowała dzielnicę Podzamcze i Szczawienko z dworcem Kolejowym Wałbrzych Szczawienko,
- utworzono w ramach linii nr 8 nowe połączenie - przedłużając kursy ze Szczawna Zdroju - w dni robocze do Strugi, natomiast w soboty, niedziele i święta przez Strugę do Starych Bogaczowic,
- utworzono w ramach linii nr 11 nowe połączenie – przedłużając kursy z ostatniego przystanku w Kozicach do Starego Julianowa

Zmodernizowano 19 przystanków komunikacji miejskiej:

- utworzono nowy przystanek Stacyjna – Dworzec Szczawienko,
- montaż 8 szt. nowych wiat na przystankach komunikacji zbiorowej w lokalizacjach:
  - Wilcza – Lubiechów (pętla)
  - 1 Maja – Św. Barbary (kier. Śródmieście)
  - 1 Maja – Św. Barbary (kier. Sobięcin)
  - Wieniawskiego – Senatorska (kier. Szczawienko)
  - Niepodległości – Łokietka (kier. Śródmieście)
  - Moniuszki – Krzywoustego (kier. Śródmieście)
  - Jeździecka – Piastów Śląskich (kier. Szczawienko)
  - Orkana – Piotrowskiego (kier. Śródmieście),
- montaż 10 szt. elektronicznych tablic dynamicznej informacji pasażerskiej w ramach inwestycji: „Inteligentny System Transportu w Wałbrzychu” w lokalizacjach:
  - Wrocławska – Długa (kier. Śródmieście)
  - Wrocławska – Wyszyńskiego (kier. Śródmieście)
  - Długa – Makuszyńskiego (kier. Śródmieście)
  - Podwale – Hetmańska (kier. Śródmieście)
  - Podwale – Hetmańska (kier. Szczawienko)

Podwale – Basztowa (kier. Śródmieście)
Podwale – Basztowa (kier. Szczawienko)
Podwale – Blankowa (kier. Śródmieście)
Podwale - Forteczna (kier. Szczawienko)
Podwale – Forteczna (kier. Śródmieście)

4.6 BUDOWA CENTRUM PRZESIADKOWEGO KOLEJOWO—AUTOBUSOWEGO WAŁBRZYCH CENTRALNY

W 2018r. PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. rozpoczęła budowę przystanku.

14 grudnia 2018r. odbyła się konferencja prasowa, dotycząca rozpoczętej budowy przystanku kolejowego "Wałbrzych Centrum". Konferencja odbyła się przed wejściem na teren budowy – nieopodal skrzyżowania ulic Mazowieckiej i Ludowej, ponieważ tam właśnie zlokalizowany będzie przystanek.

W konferencji udział wzięli: Roman Szełemej - Prezydent Wałbrzycha, Piotr Becz - Dyrektor Projektów Krajowych IRS 4/2 PKP PLK, Witold Szczotka - Kierownik Kontraktu, Henryk Rytwiński - Dyrektor operacyjny Funduszu Octava Property Trust i Dominik Kieszkowski - Dyrektor Projektu. W ramach inwestycji w pobliżu Śródmieścia Wałbrzycha powstanie centrum przesiadkowe, składające się z przystanku kolejowego, obejmującego dwa 300-metrowe perony, połączone przejściem podziemnym, przystanków autobusowych, budynku dworca, galerii handlowej i piętrowego parkingu na blisko 400 samochodów.

Inwestycja obejmuje nie tylko budowę przystanku kolejowego "Wałbrzych Centrum" i towarzyszącej mu infrastruktury, ale również prace prowadzone na dworcu Wałbrzych Szczawienko i na stacji w Świebodzicach. Wartość tych prac to kwota 77 563 000 złotych netto. Przystanek kolejowy "Wałbrzych Centrum" ma być gotowy w ciągu roku, natomiast cała inwestycja ma zostać zrealizowana do końca 2020 roku.

„Dzisiaj jesteśmy świadkami pewnej historii: nowego etapu rozwoju Wałbrzycha, rozwoju Śródmieścia, rozwoju transportu publicznego, rozwoju usług. W tym miejscu nigdy czegoś takiego nie było. Przedstawiciele PKP PLK realizują nasze marzenia, nasze projekty, nasze nadzieje. Jesteśmy w miejscu, które za dwa lata z całą pewnością będzie wyglądało zupełnie inaczej. Inaczej będzie funkcjonował transport w mieście. Tu będą, wierzymy w to głęboko, wysiadały tłumy turystów odwiedzających Starą Kopalnię, ale również mieszkańcy Wałbrzycha, którzy przyjadą załatwić coś w centrum. Stąd będą kierowali się w inne miejsca Aglomeracji Wałbrzyskiej, Dolnego Śląska i Polski” - powiedział Roman Szełemej, Prezydent Wałbrzycha.

Na temat inwestycji wypowiedali się również przedstawiciele PKP PLK:

„Celem Polskich Linii Kolejowych jest to, żeby jak najbardziej zwiększyć transport osób drogą kolejową. Projekt na linii 274, którego elementem jest przystanek "Wałbrzych Centrum" jest realizowany w ramach dużego rządowego projektu. Od 2010 roku Polskie Linie Kolejowe na linii pomiędzy Jelenią Górą a Wrocławiem wydały już 630 milionów złotych. Są to olbrzymie pieniądze, które inwestujemy w infrastrukturę, żeby poprawić standardy i komfort transportu. Jeżeli chodzi o sam przystanek "Wałbrzych Centrum" jest to bardzo skomplikowana technicznie inwestycja, teren jest trudny. Budujemy dwa perony połączone z planowaną częścią komercyjną, galerią handlową, centrum przesiadkowym. Perony będą wyposażone w windy dla osób o ograniczeniach ruchowych. Jest to nowa inwestycja. Budujemy nowy przystanek, nową infrastrukturę kolejową. Dotychczas zadania, które były realizowane na linii 274, skupiały się na modernizacji bądź rewitalizacji istniejących elementów infrastruktury.”

4.7 WDROŻENIE PROGRAMÓW: ŚRÓDMIEŚCIE BEZ SPALIN, PARKING ZA DARMO, DZIEŃ BEZ SAMOCHODU, PARKUJ I JEDŹ (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)

Miernik realizacji zadania: liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych zarządzanych przez ZDKiUM				
	2015	2016	2017	2018
Liczba miejsc	163	41	295	139
Miernik realizacji zadania: liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych zarządzanych przez ZDKiUM				
	2015	2016	2017	2018
Liczba miejsc	15	2	28	0

Program "Dzień bez samochodu" został ustanowiony zarządzeniem Prezydenta Miasta Wałbrzycha z dnia 17 kwietnia 2014 r. W dniu bez samochodu bezpłatny przejazd środkami komunikacji miejskiej w Wałbrzychu jest możliwy po okazaniu ważnego dowodu rejestracyjnego samochodu osobowego.

Pozostałych programów nie realizowano w 2018r.

4.8 WDROŻENIE PROGRAMU ROWERY WAŁBRZYCH 2020 (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)

Miernik realizacji zadania: Długość oddanych nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych przy drogach publicznych w zarządzie ZDKiUM					
	2014	2015	2016	2017	2018
Długość (m)	5.143	3.209	985	3.684	3.807
Miernik realizacji zadania: Liczba zakupionych rowerów miejskich posiadających wspomaganie elektryczne					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba miejsc	2	0	0	0	0

W 2018 roku powstały w Wałbrzychu nowe drogi dla rowerów i ścieżki rowerowe w następujących lokalizacjach:

- ul. Sikorskiego 1.082 m,
- ul. 11 Listopada 797 m,
- ul. Noworudzka 1.196 m,
- ul. De Gaulle'a 732 m.

Istniejące ścieżki rowerowe utrzymywane są przez Zarząd Dróg Komunikacji i Utrzymania Miasta w Wałbrzychu poprzez wykonywanie prac porządkowych, pielęgnacyjnych.

W 2018 r. w ramach projektu pn. „Ograniczenie niskiej emisji w Wałbrzychu poprzez wprowadzenie zrównoważonej mobilności miejskiej i podmiejskiej” zakończono budowę:

- dwóch zintegrowanych centrów przesiadkowych tj. Dworzec Szczawienko (powstał m. in. plac manewrowy oraz przystanek dla autobusów, P&R - 40 miejsc, B&R - 12 miejsc, ponadto wyremontowany i przebudowany został budynek dworca kolejowego Wałbrzych Szczawienko) oraz Pl. Na Rozdrożu (powstał m. in. plac manewrowy dla autobusów z 2 stanowiskami, B&R - 30 miejsc, P&R przy ul. Przemysłowej - 104 miejsca),
- 3 ciągów pieszo-rowerowych oraz 2 dróg rowerowych;
- kompleksowego systemu zarządzania ruchem i transportem publicznym (ITS), w skład którego wchodzi m. in. system zarządzania energią/

Działaniami uzupełniającymi były inwestycje w energooszczędne oświetlenie w wybranych lokalizacjach Wałbrzycha oraz w infrastrukturę drogową transportu publicznego.

4.9 INTELIGENTNY SYSTEM ZARZĄDZANIA TRANSPORTEM

W okresie od 09.01.2018r. do 31.11.2018r. zrealizowane zostało zadanie „Inteligentny System Transportu w Wałbrzychu”. Służy on m.in. usprawnieniu ruchu samochodowego i autobusowego, co przyczynia się do redukcji emisji spalin. Kompleksowym zarządzaniem oraz monitoringiem objęty został teren miasta Wałbrzycha w jego granicach administracyjnych. W ramach Inteligentnego Systemu Transportu wdrożono następujące podsystemy:

- System sterowania ruchem drogowym,
- System zarządzania transportem publicznym,
- System informacji parkingowej,
- System dynamicznej informacji pasażerskiej,
- System monitoringu CCTV,
- System priorytetu dla komunikacji publicznej,
- System informacji mobilnych, portal ITS,
- System łączności, wymiany danych pomiędzy podsystemami.

Ponadto powstał system zarządzania oświetleniem miejskim, w ramach którego dokonano wymiany/modernizacji oświetlenia ulicznego z wykorzystaniem nowoczesnych energooszczędnych rozwiązań technologicznych w blisko 100 lokalizacjach Wałbrzycha.

– CEL 5. AKTYWIZACJA ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW

5.1 AKTYWIZACJA OSÓB BEZROBOTNYCH DO PODJĘCIA PRACY

Miernik realizacji zadania: Liczba osób korzystających z różnych form aktywizacji zawodowej oferowanych przez PUP w Wałbrzychu.						
L.p.	Forma aktywizacji	Liczba osób				
		2014	2015	2016	2017	2018
1	Szkolenia	142	154	104	102	57
2	Roboty publiczne	376	266	244	229	100
3	Prace interwencyjne	169	195	242	192	160
4	Staże	1.289	1.111	1.112	982	806
5	Prace społecznie użyteczne	676	736	642	484	316
6	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	299	337	306	264	185
7	Doposażenie miejsc pracy	180	182	146	141	45
8	Bon szkoleniowy	15	15	15	9	7
9	Bon stażowy	79	153	52	9	0
10	Bon na zatrudnienie	3	10	10	3	0
11	Bon na zasiedlenie	0	10	41	56	44
12	Dofinansowanie wynagrodzenia osób powyżej 50 roku życia	0	5	6	9	10
13	Refundacja wynagrodzeń i składek ZUS dla osób do 30 roku życia	0	0	242	502	431
14	Razem	3.228	3.174	3.162	2.982	2.161
Miernik realizacji zadania: Stopa bezrobocia						
		2014	2015	2016	2017	2018
	Stopa bezrobocia w powiecie wałbrzyskim	25,9%	21,6%	19,3%	14,0%	13,8%
	Stopa bezrobocia w Mieście Wałbrzych	13,2%	10,4%	9,0%	7,2%	5,8%

5.2 ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ, W TYM TWORZENIA SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH

W 2018 roku przy udziale jednostek organizacyjnych Gminy powstały następujące spółdzielnie socjalne:

Spółdzielnia Socjalna „Nasze wsparcie” powstała 4 lipca 2018 roku, jej członkami jest 8 kobiet, korzystających wcześniej ze wsparcia MOPS. Spółdzielnia zajmuje się świadczeniem usług opiekuńczych i bytowych osobom, które z powodu wieku, choroby i niepełnosprawności lub innej przyczyny wymagają pomocy, a są jej pozbawione. Współpracuje z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Wałbrzychu, który zleca jej tego typu działalność. Spółdzielnia została utworzona przez dwa podmioty: Stowarzyszenie Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych oraz Stowarzyszenie „O! Kultura”. Siedziba Spółdzielni mieści się w Centrum Wsparcia Socjalnego MOPS na ul. Ogrodowej 2a.

Spółdzielnia Socjalna „Zielony zakątek” powstała 1 sierpnia 2018 roku, jej członkami jest 5 mężczyzn niepełnosprawnych, którzy byli wcześniej bezrobotni i korzystali z pomocy finansowej MOPS. Spółdzielnia świadczy usługi w zakresie utrzymania czystości w parkach, lasach i terenach miejskich, segreguje śmieci w tym zakresie współpracuje z Miejskim Zakładem Usług Komunalnych. Spółdzielnia została utworzona przez dwa podmioty: Stowarzyszenie Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych oraz Stowarzyszenie Mieszkańców Podgórze Dzielnicy Wałbrzycha i Miasta Wałbrzych”. Siedziba Spółdzielni mieści się w Miejskim Zakładzie Usług Komunalnych przy ul. Kolejowej 4.

Rolą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej było wytypowanie i zakwalifikowanie członków spółdzielni, ich założeniem zajmowały się organizacje pozarządowe, w tym Fundacja Rozwoju Ekonomii Społecznej z siedzibą w Wałbrzychu przy ul. Beethovena 1.

W 2018 roku powstało również **Przedsiębiorstwo Społeczne 7 NieBo Sp. z o.o.** z inicjatywy Sióstr Niepokalanek. Jest to kreatywny kobiecy biznes, którego celem jest powrót do aktywności na rynku pracy kobiet wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zajmuje się szyciem wysokiej jakości toreb, plecaków, worków, „nerek”, saszetek itp. Tworzone produkty są najwyższej jakości. Siedziba Przedsiębiorstwa znajduje się przy ul. Marceliny Darowskiej 18.

5.3 AKTYWIZACJA ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP				
	2015	2016	2017	2018
Liczba osób	514	360	295	282

Na terenie Wałbrzycha funkcjonują dwa Zakłady Aktywności Zawodowej.

Zakład Aktywności Zawodowej „Nadzieja” w Wałbrzychu przy ul. A. Mickiewicza 24 prowadzony przez

Stowarzyszenie Dzieci i Rodzin Zasadniczej Szkoły Zawodowej Specjalnej to pierwszy zakład na terenie Wałbrzycha zatrudniający osoby niepełnosprawne. Zakład prowadzi działalność w zakresie usług pralniczych i porządkowych. Zatrudnia 20 osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Zakład Aktywności Zawodowej „Victoria” przy ul. 1-go Maja 112 powstał na podstawie Uchwały Nr X/143/2015 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 sierpnia 2015 roku - działa jako samorządowy zakład budżetowy Gminy Wałbrzych. Zakład przygotowuje osoby niepełnosprawnych do zatrudnienia na otwartym rynku pracy, poprzez rehabilitację zawodową oraz społeczną. Zakład Aktywności Zawodowej zajmuje się call center, poligrafią, archiwizacją, niszczeniem i digitalizacją dokumentów oraz obsługą ubezpieczeń. Zakład zatrudnia 64 osoby z niepełnosprawnością znaczną i umiarkowaną, personel liczy 21 osób. Zakład posiada status Zakładu Aktywności Zawodowej od 15 lipca 2016 roku. Decyzja Nr D1/0001/2016 Wojewody Dolnośląskiego.

Samorząd Województwa Dolnośląskiego na podstawie Umowy DS-N/25/2015 z dnia 3.11.2015 r. w 2018 r. udzielił ze środków PFRON dofinansowania na kwotę 1.289.664,00 zł.

W ramach dofinansowania kosztów działania Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego przekazał dotacje na pokrycie kosztów działania w kwocie : 149.334,00 zł.

Środki przekazane w roku 2018 z budżetu Gminy na działalność ZAZ to 300.000,00 zł oraz 9.960,00 na podatek od nieruchomości. Koszt działalności ZAZ w roku 2018 wg preliminarza stanowiącego załącznik do Umowy wynosił 3.537.419,69 zł.

Od 2017 roku ZAZ realizuje projekt „Teraz My! Czas na zmiany.” Projekt jest realizowany przez trzy lata w ramach zawartej umowy z DWUP w ramach RPO WD na lata 2014-2020 całkowita wartość projektu wynosi 743.451,35 zł, okres realizacji 01.10.2017 – 30.09.2019 roku. W roku 2018 kwota wykorzystana w ramach projektu to 430.310,28 zł.

W roku 2018 na działalność trzech funkcjonujących w gminie Wałbrzych Warsztatów Terapii Zajęciowej przeznaczono środki finansowe z funduszu PFRON w wysokości 1.493.640,00 zł oraz z budżetu miasta Wałbrzycha 110 640,00 zł, razem – 1 604.280,00 zł.

Warsztaty Terapii Zajęciowej są placówkami pobytu dziennego w każdej placówce przebywa 30 osób niepełnosprawnych z upośledzeniem umysłowym. Warsztaty Terapii Zajęciowej stwarzają osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rozwoju społecznego a także rozwój umiejętności pozwalających na zdobycie zatrudnienia. Placówki te prowadzi terapię zmierzającą do rozwijania umiejętności życia codziennego, rozwijają zainteresowania podopiecznych, które w przyszłości mogą pomóc w zdobyciu zatrudnienia, praktyk zawodowych lub stażu.

Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych realizuje Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu. W ramach środków otrzymanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych jednostka ta udziela osobom niepełnosprawnym dofinansowania na: rozpoczęcie działalności gospodarczej, finansowanie szkoleń, zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy, wyposażenie stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej. W 2018 roku Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu w ramach środków otrzymanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przeznaczył kwotę 63.251,01 zł - zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej.

– CEL 6. WYSOKI KAPITAŁ SPOŁECZNY (ZDROWA I ZINTEGROWANA SPOŁECZNOŚĆ)

6.1 UTWORZENIE I ROZWIJANIE W POSZCZEGÓLNYCH DZIELNICACH MIASTA CENTRÓW AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

Pogram Centrum Aktywności Lokalnej (CAL), został zainicjowany w 1997 roku przez Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych - BORIS. Obecnie koordynację nad jego realizacją przejęło Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL. Na terenie Wałbrzycha funkcjonuje Centrum Aktywności Lokalnej zlokalizowane przy ul. Mickiewicza oraz pełniące taką samą funkcję Centrum Integracji Rodziny przy ul. Grota Roweckiego. Placówki pełnią bardzo ważną rolę w życiu społecznym miasta. Animują działalność kulturalną i rekreacyjną, organizują działania środowiskowe, prowadzą poradnictwo dla mieszkańców miasta. W Centrum Aktywności Lokalnej funkcjonuje Placówka Wsparcia Dziennego dla dzieci i młodzieży, a jej filia działa w Centrum Integracji Rodziny. Ponadto w każdej z placówek działają Kluby Seniora, Klub Integracji Społecznej oraz pracownie komputerowe. Zadanie będzie realizowane w kolejnych latach poprzez rozwój sieci Centrów Aktywności Lokalnej.

Funkcjonuje utworzone we wrześniu 2015 r. Centrum Edukacyjno – Kulturalnego przy ul. Kasztelańskiej 7, w skład którego wchodzi filia Biblioteki pod Atlantami, Przedszkole Samorządowe, Żłobek, Dzienny Dom Pomocy i Świetlica Placówki Wsparcia Dziennego. Centrum pełni istotną funkcję społeczną, odbywają się tam działania integrujące wszystkie pokolenia.

W 2017 roku otwarto kolejne miejsce pełniące funkcję aktywizacyjną w dzielnicy Podgórze, przy ul. Niepodległości 64. W budynku mieści się placówka opiekuńczo – wychowawcza dla 14 dzieci, oraz świetlica Zespołu Placówek Wsparcia Dziennego, który od stycznia 2017 r. funkcjonuje w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

W 2018r. z powodu nie rozstrzygnięcia przetargu nie uruchomiono w dzielnicy Podgórze przy ul. Niepodległości 78 kolejnego dziennego domu Senior+ wraz z klubem Seniora. Zadanie, które jest współfinansowane z budżetu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zostanie otwarte w 2019r.

6.2 REALIZACJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA WAŁBRZYCHA

Miernik realizacji zadania: Liczba osób korzystających z pomocy społecznej					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba osób	7.040	9.565	8.804	7.324	6.361
Miernik realizacji zadania: Liczba osób objętych programami przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu					
	2014	2015	2016	2017	2018

Projekt „Od bierności do aktywności”	272	255	-	-	-
Klub Integracji Społecznej	63	67	73	22	22
Projekt „Powrót do aktywności”	30	-	20	69	177
Program Aktywności Lokalnej	-	10	360	410	840
Projekt „Wałbrzych mówi ...STOP PRZEMOCY	-	-	438	-	-
Projekt dla dzieci „Inspirował mnie Wałbrzych”	-	-	90	-	-
Razem	365	332	981	501	1039

Ponadto w 2018 roku organizowane były programy i kampanie edukacyjne skierowane zarówno do osób dorosłych jak i do uczniów poszczególnych typów szkół według poniższego zestawienia:

Lp.	Nazwa programu/kampanii*	Liczba osób objętych wsparciem
1	Kampania „Przeciw pijanym kierowcom”	146 uczniów
2	Program edukacyjny „Cięża bez alkoholu”	183 uczniów
3	Program edukacyjny „Zaburzenia odżywiania – anoreksja i bulimia”	265 uczniów
4	Program edukacyjny „Nie daj się”	320 uczniów, 8 dzieci z rodzin zastępczych
5	„Kampania Ławkowa” (realizowana w formie konkursu)	60 dzieci z ZPWD
6	Kampania „Biała Wstążka” (happening)	600 mieszkańców
7	Program edukacyjny „Profilaktyka cyberprzemocy” (często łączony z przeciwdziałaniem uzależnieniom)	1106 uczniów
8	Kampania „Przemoc boli” - działania informacyjne z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej (emisja citilightów)	1384 uczniów
9	Kampania „Nie piję, nie biorę, nie palę”	104 uczestników konkursu
10	Warsztaty antynikotynowe	36 uczniów
11	Program „Bezpieczny Wałbrzyszanin- bezpieczna szkoła” warsztaty edukacyjne prowadzone z funkcjonariuszem Policji	415 uczniów
12	Profilaktyka uzależnień (alkohol, narkotyki, uzależnienia behawioralne)	292 uczniów

13	Warsztaty kampanii „Widzę , Słyszę, Reaguję”	306 uczniów
14	Relaksacja i wartości	17 dzieci z ZPWD

W dalszym ciągu obowiązują zapisy gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Wałbrzycha na lata 2016-2020. Strategia stanowi podstawę do realizacji trwałych wzorów i interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Strategia charakteryzuje w szczególności działania służb publicznych i niepublicznych rozwiązujących kwestie społeczne podejmowane dla poprawy warunków zaspokajania potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Opracowując gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Gmina strategia obowiązuje na lata 2016-2020. Strategia składa się z dwóch podstawowych części. Pierwsza to diagnoza społeczno-gospodarcza i demograficzna miasta, w której został przedstawiony obraz sytuacji mieszkańców Wałbrzycha oraz wskazanie kierunków przemian w przyszłości. Analiza objęła wybrane obszary życia społecznego, strukturę demograficzną społeczności lokalnej, rynek pracy i bezrobocie, sytuację gospodarczą i zatrudnienie, pomoc społeczną, ochronę zdrowia, profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień, niepełnosprawność, edukację, kulturę, sport, rekreację. Część druga zawierała określenie celu strategicznego, obszary priorytetowe oraz szczegółowe cele operacyjne i zadania z nich wynikające.

6.3 PROFILAKTYKA I PROMOCJA ZDROWIA

Miernik realizacji zadania: Liczba zorganizowanych i przeprowadzonych akcji i/lub programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia				
	2015	2016	2017	2018
Liczba programów	11	4	4	7

Wspierając politykę nowotworową w Polsce, Gmina Wałbrzych zdecydowała o wdrożeniu i sfinansowaniu wieloletniego „Programu profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego HPV na lata 2014-2018”.

W czerwcu 2014 roku Program otrzymał pozytywną opinię Agencji Technologii Medycznych w Warszawie i został przyjęty do realizacji Uchwałą Nr LXV/661/2014 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 29 sierpnia 2014 r., a w 2018 roku zrealizowano jego kolejną edycję.

W 2018 roku odbiorcami programu w zakresie szczepień profilaktycznych HPV były dziewczęta 12 - letnie, uczennice szkół podstawowych, zamieszkałe i zameldowane na pobyt stały na terenie Wałbrzycha z rocznika 2005. Zaszczepiono: I dawką szczepionki – 151 dziewczynek, II dawką szczepionki – 150 dziewczynek, III dawką szczepionki – 139 dziewcząt.

Każdorazowo cykl trzech dawek szczepionki, poprzedzony był kwalifikacyjnymi badaniami lekarskim oraz wpisem o szczepieniu do wymaganej dokumentacji medycznej (karta zdrowia dziecka, książeczka zdrowia, karta szczepień), dokumentacja medyczna w formie papierowej i elektronicznej znajduje się u realizatora programu tj. w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej „Śródmieście-Biały Kamień”.

W ramach realizowanego programu została również przeprowadzona kampania informacyjno-edukacyjna dla dziewcząt i chłopców z rocznika 2006 oraz ich rodziców-opiekunów i nauczycieli z zakresu zasadności profilaktyki raka szyjki macicy, ryzykownych zachorowań oraz chorób przenoszonych drogą płciową. Wykłady prowadził wykwalifikowany personel medyczny, których przekazywał wiedzę o zaletach szczepień przeciwko HPV, sprawach organizacyjnych, dotyczących przebiegu szczepień. Koszt kampanii edukacyjnej wyniósł 20.000,00 zł a szczepień 58.080,00 zł. Warunkiem skorzystania z darmowego szczepienia było podpisanie przez rodziców/opiekunów, formularza zgody na szczepienie.

Udzielono dotacji w kwocie 170.000,00 zł Polskiemu Towarzystwu Opieki Paliatywnej Oddział w Wałbrzychu na realizację zadania publicznego pn.: „**Podjęmowanie działań w 2018 roku, mających na celu poprawę jakości opieki nad osobami przewlekle i nieuleczalnie chorymi, przebywającymi w środowisku domowym z terenu Miasta Wałbrzycha, w tym rehabilitacja i zakup niezbędnego sprzętu medycznego dla niepełnosprawnych, nieuleczalnie i przewlekle chorych dzieci**”. Głównym celem tych działań było sprawowanie paliatywnej opieki domowej w miejscu zamieszkania chorego, w jego terminalnej fazie choroby. Większość chorych na choroby nowotworowe przebywa w domu i jest im niezbędna opieka medyczna. Przeszkolony zespół: lekarzy, rehabilitantów, pielęgniarzy i psychologów z Poradni Opieki Paliatywno - Hospicyjnej, wykonywał cały szereg zabiegów przy chorych, wykorzystując specjalistyczny sprzęt medyczny, pielęgnacyjny i rehabilitacyjny, w tym sprzęt jednorazowego użytku. Również członkowie rodzin otrzymali wsparcie w zakresie nabycia umiejętności sprawowania właściwej opieki i pielęgnacji nad chorym np: zachowania czynności życiowych, utrzymania sprawności ruchowej, nauki chodzenia, żywienia a także zapobiegania problemom psychicznym związanym z długotrwałą i nieuleczalną chorobą członka rodziny, np.: dostarczenie motywacji do dalszego życia zarówno chorego jak i członków jego rodziny, udzielanie wsparcia psychicznego w ostatnich chwilach życia chorego jak i po jego śmierci. W 2018 roku zrealizowano 1436 wizyt dla 130 chorych i ich rodzin. Ponadto objęto rehabilitacją leczniczą 45 dzieci. Uzyskano: poprawę jakości życia chorych i ich rodzin, złagodzenie objawów i skutków choroby nowotworowej, wsparcie emocjonalne i psychologiczne chorych i rodzin, zapewniono sprzęt rehabilitacyjny oraz niezbędne wyposażenie w specjalistyczny sprzęt medyczny (np. pompy infuzyjne, materace przeciwoodleżynowe, koncentratory tlenu, inhalatory, sprzęt jednorazowego użytku itp.). Zadanie to jest współfinansowane przez Gminę Wałbrzych od 22 lat.

W ramach jednostki budżetowej utworzonej na podstawie Uchwały Rady Miejskiej Wałbrzycha nr X/134/2015 z dnia 27.08.2015 r. – Centrum Stomatologii Szkolnej w Wałbrzychu celem zapobiegania zachorowalności na próchnicę i choroby przyzębia w 2018 roku Gmina Wałbrzych kontynuowała realizację **"Wałbrzyskiego programu profilaktycznej opieki stomatologicznej, zapobiegającego rozwojowi próchnicy zębów i chorób przyzębia u dzieci z wałbrzyskich szkół podstawowych i gimnazjalnych na lata 2018 – 2022"**, w uruchomionych 5 szkolnych gabinetach stomatologicznych tj. w:

- 1) Publicznej Szkole Podstawowej Nr 5 im. Aliny i Czesława Centkiewiczów, 58-303 Wałbrzych, ul. Poznańska 8,
- 2) Publicznej Szkole Podstawowej Nr 15 im. Jana Kochanowskiego, 58-309 Wałbrzych, ul. Hirszfelda 1,
- 3) Publicznej Szkole Podstawowej Nr 17 im. Marii Konopnickiej, 58-305 Wałbrzych, ul. 1 Maja 105,
- 4) Publicznej Szkole Podstawowa Nr 21 im. Olimpijczyków Polskich w Wałbrzychu, 58-316 Wałbrzych, ul. Grodzka 71,
- 5) Zespole Szkół Nr 2/II Liceum Ogólnokształcącym im. Hugona Kołłątaja 58-300 Wałbrzych, Al. Wyzwolenia 34.

Założeniem programu jest ułatwienie dzieciom i młodzieży gminy Wałbrzych dostępu do podstawowej opieki stomatologicznej, w tym do profilaktycznych badań stomatologicznych i edukacji w zakresie chorób jamy ustnej, a głównym celem – poprawa stanu zdrowia zębów dzieci i młodzieży poprzez zmniejszenie

zachorowalności na próchnicę zębów i chorób przyzębia oraz prowadzenie skutecznej profilaktyki u najmłodszych pacjentów.

W wyniku rozstrzygnięcia konkursu pn. „Poprawa dostępności do świadczeń stomatologicznych dla dzieci i młodzieży w szkołach w 2018r.” Ministerstwo Zdrowia przyznało Gminie Wałbrzych środki w wysokości 97.697,00 zł na wyposażenie szkolnego gabinetu stomatologicznego w sprzęt stomatologiczny, meble, sprzęt medyczny oraz realizację projektu edukacyjnego. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna wydała pozytywną opinię dot. Pomieszczenia szkolnego gabinetu stomatologicznego w Publicznej Szkole Podstawowej nr 2 przy ul. M. Wańkowicza 13 w Wałbrzychu pod względem spełnienia warunków sanitarno-technicznych do udzielenia świadczeń stomatologicznych. Gabinet funkcjonuje jako szósty szkolny gabinet stomatologiczny w ramach struktury organizacyjnej Centrum.

W celu realizacji programu Centrum zatrudniało 6 lekarzy stomatologów i 6 higienistek/asystentek stomatologicznych.

W okresie od stycznia do grudnia 2018 r. wykonano w 6 szkolnych gabinetach stomatologicznych razem: 12 607 świadczeń medycznych dla dzieci i młodzieży do lat 18 , w tym dla dziewczynek i kobiet – 6 110.

Przeprowadzono kompleksowe badania profilaktyczne u **4 422** dzieci i młodzieży.

Wyleczono zęby u ponad 2 302 dzieci/młodzieży. Ponadto wykonano szereg świadczeń profilaktycznych i edukacyjnych: lakierowanie zębów - 1 751 dzieci, lakowanie zębów 255 dzieci oraz instruktaże jamy ustnej i nauka szczotkowania – 3 992 dzieci i młodzieży.

Zrealizowano projekt edukacyjny finansowany przez Ministerstwo Zdrowia dla dzieci i młodzieży w szkolnym gabinecie stomatologicznym w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 2 im. Orła Białego przy ul. M. Wańkowicza 13 w Wałbrzychu.

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych.

Zgodnie z uchwalonym przez Radę Miejską Wałbrzycha Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gmina podpisała umowę z Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej Przychodnia Zdrowia Psychicznego i Terapii Uzależnień „ANIMA” na realizację ponadpodstawowego programu terapeutycznego dla osób uzależnionych od alkoholu i współuzależnionych, w ramach którego przeprowadzono 500 godzin zajęć grupowych terapii pogłębionej. Zajęcia były realizowane od lutego do listopada 2018 r. Uczestniczyło w nim łącznie 47 osób. Dodatkowo Gmina Wałbrzych sfinansowała 3 superwizje zespołu terapeutycznego.

Ponadto, we współpracy z organizacjami pozarządowymi Gmina prowadziła profilaktyczną działalność informacyjną i edukacyjną w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży poprzez prowadzenie środowiskowych programów profilaktycznych i pozalekcyjnych zajęć sportowych. Gmina udzieliła dofinansowania na realizację zadań:

1. Poradni Profilaktyczno-Konsultacyjnej „Monar” na:

- przeprowadzenie warsztatów dla młodzieży, rodziców i nauczycieli pn. „Laboratorium wiedzy pozytywnej” łącznie w programie uczestniczyły 94 osoby,
- prowadzenie punktu konsultacyjno-informacyjnego (5 x w tygodniu po 4 godziny - udzielono 627 porad),
- realizacja programu „Zagłębienie Twórczości”, którego głównym celem była promocja zdrowego stylu życia nastawionego na realizację pasji, zainteresowań, rozwoju osobistego:
  - raz w tygodniu dwugodzinne warsztaty edukacyjno-rozwojowe (17 osób),
  - raz w tygodniu trzygodzinne spotkanie w ramach grupy wsparcia dla rodzin,
  - raz w tygodniu trzygodzinne spotkanie dla rodziców młodzieży podejmującej zachowania ryzykowne (12 osób).

2. Warsztaty profilaktyczne przeprowadzone przez Fundację Nowe Horyzonty - 207 warsztatów (90-cio minutowych), po 69 z każdego tematu: uzależnienia, rozwoju tożsamości i osobowości oraz rozwiązywania konfliktów (1.244 uczniów).
3. Środowiskowe programy profilaktyczne i pozalekcyjne zajęcia sportowe w okresie od maja do października na 7 boiskach łącznie 5.339 godzin (dla 210 uczniów).
4. Promocja zdrowia w sztuce teatralnej dziecięcej i młodzieżowej - XXVI Festiwal – Wybieram Zdrowie.
5. Warsztaty jednodniowe profilaktyczno - muzyczne „HIP – HOP w wolnej chwili” przeprowadzone przez Fundację Promocji Muzyki i Terapii Green. W projekcie wzięło udział 43 uczniów, 4 pedagogów i wychowawców. W wieczornym koncercie finałowym wzięło udział dodatkowo 20 rodziców i 15 uczniów.
6. Zorganizowano obóz socjoterapeutyczny dla 200 dzieci i młodzieży pochodzących z rodzin z problemem alkoholowym.
7. Zorganizowano tygodniowy letni wypoczynek z programem profilaktyki uzależnień dla 40 dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.
8. Spotkania profilaktyczne „Rób to co kochasz, bez używek” dla ok. 900 młodzieży ze szkół średnich i klas gimnazjalnych z Wałbrzycha zorganizowane przez Parafię pw. Św. Aniołów Stróżów.
9. Zajęcia edukacyjno – wychowawcze ze szczególnym uwzględnieniem tematyki związanej z uzależnieniami dla dzieci i młodzieży pozostającej w domu w okresie wakacji w Spółdzielni Mieszkaniowej Podzamcze (2.400 dzieci).
10. Działania na rzecz promowania abstynencji i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców Wałbrzycha, w szczególności wspieranie działalności ruchów samopomocowych i środowisk trzeźwościowych – zadanie zrealizowane przez Stowarzyszenie Klub Abstynenta „ Na Palestynie”.

6.4 REALIZACJA PROGRAMÓW WSPARCIA RODZIN Z OSOBĄ NIEPEŁNOSPRAWNĄ I PRZEWLEKLE CHORĄ ORAZ FORM POMOCY DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba osób korzystających z programów wsparcia rodzin z osobą niepełnosprawną i przewlekle chorą				
	2015	2016	2017	2018
Liczba osób	42	57	183	126

W 2018 roku realizowane były 4 programy wsparcia rodzin z osobą niepełnosprawną i przewlekle chorą.

Program „Dogoterapia” realizowany był w Publicznym Przedszkolu Samorządowym Nr 17 z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi im. „Jana Brzechwy”. Kwotę 6.000,00 zł. przeznaczono z budżetu miasta na wynagrodzenie dla dogoterapeuty – osoby posiadającej odpowiednie uprawnienia do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi. Program obejmował rehabilitację dzieci z niepełnosprawnościami. W pierwszym półroczu 2018 r. zrealizowano 60 zajęć, w drugim półroczu 36 zajęć. Zajęcia odbywały się raz w tygodniu zgodnie z zatwierdzonym przez dyrektora przedszkola harmonogramem.

Program „Hipoterapia” realizowany był w Zakładzie Stado Ogierów Książ w Wałbrzychu - Ośrodku Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Żąbkowickim Sp. z o. o. Programem objęte zostały dzieci z niepełnosprawnością z Publicznego Przedszkola Samorządowego Nr 17 z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi. W miesiącach maj, czerwiec z zajęć skorzystało 20 dzieci - odbyło się 77 zajęć. W miesiącach wrzesień i październik zakwalifikowało się do zajęć 25 dzieci – odbyło się 86 zajęć. W zajęciach uczestniczyły dzieci wraz z rodzicami.

Dla każdego dziecka przypadało 5 zajęć po pół godziny. Razem w roku 2018 odbyły się 163 zajęcia. Wszystkie zajęcia odbywały się w godzinach popołudniowych. Kwalifikacja dzieci do zajęć z hipoterapii odbyła się na podstawie deklaracji udziału dziecka w zajęciach podpisanej przez rodzica oraz na podstawie zaświadczenia od lekarza o braku przeciwwskazań do jazdy konnej. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadania to 12.000,00 zł., zostały zabezpieczone w budżecie miasta w roku 2018.

Na realizację **Programu Rehabilitacji Ruchowej** przeznaczona została kwota 25.000,00 zł., na pokrycie wynagrodzenia dla czterech rehabilitantów prowadzących rehabilitację ruchową z dziećmi z niepełnosprawnościami. Z rehabilitacji ruchowej od miesiąca stycznia do czerwca skorzystało 22 dzieci. Od miesiąca września do grudnia z zajęć rehabilitacji ruchowej skorzystało 25 dzieci. Zajęcia rehabilitacyjne odbywały się na terenie Przedszkola. Klasyfikacja do zajęć odbyła się na podstawie weryfikacji orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego i orzeczeń o niepełnosprawności pod kontem niesprawności ruchowej. Zajęcia odbywały się systematycznie według przedstawionych i zatwierdzonych harmonogramów.

W 2018 r. kontynuowano realizację **Projektu - Usługi Asystenckie** na rzecz osób z niepełnosprawnością z obszaru Dolnego Śląska. Projekt realizuje Fundacja Promyk Słońca w partnerstwie z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego. W ramach tego projektu wsparciem objęto 20 osób z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym i znacznym zamieszkałe w Wałbrzychu i powiecie wałbrzyskim oraz 12 kandydatów na asystentów osób niepełnosprawnych. Projekt ma na celu wsparcie osób niepełnosprawnych w pokonywaniu trudności dnia codziennego.

W 2018 r. w ramach programu „Kultura dla wszystkich. Obsługa oraz budowanie oferty dla osób z niepełnosprawnościami” odbyło się szkolenie dla pracowników instytucji kultury, pracowników działu obsługi klienta. Plan szkolenia uwzględniał trzy moduły:

1. Gość z niepełnosprawnością słuchu,
2. Gość z niepełnosprawnością ruchu,
3. Gość z niepełnosprawnością wzroku.

Szkolenie nieodpłatnie odbyło się dzięki współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego. Szkolenie prowadzone było z niepełnosprawnymi ekspertami z Fundacji na rzecz Audiodeskrypcji Katarynka z siedzibą we Wrocławiu, którzy w sposób profesjonalny przybliżyli specyfikę grup o szczególnych potrzebach. Oprócz teorii były ćwiczenia z zakresu obsługi i komunikacji. Po szkoleniu odbywały się konsultacje, pomagające dostosować ofertę do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami.

– CEL 7. SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

7.1 AKTYWNA WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Miernik realizacji zadania: Liczba organizacji biorących aktywny udział w podejmowanych działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba organizacji	12	12	9	8	9

W dniu 29 marca 2016 r. Rada Miejska Wałbrzycha podjęła uchwałę Nr XIX/283/2016 określającą szczegółowy

sposób konsultowania z Gminną Radą Działalności Pożytku Publicznego (GRDPP), organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami, projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących statutowej działalności tych organizacji, unieważniając tym samym uchwałę z listopada 2010 r. Celem tej uchwały było udostępnienie coraz lepszych narzędzi elektronicznych do dyspozycji obywateli, które ułatwiły i przyspieszyły załatwianie spraw, a także stworzyły możliwość szybkiego i szerokiego udostępniania informacji publicznej. Wprowadzone udoskonalone środki elektronicznej komunikacji, stworzyły możliwość prowadzenia konsultacji społecznych z GRDPP, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami określonymi w ustawie. Rada Miasta Wałbrzycha 12 lipca 2016 r. przyjęła uchwałę Nr XXVI/356/2016 określającą tryb i kryteria oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej. Inicjatywa lokalna jest jedną z ważniejszych form partycypacji społecznej, gdzie mieszkańcy razem i na równi z samorządem mogą realizować zadania publiczne na rzecz lokalnej społeczności. W imieniu mieszkańców mogą działać organizacje pozarządowe, których udział może mieć tylko formę pośrednictwa przy składaniu wniosku na realizację zadania publicznego.

Przeprowadzona w 2018 r. Kampania 1% podatku dla Wałbrzyszan, umożliwiła 46 organizacjom pozarządowym posiadającym status Organizacji Pożytku Publicznego ubiegania się o dodatkowe środki na prowadzenie działalności statutowej. Wykaz organizacji pożytku publicznego uprawnionych do otrzymania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych za rok 2018 w roku 2019 został opublikowany na stronie internetowej Ministra Finansów. Ponad 80 organizacji sektora pozarządowego zrealizowało zleczone w drodze otwartych konkursów ofert, zadania publiczne w sferze: ochrony zdrowia, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, pomocy osobom niepełnosprawnym, kultury, kultury fizycznej, sportu, turystyki, rewitalizacji oraz udzielania bezpłatnych porad prawnych. Udział GRDPP, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów w realizacji zadań publicznych miasta z zakresu zaspokajania zbiorowych potrzeb społeczności lokalnej jest jednym z ważniejszych elementów planowania polityki rozwoju miasta i realizacji celów wynikających ze strategii i programów przyjętych przez radnych miasta Wałbrzycha.

7.2 PRZEZNACZENIE CZĘŚCI ŚRODKÓW Z BUDŻETU MIASTA NA REALIZACJĘ ZADAŃ WŁASNYCH W RAMACH WAŁBRZYSKIEGO BUDŻETU PARTYCYPACYJNEGO

Budżet partycypacyjny, zwany również obywatelskim, to specjalnie wydzielona kwota z budżetu naszego miasta, o wydaniu której zdecydują sami mieszkańcy Wałbrzycha.

Miernik realizacji zadania: Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny				
	2014	2015	2016	2017/2018
a) na projekty ogólnomiejskie –	1.800.000 zł	2.000.000 zł	1.980.000 zł	500.000 zł
b) na projekty o charakterze lokalnym (dzielnice)	2.200.000 zł	3.000.000 zł	2.660.000 zł	3.500.000 zł
Razem	4.000.000 zł	5.000.000 zł	4.640.000 zł	4.000.000 zł
Miernik realizacja zadania: Liczba projektów zgłoszonych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego				
	2014	2015	2016	2017/2018

Liczba projektów	121 (71 po weryfikacji)	100 (94 po weryfikacji)	60 (po weryfikacji 45)	59 (49 po weryfikacji)
------------------	-------------------------	-------------------------	------------------------	------------------------

W ramach projektów zadań o charakterze lokalnym, na każdą dzielnicę przypadał następujący limit kwot:

Śródmieście – 452 000,00 zł,

Gaj - 35 000,00 zł,

Nowe Miasto - 320 000,00 zł,

Stary Zdrój - 250 000,00 zł,

Podgórze, Stary i Nowy Glinik– 280 000,00zł,

Biały Kamień – 360 000,00 zł,

Konradów - 85 000,00 zł,

Sobięcin - 190 000,00 zł,

Szczawienko, Książ – 125 000,00 zł

Lubiechów - 15 000,00 zł,

Poniatów - 66 000,00 zł,

Rusinowa i Kozice - 84 000,00 zł,

Piaskowa Góra - 600 000,00 zł,

Podzamcze - 665 000,00 zł.

Frekwencja w trakcie głosowania nad projektami wyniosła 13,34%.

W tabeli poniżej zaprezentowane zostały zrealizowane w 2018 roku projekty, również te, które wygrały w latach 2015-2016.

Nazwa zadania	Szacunkowy koszt	Liczba oddanych głosów	Opis
A. PROJEKTY OGÓLNOMIEJSKIE			
BRAK			
B. PROJEKTY LOKALNE			
B.1. NOWE MIASTO			
Centrum językowo-multimedialne w Publicznej Szkole Podstawowej nr 23 w Wałbrzychu	19 689,84 zł	388	w ramach zadania zostały zakupione meble

B.2. BIAŁY KAMIENI			
Plac zabaw dla dzieci- modernizacja i rozbudowa istniejącego placu przy ul. Gen. Bema 52	67 749,29 zł	666	Wykonano zagospodarowanie terenu poprzez rewitalizację istniejącego placu zabaw, zakup i montaż urządzeń zabawowych (huśtawka Bocianie gniazdo, bujak sprężynowy, huśtawka wagowa, piaskownica, zestaw zabawowy), wykonanie ogrodzenia, zakup i montaż elementów małej architektury
Piękna dzielnica i elegancka okolica- Zagospodarowanie Parku na pl. Gedymina	109 934,04 zł	344	Zrealizowano wykonanie miejsc parkingowych z kostki betonowej, wykonanie ścieżki pieszej, zakup i montaż elementów małej architektury - ławki zintegrowane z koszem, wykonaniu nowych nasadzeń zieleni.
B.3. SOBIĘCIN			
Wymiana nawierzchni drogi w Parku im. T. Kościuszki	233 285,26 zł	341	Wykonanie nowej nawierzchni drogi z kostki granitowej, co ma spowodować zwiększenie atrakcyjności i estetyki miejsca, umożliwienie jazdy na rolkach, deskorolkach, hulajnogach, rowerach. Zachęcenie mieszkańców do korzystania z parku, stworzenie bezpiecznego miejsca do zabawy dla dzieci.
Plac zabaw i urządzenia do ćwiczeń przy ul. Kanii	80 361,19 zł	323	Wykonanie nowego placu zabaw poprzez wykonanie nowych nawierzchni piaskowej pod urządzenia zabawowe, zakup i montaż elementów zabawowych (piramida liniowa, huśtawka „bocianie gniazdo”, bujak sprężynowy), wykonaniu ścieżki z kostki betonowej, wykonaniu placu z kostki betonowej pod elementy małej architektury, zakup i montaż ławek i koszy na śmieci, wykonaniu nowego ogrodzenia.
B.4. PIASKOWA GÓRA			
OGRÓDEK JORDANOWSKI - reaktywacja ETAP II, część B: „Integracja RAZ DWA TRZY! - dzieci, młodzież oraz my” przy ul. Ksawerego Dunikowskiego 14	279 919,88 zł	685	Rewitalizacja niższego poziomu ogródka do gry w piłkę siatkową plażową oraz modernizacja boiska do gry w koszykówkę, siatkówkę, badmintonu.

7.3 INFORMATYZACJA USŁUG PUBLICZNYCH ON-LINE URZĘDU I JEDNOSTEK PODLEGŁYCH (ELEKTRONICZNE ZAŁATWIANIE SPRAWY: ZŁOŻENIE WNIOSKU, INFORMACJA DLA WNIOSKODAWCY, REALIZACJA WNIOSKU, DOSTARCZENIE ZAMÓWIENIA, PŁATNOŚĆ ELEKTRONICZNA)

Miernik realizacji zadania: Liczba e-usług oferowanych przez UM i jednostki podległe					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba e-usług	18	18	18	18	33

W 2018 r. zakończono realizację projektu pn. **Zwiększenie wykorzystania e-usług publicznych w Gminie Wałbrzych** w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 współfinansowany ze środków Unii Europejskiej, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W ramach ww projektu zrealizowane zostały zadania :

Zadanie 1. Stworzenie i wdrożenie Nowej Elektronicznej Platformy Obsługi Klienta Administracji (Nowa E-POKA). W ramach zadania powstały 24 usługi publiczne udostępniona online o stopniu dojrzałości co najmniej 4. Odbiorcami usług są mieszkańcy Gminy Wałbrzych, klienci (przedsiębiorcy, NGO itp.), UM w Wałbrzychu oraz jednostki pomocnicze realizujące wzajemnie usługi A2A, Urzędy Administracji Państwowej i Samorządowej realizujące swoje zadania przez ePUAP.

Zadanie 2. Stworzenie i wdrożenie systemu dziennika elektronicznego (E-SZKOŁA). Powstały i wdrożony system, sprzęt oraz wyposażenie został przekazany przez Gminę Wałbrzych do bezpłatnego użytkowania 27 szkołom samorządowym (jednostkom budżetowym Gminy Wałbrzych). W ramach zadania powstały 2 usługi o dojrzałości co najmniej 4. Odbiorcami usług są nauczyciele placówek edukacyjnych, uczniowie oraz ich opiekunowie prawni.

Zadanie 3. Stworzenie i wdrożenie Zintegrowanego Systemu Dystrybucji Biletów (E-BILET). Powstały i wdrożony system, sprzęt oraz wyposażenie został przekazany przez Gminę Wałbrzych do bezpłatnego użytkowania 3 gminnym instytucjom kultury tj. Muzeum Porcelany w Wałbrzychu, Centrum Nauki i Sztuki Stara Kopalnia w Wałbrzychu oraz Teatrowi Lalki i Aktora w Wałbrzychu. W ramach zadania powstała 1 usługa publiczna udostępniona online o stopniu dojrzałości co najmniej 4.

7.4 URUCHOMIENIE SERWISU INTERNETOWEGO URZĘDU MIEJSKIEGO UKIERUNKOWANEGO NA PROCES KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ (INTERAKTYWNE NARZĘDZIE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH ZACHĘCAJĄCE DO ANGAŻOWANIA SIĘ W SPRAWY MIASTA, WYRAŻANIA WŁASNYCH OPINII I DZIELENIE SIĘ POGLĄDAMI).

Miernik realizacji zadania: Liczba wejść na stronę internetową Urzędu Miejskiego					
	Od początku funkcjonowania strony do 2014	od 04.2015 do 03.2016	od 03.2016 do 02.2017	od 03.2017 do 02.2018	od 02.2018 do 02.2019

Liczba wejść	290.735	592.909	425.268	1.134.459	1.541.191
--------------	---------	---------	---------	-----------	-----------

Zadanie pn. „Uruchomienie serwisu internetowego Urzędu Miejskiego ukierunkowanego na proces komunikacji społecznej (interaktywne narzędzie konsultacji społecznych zachęcające do zaangażowania się w sprawy miasta, wyrażania własnych opinii i dzielenia się poglądami)” zostało zrealizowane.

7.5 ROZWÓJ I PROMOCJA WOLONTARIATU

Miernik realizacji zadania: Liczba zrealizowanych programów promujących wolontariat					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba programów	4	4	5	5	5

W ramach działania szkolnych Klubów "8" Młodzieżowego Wolontariatu zrealizowano: "Piknik Wolontariusza", "Wigilię Wolontariusza", "Dzień Na TAK", "Bał Integracyjny", „Pola Nadziei”.

7.6 TWORZENIE NOWYCH I ROZWÓJ ISTNIEJĄCYCH ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba nowo powstałych organizacji					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba organizacji	13	18	16	19	19

W roku 2018 powstały następujące organizacje pozarządowe: 7 stowarzyszeń rejestrowych, 5 fundacji, 1 klub sportowy działający w formie stowarzyszeń, których statuty nie przewidują prowadzenia działalności gospodarczej, 6 stowarzyszeń zwykłych.

Stowarzyszenia wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego tzw. rejestrowe :

- Stowarzyszenie Miłośników Fantastyki „Dębowy Leszy” w Wałbrzychu,
- Stowarzyszenie Motochełmiec w Wałbrzychu,
- Stowarzyszenie Miłośników Kinematografii Filmosfera w Wałbrzychu,
- Stowarzyszenie „Związek Strzelecki Sudety” w Wałbrzychu,
- Stowarzyszenie Związek Solidarności Polskich Kombatantów Wałbrzych,
- Stowarzyszenie Mad Runners Wałbrzych w Wałbrzychu,
- Stowarzyszenie Ochotnicza Straż Pożarna Grupa Poszukiwawczo-Ratownicza Wałbrzych w Wałbrzychu.

Fundacje:

- Fundacja CENTRUM SIŁY w Wałbrzychu,
- Fundacja PRANA w Wałbrzychu,
- Fundacja MEDLIFE w Wałbrzychu,
- Fundacja PO DMUCH w Wałbrzychu,

- Fundacja ACTS OF MERCY.

Kluby sportowe działające w formie stowarzyszeń nieprowadzących działalności gospodarczej:

- Sportowy Klub Kolekcjonersko-Strzelecki ESHOT w Wałbrzychu.

Stowarzyszenia zwykle wpisane do ewidencji w 2018r.:

- Stowarzyszenie zwykle pn. Instytut Myśli Logicznej,
- Stowarzyszenie zwykle pn. Wałbrzych - Nowe Miasto,
- Stowarzyszenie zwykle pn. Komitet Obrony Praw Mieszkańców Wałbrzycha,
- Stowarzyszenie zwykle pn. Górnicza Pamięć,
- Stowarzyszenie zwykle pn. Gospodarni Dolnoślązacy,
- Stowarzyszenie zwykle pn. Hackerspace Wałbrzych.

7.7 ANIMACJA WAŁBRZYSKICH ŚRODOWISK LOKALNYCH

Od wielu lat realizowane są na terenie miasta Wałbrzycha działania środowiskowe, które na stałe wpisały się w działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Uczestniczą w nich zarówno klienci Ośrodka, jak i członkowie ich rodzin, sąsiedzi, koledzy. Wspólnie upiększono miejsca zamieszkania poprzez nasadzenia kwiatów, krzewów i drzewek, malowanie bram wejściowych, przygotowywano i przeprowadzono festyny, spotkania obywatelskie i edukacyjne, uczestniczono w rajdach turystyczno – integracyjnych, olimpiadach sportowo-rodzinnych w przedsięwzięciach kulturalnych i cyklicznych spotkaniach. W 2018 roku pracownicy Ośrodka aktywnie uczestniczyli w działaniach realizowanych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha. Z tego powodu niewiele było działań środowiskowych organizowanych w środowiskach lokalnych bezpośrednio przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

W ramach organizowania społeczności lokalnych w 2018 roku pracownicy MOPS zorganizowali lub uczestniczyli m.in.:

1. W ramach działań edukacyjnych:

- W maju 2018 r. pracownicy socjalni wraz z pracownikami Biura Rewitalizacji Miasta Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu zorganizowali w podwórkach rewitalizowanych dzielnic warsztaty stolarskie pt. „Podwórkowa stolarnia „Majster Klepka”, w których uczestniczyli małeletni mieszkańcy dzielnicy oraz okoliczni mieszkańcy. Podczas zabawy dzieci wraz z rodzicami mogły samodzielnie stworzyć drewniane skrzynki na kwiaty, które później zabrały do domu. Spotkanie miało na celu zapoznanie, głównie dzieci, z tematem drewna i jego obróbką oraz narzędziami z którymi, być może nie miały dotąd kontaktu, uświadomienie, że dzieci także mogą samodzielnie wykonywać drobne naprawy, wbijać kołki, wkręcać, przybijać, malować zgodnie z zasadami bezpieczeństwa. Autorzy spotkania chcieli pokazać dzieciom, że „stolarstwo” może dawać upust złym emocjom oraz dużą satysfakcję;
- Również w maju 2018 r. zostało zorganizowane przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, przedstawicieli Urzędu Miejskiego, Biura Rewitalizacji i Planowania Przestrzennego oraz pracowników Biblioteki "Pod Atlantami" w Wałbrzychu działanie środowiskowe, które miało na celu naukę sporządzania pełnowartościowych śniadań dla dzieci w wieku szkolnym. Artykuły spożywcze niezbędne do sporządzania kanapek zostały zakupione przez Fundację Ekonomii Społecznej. Podczas spotkania były wykonywane bardzo kolorowe i smaczne kanapki, mleczne napoje oraz owoce. Prowadzona była również edukacja prozdrowotna, został przeprowadzony konkurs wśród dzieci;
- W czerwcu 2018 r. pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wraz z przedstawicielami Komisariatu V Policji oraz przedstawiciele Biblioteki pod Atlantami zorganizowali dla dzieci z dzielnicy Białego Kamienia spotkanie, którego celem było zwrócenie uwagi na swoje bezpieczeństwo, szczególnie na ograniczenie zaufania do osób obcych, zachowania się w sytuacjach niebezpiecznych

oraz w ruchu pieszych. Został zorganizowany konkurs plastyczny oraz nagrody dla aktywnych uczestników spotkania;

- Na początku września 2018 r. Rada Wspólnoty Samorządowej dzielnicy Sobiecin w Wałbrzychu zorganizowała dla mieszkańców spotkanie z przedstawicielami Straży Miejskiej w Wałbrzychu, funkcjonariuszami Policji w Wałbrzychu, ratownikami medycznymi i pracownikami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu. Celem spotkania było zwrócenie uwagi osobom starszym na swoje bezpieczeństwo. Szczególnie na ograniczenie zaufania do osób obcych odwiedzających ich w środowisku zamieszkania. Prezentowane były formy udzielania pierwszej pomocy osobom nieprzytomnym. Były prowadzone rozmowy na temat występującej przemocy wśród członków rodziny i możliwości skorzystania z pomocy i wsparcia .

2. W ramach działań sportowo - rekreacyjnych i kulturalnych:

- Pracownicy socjalni zorganizowali wizytę w Muzeum Porcelany dla rodzin z dziećmi oraz osób starszych mieszkańców dzielnicy Stary Zdrój. Uczestnicy spotkania zapoznali się z zasobami muzeum, rodzinom pokazano alternatywną formę spędzania czasu wolnego, zaproszenie seniorów miało na celu kontynuację spotkań z seniorami, która została zapoczątkowana przez pracowników socjalnych z dzielnicy Stary Zdrój;
- W dniu 12.05.2018r. na Starym Zdroju odbył się festyn w ramach rewitalizowanych dzielnic „starego Wałbrzycha”. Jubilatką była ulica Armii Krajowej, która jest jedną z głównych ulic dzielnicy. W spotkaniu organizowanym m.in. przez Urząd Miasta Wałbrzycha oraz czynnej pomocy partnerów, tj. Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 4, Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 3, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Wspólnoty Samorządowej wzięło udział wielu mieszkańców. Na uroczystym spotkaniu, które zorganizowano na skwerze w okolicy byłego hotelu Sudety, było sporo niespodzianek oraz atrakcji.
- W dniach 19 kwietnia oraz 17 maja zaproszono mieszkańców dzielnic Szczawienko, Poniatów oraz Lubiechów do udziału w seansach dla miłośników dobrego filmu z cyklu „Warto Obejrzeć” do Multimedialnej Filii Bibliotecznej – Podzamcze. Zaproponowano do obejrzenia najwartościowsze, często kontrowersyjne produkcje skłaniające do własnych przemyśleń. W związku z tym, że spotkania cieszyły się dużym zainteresowaniem będą kontynuowane w 2019 r.;
- 23 czerwca 2018 r. odbyło się oficjalne otwarcie kolejnego etapu odnowy Ogródka Jordanowskiego przy ulicy Dunikowskiego na Piaskowej Górze. Ogródek został zrewitalizowany ze środków pochodzących z Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego w ramach projektu reaktywacja – etap II „Integracja RAZ DWA TRZY! – dzieci, młodzież oraz my”. Dzięki projektowi powstało boisko do koszykówki, boisko do siatkówki plażowej, zamontowano lampy solarne oraz nasadzono drzewa i krzewy.

3. W ramach poprawy estetyki otoczenia i integracji środowiska lokalnego:

- 21 kwietnia 2018r. pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej aktywnie uczestniczyli w akcji „Czysty, zielony Wałbrzych”, podczas której przez kilka godzin sprzątano rejony miasta. Dla wszystkich uczestników zostały przygotowane punkty, w których dystrybuowano worki na odpady i rękawice robocze, łopaty, grabie, a także bratki, pakiety dla psa i okolicznościowe torby. Akcja miała również na celu działania edukacyjne zmierzające do większej wiedzy mieszkańców na temat segregacji odpadów;
- We wrześniu 2018r. zostało zorganizowane przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, przedstawicieli Urzędu Miejskiego Biura Rewitalizacji i Planowania Przestrzennego oraz pracowników "Biblioteki pod Atlantami" w Wałbrzychu działanie środowiskowe, które miało na celu zamalowywanie szpecących napisów i graffiti z kamienic i budynków znajdujących się w dzielnicy Biały Kamień;

- Również we wrześniu 2018 r. zostało zorganizowane przez członków Rady Wspólnoty Samorządowej dzielnicy Sobiećcin - Gaj, pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, oraz pracowników Biblioteki " Pod Atlantami " w Wałbrzychu i Zespołu Szkolno -Przedszkolnego nr 1 w Wałbrzychu działanie środowiskowe mające na celu integrację środowiska lokalnego. Zorganizowano wiele atrakcji dla dużych i małych mieszkańców dzielnicy. Na spotkanie przybył Prezydent Miasta Wałbrzycha. Zostały przeprowadzone konkursy: dla rodzin malowanie farbami "Wspomnienia z wakacji" i dla dzieci na wykonanie najbardziej pomysłowej figurki z kasztanów i żołądzi, lepienie z gliny. Na zakończenie konkursów rozdawane były atrakcyjne nagrody;
- "Wolontariat międzypokoleniowy" – działania organizowane od wielu lat przez pracowników socjalnych z Nowego Miasta we współpracy z PSP nr 23. Cykliczne spotkania, wycieczki klubu ósemeczek (wolontariat dziecięcy) i osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkałych w pobliżu szkoły. W 2019 roku zostaną podjęte działania mające na celu rozszerzenie grupy seniorów o osoby zamieszkałe w całej dzielnicy Nowe Miasto;
- Również dla seniorów organizowana jest akcja „Poniedziałki w Fantazji 60+” - polegająca na możliwości zakupu za symboliczną złotówkę kawy i herbaty w kawiarni Fantazja na Podzamczu w określony dzień tygodnia. Działanie skierowane jest do osób w wieku poprodukcyjnym, ma na celu „wyciągnięcie” seniorów z domu, ich aktywizację i przeciwdziałanie wykluczeniu z życia społecznego.

7.8 WYSZUKIWANIE I WSPARCIE LIDERÓW LOKALNYCH

Działania mające na celu animowanie wałbrzyskich środowisk lokalnych nie mogłyby się odbyć gdyby nie liderzy lokalni, którzy stali się partnerami do współpracy np. uczestnictwo w partnerstwie lokalnym jako reprezentant środowiska. To lokalni liderzy z grupami sąsiedzkimi kreowali i realizowali działania na swoich podwórkach, przejmując całkowicie inicjatywę za ożywienie własnej przestrzeni. Celami inicjatyw sąsiedzkich było m.in. budowanie tożsamości lokalnej, rozwój potencjału mieszkańców na rzecz ich samodzielności, budowanie relacji sąsiedzkich, wzmacnianie poczucia odpowiedzialności i sprawczości za swoją dzielnicę. W sposób najbardziej widoczny, zasada ta sprawdziła się przy organizowaniu od 2012 roku konkursu „Kolorowe podwórka”, projektu wpisującego się w rewitalizację miasta. Od początku realizacji projektu włączano liderów podwórkowych w proces tworzenia konkursu, jego dokumentów, założeń. Zapraszano ich na spotkania organizacyjne i angażowano do prac partnerstwa lokalnego „Eπcentrum”. Podczas każdej edycji konkursu obowiązkowymi elementami było: organizacja wydarzenia lokalnego np. festyn, piknik gry, zabawy i konkursy, sąsiedzki grill oraz wspólne z sąsiadami zadbanie o podwórko np. sadzenie krzewów, odmalowanie ławki, sprzątanie podwórka.

Podobnie jak w roku ubiegłym, w 2018 roku mieszkańcy z ulicy Wyzwolenia zorganizowali uroczyste podsumowanie inicjatywy „Kolorowe podwórko” przy ul. Wyzwolenia 49. Tu ludzie mieszkają od wielu lat. Znają się, wymieniają doświadczenia i wspólnie planują wszelkie działania mające na celu poprawę estetyki miejsca ich zamieszkania. Jak na innych podwórkach biorących udział w akcji inicjatyw sąsiedzkich, tak i tu trzeba było zacząć od wspólnej pracy. Efekty widać gołym okiem, a festyn był świętem po udanych przygotowaniach. Jak podkreślił lider działania, przy planowaniu prac i podziale obowiązków nie było żadnych trudności. Sąsiedzi stanęli na wysokości zadania, chętnie uczestniczyli w pracach mających na celu poprawienie estetyki ich miejsca zamieszkania i na każdym etapie zagospodarowania. Przeprowadzana po każdym etapie projektu ewaluacja wzbogaca go o nowe zadania i coraz aktywniejsze włączanie mieszkańców w proces zmiany społecznej i przestrzennej.

Podobnie działania, chociaż na nieco mniejszą skalę prowadzono w innych dzielnicach miasta. W ramach zadania publicznego pn. „Wspieranie działań aktywizacji i rozwoju społeczności lokalnej” w objętych zadaniem rejonach miasta odbyło się wiele przedsięwzięć inicjowanych przez lokalnych liderów. Szeroki udział mieszkańców miasta w tych działaniach świadczył o słuszności realizowanego zadania.

7.9 ROZWÓJ SAMOORGANIZACJI MIESZKAŃCÓW WAŁBRZYCHA

W ostatnich latach zauważalnie wzrosło zainteresowanie mieszkańców miasta poprawą estetyki otoczenia oraz integracją środowiska lokalnego. 2018 rok obfitował w szereg inicjatyw w tym zakresie, nadal wzrasta ilość zorganizowanych przez mieszkańców Wałbrzycha przedsięwzięć w tym zakresie. Poniżej przedstawiono nieliczne przykłady tych działań:

- już po raz kolejny pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu wzięli udział w akcji organizowanej przez Urząd Miejski w Wałbrzychu mającej na celu wspólne sprzątanie miasta, jego podwórek, skwerów i placów. Działanie prowadzone było w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha mające na celu wspieranie działań aktywizacji i rozwoju społeczności lokalnej na podobszarze rewitalizacji Sobiećcin, Podgórze, Stary Zdrój, Nowe Miasto, Śródmieście;
- „Wolontariat międzypokoleniowy” – działania organizowane od wielu lat przez pracowników socjalnych z Nowego Miasta we współpracy z PSP nr 23. Cykliczne spotkania, wycieczki klubu ósemeczek (wolontariat dziecięcy) i osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkałych w pobliżu szkoły. W 2019 roku zostaną podjęte działania mające na celu rozszerzenie grupy seniorów o osoby zamieszkałe w całej dzielnicy Nowe Miasto;
- ponownie w 2018 roku, w ramach wakacyjnego wolontariatu międzypokoleniowego na terenie Ogródka Jordanowskiego, jak co roku w ramach wspólnych działań Sudeckiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku, pracowników MOPS oraz mieszkańców dzielnicy Piaskowa Góra zorganizowano kolejne działania na rzecz poprawy estetyki otoczenia oraz integracji mieszkańców dzielnicy Piaskowa Góra. W ramach działań wykonano prace porządkowe na terenie ogródka jordanowskiego. Reaktywacja Ogródka Jordanowskiego przy ul. Dunikowskiego odbywa się w ramach trzy - etapowego projektu „Integracja RAZ, DWA, TRZY ! - dzieci młodzież oraz my”, współfinansowanego ze środków Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego, 23 czerwca 2018 r. odbyło się oficjalne otwarcie kolejnego etapu odnowy Ogródka Jordanowskiego przy ulicy Dunikowskiego na Piaskowej Górze W uroczystości aktywnie uczestniczyli pracownicy socjalni z Piaskowej Góry;
- cyklicznie już, zgodnie z realizowanym zadaniem publicznym „Wspieranie działań aktywizacji i rozwoju społeczności lokalnej na podobszarze rewitalizacji Śródmieście” współfinansowanego z budżetu Gminy Wałbrzych mieszkańcy z ulicy Wyzwolenia 49 uczestniczyli w warsztatach z pielęgnacji roślin. Założeniem warsztatu było wprowadzenie uczestników w tajniki pielęgnacji ogrodu z uwzględnieniem stref klimatycznych i ich wpływu na rośliny oraz warunków pogodowych związanych z poszczególnymi porami roku. Zajęcia zostały zaprojektowane specjalnie tak, aby od podstaw wprowadzić i zapoznać uczestników z zagadnieniami z tej tematyki. Mieszkańcy otrzymali wskazówki istotne przy planowaniu ogrodu, jak zakładać rabaty i kwietniki, jak sadzić i palikować drzewa, ale przede wszystkim krok po kroku przeszli razem przez poszczególne prace w ogrodzie jakie niosą za sobą kolejne pory roku. Dowiedzieli się jakie porządki należy wykonać w ogrodzie po zimie, jak zabezpieczyć rośliny przed zimą. Warsztat został stworzony w odpowiedzi na potrzeby tych osób, dla których praca w ogrodzie jest pasją, przyjemnością i sposobem na aktywne spędzenie wolnego czasu, a chciałyby w związku z tym zdobyć podstawy profesjonalnej wiedzy sposobów pielęgnacji ogrodów;

- wraz z pracownikami socjalnym oraz okolicznymi mieszkańcami przeprowadzono prace porządkowe zmierzające do poprawy estetyki obiektu Centrum Integracji Rodziny przy ul. Grota Roweckiego 3 przed organizowaniem w nim działań wakacyjnych.

7.10 TWORZENIE WARUNKÓW DO AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI JAKO PODSTAWY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

W 2018 roku udzielono wsparcia finansowego działalności następujących podmiotów:

- Warsztatów Terapii Zajęciowej,
- Środowiskowego Domu Samopomocy,
- Domu Pomocy Społecznej Rusinowa,
- Organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

W ramach tego zadania ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych jest realizowany w ramach Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Program Aktywny Samorząd. Działania przewidziane w programie dają większe możliwości na aktywniejsze włączenie się na rzecz aktywności społecznej osób niepełnosprawnych. Formy wsparcia przewidziane w programie dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych. Program obejmuje dwa Moduły: likwidację barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową oraz pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym. Kwota dofinansowania przyznana z Funduszu wyniosła w 2018 roku 128 869 zł.

Kolejnym działaniem jest wspieranie udziału osób niepełnosprawnych w sporcie, kulturze, rekreacji i turystyce co stanowi niezbędny czynnik wszechstronnego rozwoju, potęguje oddziaływania wychowawcze i usprawniające, poprzez kształtowanie takich cech charakteru jak: zdyscyplinowanie, poczucie odpowiedzialności, wytrwałości i wiary we własne siły. Sport, kultura fizyczna działa na organizm ludzki w trzech aspektach: fizjologicznym, psychicznym, społeczno - wychowawczym. Sport, wychowanie fizyczne oraz wszelka inna aktywność ruchowa, czy to w zakresie rekreacji czy rehabilitacji jest jednym z istotniejszych elementów życia osób niepełnosprawnych. Podstawowym zadaniem rehabilitacji jest usprawnienie jednostki pod względem fizycznym, umysłowym, psychicznym lub społecznym i obejmuje szereg oddziaływań natury pedagogicznej i społecznej mających za cel przywrócenie w miarę możliwości jednostce niepełnosprawnej możliwości funkcjonowania w społeczeństwie. W 2018 roku udzielono dofinansowania na następujące przedsięwzięcia dla osób niepełnosprawnych, organizowane przez organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych:

- XV Rajd Integracyjny "Ziemia Sandomierska – 2018",
- Obchody Światowego Dnia Inwalidy - dwie wycieczki jednodniowe do Arboretum Wojstawice i Mini Euroland,
- VII Wałbrzyskie Bocce Osób Niepełnosprawnych,
- Konkurs plastyczno - literacki "Nasza Piękna Polska",
- Przez kulturę, edukację i rekreację do udanej integracji osób starszych i niepełnosprawnych,
- XV Rajd Integracyjny "Ziemia Sandomierska – 2018",
- XV Turniej Szachowo Warcabowy Osób Niepełnosprawnych,
- Akademia Twórczej Mocy - bez granic.

W 2018 roku 2 103 osób skorzystały z Centrum Aktywności Społecznej i Centrum Integracji Rodziny.

7.11 REALIZACJA KAMPANII SPOŁECZNYCH NA RZECZ PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W 2018 roku przeprowadzono 3 kampanie społeczne na rzecz praw osób niepełnosprawnych.

Kampania na rzecz niezajmowania kopert miejsc wyznaczonych dla osób niepełnosprawnych. Celem kampanii było podniesienie świadomości Wałbrzyszan. Podejmowane działania miały charakter informacyjno-edukacyjny. Kampanię wspierała: Straż Miejska, Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów Oddział Okręgowy w Wałbrzychu, Polskie Stowarzyszenie Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wałbrzychu, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej w Wałbrzychu. PSP Nr 26 z Oddziałami Integracyjnymi.

Program „Transport bez barier” polega na likwidacji barier transportowych na terenie miasta Wałbrzycha, dostosowaniu usług transportowych w Wałbrzychu do potrzeb osób niepełnosprawnych, starszych oraz rodziców z małymi dziećmi w wózkach.

Celem programu było wypracowanie systemu obsługi, który będzie wpływał na wzrost jakości świadczonych usług, które staną się bardziej dostępne dla mieszkańców, przyczyni się do bardziej aktywnego trybu życia osób niepełnosprawnych. Realizacji tej kampanii przyświeca hasło „Wałbrzych miastem wolnym od barier”.

Kampania informacyjno - edukacyjna skierowana do wałbrzyskich szkół. W grudniu 2018 roku w wałbrzyskich placówkach oświatowych zostały zaplanowane prelekcje, połączone z prezentacją materiału filmowego na temat niepełnosprawności.

Celem prelekcji będzie m .in.:

- dotarcie z informacjami na temat niepełnosprawności do młodych ludzi,
- uwrażliwienie dzieci i młodzieży na sprawy osób niepełnosprawnych,
- nauka tolerancji, akceptacji i zrozumienia.

Wszystkie szkoły otrzymały materiał filmowy promujący osoby z niepełnosprawnością od strony osiągnięć i zainteresowań. Do dyrektorów wałbrzyskich szkół zostały przesłane pisma informacyjne, zachęcające aby w grudniu przeznaczono jedną godzinę lekcyjną na prelekcję, mającą na celu przybliżenie problematyki niepełnosprawności najmłodszym mieszkańcom naszego miasta, ucząc ich tolerancji, akceptacji, zrozumienia już od najmłodszych lat. Prelekcja ma być poprzedzona wyświetleniem filmu, promującego aktywność osób niepełnosprawnych, promująca sport osób niepełnosprawnych.

– CEL 8. SZEROKI ZAKRES MOŻLIWOŚCI SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO I ROZWIJANIA ZAINTERESOWAŃ

8.1 OPRACOWANIE I REALIZACJA KONCEPCJI FUNKCJONOWANIA MUZEUM W WAŁBRZYCHU (W TYM MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY)

Miernik realizacji zadania: Liczba osób odwiedzających Muzeum Porcelany					
	2014	2015	2016	2017	2018

Liczba osób	5.161	6.146	7. 370	12.000	13.790
-------------	-------	-------	--------	--------	--------

Muzeum Porcelany w Wałbrzychu realizuje założoną strategię rozwoju poprzez:

- promocję Muzeum jako atrakcji turystycznej skierowaną do potencjalnych turystów przyjeżdżających do Wałbrzycha – promocja w innych obiektach turystycznych na terenie Dolnego Śląska, współpraca z Lokalną Organizacją Turystyczną Aglomeracji Wałbrzyskiej, Dolnośląską Organizacją Turystyczną, Oddziałem Dolnośląskim Stowarzyszenia Muzealników Polskich, promocja w prasie skierowanej do grupy docelowej - polskiej i niemieckiej, udział w targach turystycznych, udział w imprezach plenerowych i innych przedsięwzięciach (np. promocja Muzeum na trasie przejazdu zabytkowego tramwaju we Wrocławiu),
- organizację imprez oraz udział w imprezach skierowanych do mieszkańców Wałbrzycha – Noc Muzeów, ferie i wakacje (również we współpracy z Zamkiem Książ i CNIŚ Stara Kopalnia), Dni Wałbrzycha i inne,
- organizację wystaw czasowych.

Zgodnie z założeniami strategii rozwoju muzeum, placówka – po zakończeniu prac inwestycyjnych – skupia się przede wszystkim na zachęceniu jak największej liczby turystów oraz mieszkańców Wałbrzycha do skorzystania z przygotowanej oferty (zwiedzanie, wystaw stałych i czasowych, szeroko rozumiana oferta edukacyjna, imprezy plenerowe) zakładając jednocześnie, że turyści przyjeżdżający do muzeum będą także korzystać z oferty (kulturalnej, handlowej, gastronomicznej) Śródmieścia.

Uatrakcyjnienie oferty muzeum polegało w 2018 r. m.in. na modernizacji wystaw stałych (w tym uaktualnieniu zawartości multimedialnych), organizacji wystaw czasowych (w tym wyposażenie sali wystaw czasowych w sprzęt multimedialny), poprawienie jakości obsługi gości (w tym remont toalety dla gości wraz z przystosowaniem do potrzeb osób niepełnosprawnych, modernizacja szatni, zatrudnienie pracowników obsługi ze znajomością j. angielskiego i niemieckiego, modyfikacja treści prezentowanych w audioprzewodnikach, bieżący monitoring opinii nt. muzeum pojawiających się w mediach społecznościowych i portalach turystycznych).

Uruchomiono także system internetowej rezerwacji i sprzedaży biletów oraz zainstalowano system kasowy (projekt Gminy Wałbrzych).

Działania te przyniosły efekt w postaci dwukrotnie większej liczby gości w roku 2018 w porównaniu z latami poprzednimi, tj. 13790 osób.

8.2 BUDOWA KOMPLEKSU SPORTOWEGO PRZY UL. CHOPINA (NOWE MIASTO)

Zadanie nie było realizowane w 2018 roku.

8.3 ZAGOSPODAROWANIE STADIONU PRZY UL. SPORTOWEJ NA CENTRUM SPORTÓW MOTOROWYCH (SOBIĘCIN)

Zadanie nie było realizowane w 2018 roku.

8.4 WSPARCIE MIASTA DLA TWORZENIA INFRASTRUKTURY KULTURALNEJ W ŚRÓDMIEŚCIU (GALERIE SPRZEDAŻNE, GALERIE SZTUKI)

Zadanie nie było realizowane w 2018 roku.

8.5 MODERNIZACJA FUNKCJONOWANIA INSTYTUCJI KULTURY (M.IN. WYPOSAŻENIE W NOWOCZESNY SPRZĘT ORAZ SZKOLENIA PRACOWNIKÓW)

Miernik realizacji zadania: Wysokość środków finansowych przeznaczonych na modernizację funkcjonowania instytucji kultury				
	2015	2016	2017	2018
Wysokość środków	217.867,28 zł	2.057.783,58 zł	4.967.424,04 zł	944.289,75 zł

1) Muzeum Porcelany

W 2018 r. muzeum zakupiło rzutnik multimedialny na potrzeby ekspozycji stałej, telewizor prezentacyjny do sali edukacyjnej oraz monitor prezentacyjny do sali wystaw czasowych. Ponadto recepcja została wyposażona w ramach projektu realizowanego przez Gminę Wałbrzych w system kasowy obejmujący także rezerwację biletów przez Internet.

2) Wałbrzyski Ośrodek Kultury

W ramach modernizacji funkcjonowania Wałbrzyskiego Ośrodka Kultury w roku 2018 podjęto następujące działania:

Wyposażenie w nowoczesny sprzęt:

Projekt RPO WD 2014-2020 pt. "E-WOK - wdrożenie i rozwój elektronicznych usług publicznych w zakresie e-kultury" nr RPDS.02.01.04-02-0001/16

Koszt projektu:

188 194,42 PLN wkład EFRR
+ 33 210,78 PLN wkład własny
221 405,20 PLN koszt kwalifikowany
+ 49 911,20 PLN VAT

-----
271 316,40 PLN koszt całkowity

Czas realizacji:

1.04.2017 rok – 15.12.2017 rok, ale umowa była aneksowana (RPDS.02.01.04-02-0001/16-01 z dnia 29.01.2018 r.), w 2018r. wykonano II (ostatni) etapie realizacji.

Opis projektu:

Przedmiotem projektu jest zwiększenie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w działalności Wałbrzyskiego Ośrodka Kultury oraz wdrożenie pięciu e-usług publicznych o wysokim stopniu e-dojrzałości, które pozwoliły poprawić dostępność i jakość oferty instytucji.

Do zakresu rzeczowego projektu należy:

- zakup i wdrożenie oprogramowania umożliwiającego rezerwację i sprzedaż biletów, zapisy na zajęcia online, sprzedaż usług za pośrednictwem Internetu, komunikację z odbiorcami usług WOK;
- zakup i konfiguracja sprzętu niezbędnego do wdrożenia e-usług (serwery, sprzęt dla stanowisk kasowych oraz sprzedaży i kontroli biletów, tablety dla instruktorów);
- zakup sprzętu do nagrywania i tworzenia materiałów na potrzeby WOK (kamery, komputery multimedialne);
- zakup i konfiguracja sprzętu oraz oprogramowania zabezpieczającego sieć;
- zakup sprzętu ułatwiającego dostęp do e-usług oferowanych przez WOK (kioski multimedialne);
- szkolenia dla pracowników WOK użytkujących zakupiony sprzęt i oprogramowanie;
- zarządzanie i promocja. Odbiorcami projektu są uczestnicy zajęć i wydarzeń organizowanych przez WOK (dzieci, młodzież szkolna, ich rodzice, osoby dorosłe, seniorzy).

Efektom realizacji projektu jest zwiększenie dostępności i jakości oferty Wałbrzyskiego Ośrodka Kultury oraz poprawa efektywności i warunków pracy w instytucji. Poprzez wprowadzenie nowych e-usług o wysokim stopniu e-dojrzałości poprawie uległ dostęp do kultury, w tym także dla osób niepełnosprawnych (standard WCAG 2.0). Wnioskodawcą projektu był Wałbrzyski Ośrodek Kultury, który jest jego realizatorem, właścicielem, operatorem sprzętu i oprogramowania zakupionego w efekcie przedmiotowej inwestycji.

Szkolenia pracowników:

- Zmiany w podatku vat – 2 osoby,
- Konferencja dyrektorów – 1 osoba.

3) Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna " Biblioteka pod Atlantami"

27 kwietnia 2018r. otwarto kolejną nową FILIĘ nr 5 z oddziałem dziecięcym w dzielnicy Sobięcín. Całość inwestycji sfinansowano w ramach projektu realizowanego przez Gminę Wałbrzych pn. *Rozwój oferty kulturalnej w Aglomeracji Wałbrzyskiej poprzez przebudowę i doposażenie obiektów instytucji kultury w Wałbrzychu: Zadanie nr 1 „Przebudowa budynku przy ul. Broniewskiego 65A w Wałbrzychu na potrzeby Wałbrzyskiego Ośrodka Kultury i Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej „Biblioteki pod Atlantami” w Wałbrzychu”, Zadanie nr 2 „Adaptacja budynku przy ul. 1-go Maja 149 na potrzeby oddziału bibliotecznego, Zadanie nr 3 „Doposażenie w sprzęt komputerowy, biurowy, multimedialny wraz z oprogramowaniem w celu rozszerzenia dostępu do zbiorów Biblioteki pod Atlantami w Wałbrzychu (numer projektu: RPDS.04.03.04-02-0015/16).*

Nowa placówka wyposażona jest w nowoczesne funkcjonalne meble i najnowszy sprzęt IT. Składa się z: wypożyczalni dla dorosłych z częścią multimedialną (7 stanowisk komputerowych), czytelnicy prasy oraz przestronnego oddziału dla dzieci (2 stanowiska komputerowe, X-Box, kino domowe). W nowym obiekcie znalazło się także miejsce na niewielką salę spotkań do prowadzenia zajęć i warsztatów (dla ok. 40 os.) wyposażonej w rzutnik i ekran, a także pokój kierownika, pokój socjalny dla pracowników, zaplecze gospodarcze oraz trzy toalety, w tym jedna dla osób niepełnosprawnych. Posiada osobną serwerownię, a także monitoring wewnątrz i na zewnątrz obiektu.

Ponadto PiMBP „Biblioteka pod Atlantami” w 2018 r. zakupiła:

- 1) wyposażenie (tablica tekstylna, ramy zatraskowe, dywaniki, siedziska dla dzieci – Filia nr 5) - 1.350,86 zł;
- 2) sprzęt:
  - Niszczarka – Kadry – 489,00 zł;
  - Drukarka OKI – Pracownia plastyczna- 3344,00 zł;
  - Mikroport (1szt) – 84,00 zł;
  - Tablety (5sztuk) – Dział Dziecięco-Młodzieżowy – 1509,00 zł;
  - Karty biblioteczne (10000szt) - 2 952,00 zł;
  - Projektor + uchwyt dla Filii 5 - 2 594,00 zł;
  - Zasilenie konta SMSAPI (SMSy do systemu bibliotecznego) – 123,00 zł;
  - Licencje ANTYWIRUS - 774,90 zł;
  - Słuchawki do Fonoteki (2 szt) – 84,50 zł;
  - Dysk do komputera w Akademii Młodych - 192,30 zł;
  - Laminator A3 -263,00 zł;
  - Zakup serwera i licencji do aplikacji ACTION TRACK – 6150,00 zł (dotacja MKiDN).

Razem: 19 910,56 zł

Szkolenia pracowników:

W ciągu roku 2018 w 33 zewnętrznych formach szkoleniowych wzięty udział łącznie 52 osoby. Wśród szkoleń wiele dotyczyło wykorzystania nowoczesnego sprzętu i informatyzacji usług.

Szkolenia pracowników merytorycznych:

- Szkolenie: „Kompetencje międzykulturowe – przeciwdziałanie może nienawiści” (warsztaty w DBP we Wrocławiu /20.03);
- „Przemiany Polony w ramach projekt e-usługa CMNIS” (spotkanie szkoleniowo-konsultacyjne w Bibliotece Narodowej/ 22.03);
- „Tablety w Twojej bibliotece” (warsztaty w DBP we Wrocławiu/28.03);
- „RDA – nowy standard katalogowania w centralnym katalogu polskich bibliotek naukowych NUKAT” - szkolenie w Bibliotece Narodowej (05.04);
- Szkolenie: „Czytanie wrażeń” (Biblioteka Pedagogiczna w Wałbrzychu /12.04);
- „Nowoczesne media w polskich, niemieckich i czeskich bibliotekach – szansa czy zagrożenie?” (konferencja w Książnicy Karkonoskiej w Jeleniej Górze /25.05);
- Obsługa platformy Action Track do tworzenia gier mobilnych – szkolenie w zakresie programowania i tworzenia gier mobilnych, w tym wykorzystania aplikacji Action Track, realizowane w ramach projektu ministerialnego „Wałbrzyskie legendy 3.0” (Multimedialna Filia Biblioteczna/ 21.06, 27.06, 03.07, 06.07);
- „Dolnośląski rynek wydawniczy. Stan obecny i perspektywy” (konferencja w DBP we Wrocławiu/19.09);
- „Porusz wyobraźnię, książka narzędzie kreatywne w pracy” (szkolenie w DBP we Wrocławiu /21.09);
- „Książka w roli głównej, jak prowadzić działania teatralne w bibliotece” (szkolenie w DBP we Wrocławiu /24.09);
- „Najtrudniej jest zadowolić wszystkich, czyli jak używać narzędzi animacji do diagnozowania potrzeb wspólnoty mieszkańców” (warsztat w DBP we Wrocławiu /25.09);

- „Bibliokreacje 3.0, czyli nowe media w bibliotece” – wykłady i warsztaty ukazujące, jak kreatywnie wykorzystać w pracy z młodym czytelnikiem współczesny świat cyfrowy. Partnerami merytorycznymi konferencji byli: firma szkoleniowa Goodbooks oraz serwis internetowy mobilnegrymiejskie.pl. (org. PiMBP „Biblioteka pod Atlantami/ 27.09);
- „Zbuduj dobre relacje z mediami. Poradnik dla bibliotekarza.” (szkolenie w DBP we Wrocławiu 26.09).
- „Czytanie obrazami – książka obrazkowa jako niezliczone źródło inspiracji” (szkolenie w DBP we Wrocławiu 27.09);
- „O Irenie Sendlerowej – jak przygotować ciekawe zajęcia”(szkolenie w SKIBA Wrocław/ 2.10);
- „Nie ma się czego bać – trudne tematy w książkach dla dzieci” (szkolenie w DBP we Wrocławiu /3.10);
- „ Okładka – unikalny design..” (szkolenie w DBP we Wrocławiu /10.10);
- „Udostępnianie niewidomym czytelnikom cyfrowej książki mówionej” – (warsztaty Lublin/11-12.10);
- XIII Forum Bibliotekarzy Dolnośląskich ph. „Biblioteka – pracownia twórcza i komunikacyjna” (zagadnienia związane z fundraisingiem w kulturze oraz nauką programowania w bibliotekach (szkolenie w DBP we Wrocławiu /24.10);
- Szkolenie z pisania projektów ministerialnych na 2019 r. (Wałbrzych/29-30.10);
- Wizyta studyjna w Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy w Jarocinie (8.11);
- „Więcej niż nieskończoność” (seminarium dla bibliotekarzy w DBP we Wrocławiu/28.11);
- „Kodowanie w bibliotece” (warsztaty w DBP we Wrocławiu Wrocław/29.11);
- Szkolenie z obsługi użytkownika niepełnosprawnego w instytucji kultury (szkolenie – org. UM w Wałbrzychu/ 11.12);

Szkolenia pracowników administracji:

- „Zmiany w zakresie ochrony danych osobowych” (szkolenie Wałbrzych, 12.01);
- „Bezpieczeństwo i Niezawodność Systemów Informatycznych”- (konferencja /Wrocław/24.05);
- „ZLA elektroniczne zwolnienia lekarskie” (szkolenie ZUS Wałbrzych/21.03, 06.09);
- „Elektronizacja zamówień w instytucjach kultury. Zamówienia poniżej 30 000 euro oraz dokumentacja postępowania w instytucjach kultury w 2018 r.” (szkolenie Wrocław/15.05);
- VAT 2018 „Split payment”, należyta staranność w transakcjach z kontrahentem i inne zmiany w pod VAT od lipca 2018 r. (szkolenie Wałbrzych/28.06);
- Prowadzenie dokumentacji pracowniczej w formie elektronicznej (szkolenie Wrocław/12.11).

4) Park Wielokulturowy "Stara Kopalnia"

W ramach modernizacji funkcjonowania instytucji kultury w roku 2018 podjęto następujące działania:

1. Wykonano rekonstrukcję części łaźni łańcuskowej dawnej kopalni Julia; koszt: 13.653,00 zł
2. Wzbogacono podziemny odcinek trasy zwiedzania o postacie dwóch górników wykonanych metodą styroduru, koszt: 4.000,00 zł
3. Doposażono PWSK w niezbędne na czas imprez plenerowych barierki odgradzające; koszt: 5.300,00 zł
4. Zabezpieczono wjazdy do PWSK poprzez montaż betonowych słupków zaporowych, koszt: 1.700,00 zł
5. Wyposażono salę koncertową w budynku B8 w trudnopalne wyciszająco-zaciemniające kotary; koszt: 8.800,00 zł
6. Przygotowanie i wyposażenie archeologiczno-geologicznej pracowni konserwatorskiej w budynku B3; koszt: 7.500,00 zł6. Doposażono w fotele oraz krzesła konferencyjne pomieszczenie przeznaczone na B-10 City Lab w budynku B10; koszt: 4.530,00 zł

Szkolenia pracowników:

- Szkolenie zorganizowane przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego pt. "Instytucje kultury - akcja bilans 2018",
- Szkolenie zorganizowane przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego pt. "Instytucje kultury - gospodarka finansowa i rachunkowość po zmianach ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej",
- Szkolenie zorganizowane przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne pt. "VAT 2018 - split payment oraz inne zmiany",
- Szkolenie zorganizowane przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego pt. "Gospodarka kasowa w jednostkach sektora finansów publicznych",
- Szkolenie dot. mediów społecznościowych - kierownik Muzeum Przemysłu i Techniki,
- Szkolenie z Ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych - Kierownik działu obsługi zwiedzających,
- Szkolenie dotyczące Szlaku Tajemniczych Podziemi - Kierownik Marketingu,
- Szkolenie z narzędzi Google - pracownik Centrum Informacji Turystycznej,
- Szkolenie pn. Stosowanie środków ochrony roślin - Pracownik gospodarczy,
- Szkolenie pn. Meet IT – informatyk.

8.6 UŁATWIENIE DOSTĘPU MIESZKAŃCÓW DO ATRAKCYJNYCH OBSZARÓW REKREACYJNYCH

W roku 2018 Zarząd Dróg Komunikacji i Utrzymania Miasta wykonał:

- w ramach nasadzeń kompensacyjnych posadzono 260 sadzonek drzew,
- na latarniach w centralnych punktach miasta (jak w latach poprzednich) zawieszono 622 donice obsadzone pelargoniami,
- ustawiono 13 kaskad kwiatowych obsadzonych pelargoniami,
- 80 donic zdobiło okna kamienic w Rynku i na pl. Magistrackim,
- 40 donic obsadzonych pelargonią i wilcem ziemniaczanym zdobiło barierkę przy ul. Wł. Broniewskiego,
- oczyszczono i uporządkowano lipową aleję pomnikową na odcinku od ul. Wilczej do ul. Wrocławskiej,
- wysadzono 5.000 szt. cebul krokusów w pasie rozdziału al. Podwale,
- obsadzono donice drewniane zlokalizowane w centrum miasta ok 5.000 kwiatów
- oraz wierzbą całolistną Hakuro-nishiki,
- na bieżąco utrzymywano skwery, rabaty i klomby oraz ronda na terenie miasta (pielęgnacja, uzupełnienie roślin),
- na bieżąco utrzymywano 38 placów zabaw oraz siłowni zewnętrznych zlokalizowanych na terenie miasta (koszenie, porządkowanie etc.).

8.7 UTWORZENIE GALERII PRAC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

W 2018 r. nie podjęto działań.

8.8 UTWORZENIE CENTRUM INTEGRACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W 2018 r. nie podjęto działań.

– CEL 9. NOWOCZESNY I DOSTOSOWANY DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY SYSTEM EDUKACJI ORAZ PODNOSZENIA KWALIFIKACJI

9.1 WPROWADZENIE NOWYCH KIERUNKÓW I FORM KSZTAŁCENIA DOSTOSOWANYCH DO AKTUALNYCH POTRZEB RYNKU PRACY

Miernik realizacji zadania: Liczba uruchomionych nowych kierunków kształcenia					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba kierunków	2	1	1	0	1

W 2018 roku uruchomiono 1 nowy kierunek kształcenia – Technik przemysłu mody w Zespole Szkół Nr 5 w Wałbrzychu.

Miernik realizacji zadania: Liczba zawartych porozumień o współpracę pomiędzy szkołami a przedstawicielami biznesu					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba porozumień	111	2	4	0	12

W 2018 roku Zespół Szkół nr 5 w Wałbrzychu zawarł 12 nowych porozumień o współpracy pomiędzy szkołą a zakładami pracy tj.: Wałbrzych International Production Sp. z o.o., Segepo Refa Sp. z o.o., Ronal Polska S.A., Toyota Motor Manufacturing Poland Sp. z o.o. NSK Steering Systems Europe Polska Sp. z o.o., Citroen Vega car Spółka Jawna, Wałbrzyskie Zakłady Koksownicze „Victoria” S.A., Autoforte Sp. z o.o., Sirbud.

9.2 PRZYGOTOWANIE ORAZ ROZWÓJ OFERTY KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO DOSTOSOWANEGO DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY

Miernik realizacji zadania: Liczba uruchomionych kursów kształcenia ustawicznego					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba kursów	12	2	2	2	2

W 2018 roku uruchomiono 2 kursy w Zespole Szkół Nr 5 w Wałbrzychu.

Kurs 1 - Użytkowanie urządzeń i systemów mechatronicznych – 20 osób

Kurs 2 – Organizacja i nadzorowanie procesów produkcji maszyn i urządzeń – 25 osób

Miernik realizacji zadania: Liczba uczestników kursów kształcenia ustawicznego					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba uczestników	260	58	58	54	45

– CEL 10. KORZYSTNA STRUKTURA DEMOGRAFICZNA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

10.1 ROZSZERZENIE SIECI OŚRODKÓW WSPARCIA DZIENNEGO

Miernik realizacji zadania: Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na utrzymanie ośrodków wsparcia dziennego				
	2015	2016	2017	2018
Wartość wsparcia	516 141,84 zł	534 397,24 zł	529 452,07 zł	529 452,07 zł

Ukończono prace remontowe związane z adaptacją budynku po byłym Komisariacie Policji przy ul. Niepodległości . W budynku znalazły swoją siedzibę: placówka wsparcia dziennego dla 15 dzieci z Podgórze oraz placówka opiekuńczo-wychowawcza dla 14 dzieci.

W marcu 2018 roku oddano do użytku 7 mieszkań chronionych dla 23 osób niepełnosprawnych. W tym celu zaadaptowano parter budynku przy ul. Ogrodowej 2a. W tym samym budynku, na II piętrze zakończono prace remontowe celem utworzenia Domu dla samotnych matek i kobiet w ciąży. Placówka zostanie oddana do użytku z początkiem marca 2019 roku.

Wykaz wałbrzyskich placówek wsparcia dziennego funkcjonujących w 2018 r.

Nazwa placówki	Adres	Podmiot prowadzący	Środki z Gminy przeznaczone na utrzymanie (zł)
Placówka Wsparcia Dziennego Śródmieście	ul. Mickiewicza 26 58-300 Wałbrzych	MOPS	426 452,07

Placówka Wsparcia Dziennego Piaskowa Góra	ul. Grota Roweckiego 3 58-309 Wałbrzych	MOPS	
Placówka Wsparcia Dziennego Podzamcze	ul. Grodzka 71 58-316 Wałbrzych	MOPS	
Placówka Wsparcia Dziennego Podgórze	ul. Niepodległości 64 58-303 Wałbrzych	MOPS	
Placówka Wsparcia Dziennego Śródmieście	ul. Chrobrego 45 58-300 Wałbrzych	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci o/powiatowy w Wałbrzychu Na zlecenie Gminy Wałbrzych	35 000,00
Placówka Wsparcia Dziennego Piaskowa Góra	ul. Dunikowskiego 39 58-309 Wałbrzych	Stowarzyszenie "Kalejdoskop" Na zlecenie Gminy Wałbrzych	33 000,00
Placówka Wsparcia Dziennego Gaj	ul. Królewiecka 9 58-300 Wałbrzych	Fundacja Pomocy Dzieciom i Młodzieży „SALVATOR” Na zlecenie Gminy Wałbrzych	35 000,00
ŁĄCZNIE:			529 452,07

Placówki oferowały podopiecznym szeroką gamę różnorodnych zajęć i zabaw. Prowadziły również działalność wspierającą funkcjonowanie społeczne całej rodziny poprzez szeroką współpracę z rodzinami wychowanków oraz szerszym środowiskiem lokalnym tj: podmiotami i instytucjami wspierającymi proces wychowania dziecka (poradnie psychologiczno-pedagogiczne, szkoły, ośrodki pomocy społecznej). W placówkach bardzo często udzielane były porady i konsultacje rodzicom i opiekunom prawnym w celu zmniejszenia u nich poczucia bezradności wychowawczej i polepszenie się sytuacji rodzinnej.

10.2 BUDOWA OSIEDLA SENIORA I MŁODEGO POKOLENIA

Zadanie: Budowa dwóch budynków mieszkalnych wielorodzinnych położonych w Wałbrzychu przy ul. Husarskiej – etap I, budynki 2 i 7.

W wyniku przebudowy powstały 72 mieszkania jedno-, dwu- i trzypokojowe o powierzchni użytkowej 3 654,06 m².

Koszt całkowity przedsięwzięcia – 12 980 005,80 zł.

Protokół odbioru końcowego robót – 03.04.2018.

Budynki powstały wraz z zagospodarowaniem terenu, miejscami postojowymi, altanami śmietnikowymi i placami gospodarczymi. Budynki są siedmiopiętrowe, wyposażone w windy i przystosowane dla osób niepełnosprawnych.

Mieszkania zostały oddane „pod klucz”. Wszystkie mieszkania zostały wyposażone w tzw. biały montaż, tj. umywalki, kompaktowe miski ustępowe, wanny, baterie umywalkowe, wannowe. Podłogi oraz ściany w łazienkach wykonane zostały z płytek ceramicznych. Podłogi w kuchniach wykonane zostały z płytek ceramicznych. Kuchnie wyposażone zostały w zlewozmywaki ze stali nierdzewnej z bateriami zlewozmywakowymi oraz w kuchenki. Podłogi w pokojach wykonane zostały z paneli, w przedpokojach – z płytek ceramicznych. Instalacja c.o. i ciepła woda użytkowa zasilane są z węzłów ciepłowniczych (ciepło z PEC).

Budynek 2 (A) przy ul. Husarskiej:

- liczba kondygnacji: 7,
- powierzchnia użytkowa mieszkań 2 535,94 m²,
- powierzchnia komunikacji (klatki, korytarze ogólne) 567,98m²,
- powierzchnia pomieszczeń do obsługi budynku (porządkowe, techniczne) 60,69 m²,
- powierzchnia netto budynku razem: 3164,61 m²,
- kubatura budynku: 12686,1m³.

Budynek 7 (C) przy ul. Husarskiej:

- liczba kondygnacji: 7,
- powierzchnia użytkowa mieszkań 1 171,80 m²,
- powierzchnia użytkowa komercyjna (do adaptacji) 156,65 m²,
- powierzchnia komunikacji (klatki, korytarze ogólne) 293,13 m²,
- powierzchnia pomieszczeń do obsługi budynku (porządkowe, techniczne) 61,35 m²,
- powierzchnia netto budynku razem: 1682,93m²,
- kubatura budynku: 6487,2 m³.

10.3 BUDOWA MIESZKAŃ KOMUNALNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba nowych mieszkań komunalnych oddanych do użytku.					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba mieszkań	206	0	0	21	72

W zakresie realizacji celu: Korzystna struktura demograficzna lokalnej społeczności - w 2018r. zakończono zadanie pn. „ Budowa budynków komunalnych przy ul. Husarskiej”. W ramach inwestycji zostały przydzielone 72 mieszkania w tym: 50 mieszkań dla rodzin do 35 roku życia z dziećmi, 14 mieszkań dla osób w wieku senioralnym oraz 7 mieszkań dla osób niepełnosprawnych w tym 2 dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

10.4 UTWORZENIE MIESZKAŃ TRENINGOWYCH ORAZ CHRONIONYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ

W dniu 6 marca 2018 roku oddano do użytku 7 mieszkań chronionych dla 23 osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi oraz upośledzeniem umysłowym. Mieszkania zostały zlokalizowane w Centrum Wsparcia Socjalnego działającego w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej przy ul. Ogrodowej 2a. Placówka spełnia pełne standardy określone rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Adaptację pomieszczeń przy ul. Ogrodowej 2a na mieszkania chronione rozpoczęto w 2017r., zadanie zostało dofinansowane ze środków Unii Europejskiej oraz otrzymało wsparcie ze środków Banku Gospodarstwa Krajowego. Z końcem grudnia 2018 roku zakończono remont pomieszczeń sanitarnych, które wraz z pomieszczeniami mieszkalnymi będą pełnić funkcję Domu dla Samotnych Matek i Kobiet w Ciąży. Będzie to jedyna taka placówka w najbliższym rejonie Wałbrzycha i zapewni miejsca dla 30 osób.

10.5 ROZSZERZENIE DZIAŁALNOŚCI ŚRODOWISKOWEGO DOMU SAMOPOMOCY DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI

Miernik realizacji zadania: Liczba osób korzystających z zajęć w Środowiskowym Domu Samopomocy				
	2015	2016	2017	2018
Liczba osób	30	30	40	39

W 2018 roku Środowiskowy Dom Samopomocy z siedzibą w Wałbrzychu przy ul. Cz. Miłosza 15A wsparciem i pomocą objął 39 osób, w tym typ A osoby przewlekłe psychicznie chore i typ B z niepełnosprawnością intelektualną. W roku 2018 środki finansowe na działalność Środowiskowego Domu Samopomocy wyniosły ogółem 799 109,19 złotych w tym:

- z budżetu Wojewody 729 109,19 zł,
- z programu „Za życiem” 29 640,00 zł,
- z budżetu miasta Wałbrzycha 70 000,00 zł.

CEL 11. SPÓJNA KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA

11.1 REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA ORAZ INNYCH DZIELNIC MIASTA

W ramach celu 11.1 "Rewitalizacja śródmieścia oraz kontynuacja rewitalizacji innych dzielnic miasta", opracowano Gminny Program Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha na lata 2016-2025. Program obejmuje sześć podobszarów rewitalizacji: Biały Kamień, Stary Zdrój, Śródmieście, Sobięcín, Nowe Miasto i Podgórze zamieszkiwane przez niemal 30 % mieszkańców Wałbrzycha.

Gminnym Programem Rewitalizacji zostało objętych 261 obiektów.

Wartość zaplanowanych inwestycji z zakresu rewitalizacji poszczególnych dzielnic miasta:

- Biały Kamień: 8 187 000,00 zł;
- Stary Zdrój: 6 710 000,00 zł;
- Śródmieście: 58 915 552,53 zł;
- Sobięcin: 7 754 000,00 zł;
- Nowe Miasto: 10 159 928,32 zł;
- Podgórze: 10 557 555,28 zł.

Liczba obiektów, które otrzymały dofinansowanie na rewitalizację w ramach RPO WD 2014-2020 – 83 dotacjobiorców.

Wartość dofinansowania na rewitalizację obiektów w poszczególnych podobszarach rewitalizacji – 15 252 280,24 zł (26 373 193,79 zł – wartość całkowita: dofinansowanie + wkład własny)

Liczba inicjatyw lokalnych inicjowanych przez lub zrealizowanych z udziałem mieszkańców obszaru rewitalizacji (za pomocą mikrograntów, otwartych konkursów ofert): 19 zrealizowanych „mikrograntów” w ramach otwartego konkursu ofert + 7 „urodzin ulic” w podobszarach rewitalizacji.

W 2018 roku Gmina Wałbrzych kontynuowała realizację projektu pilotażowego pn. „Finansowe i planistyczne narzędzia w programowaniu i wdrażaniu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020. Otrzymana dotacja przeznaczona jest na wsparcie Miasta w realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

Głównym tematem projektu pilotażowego miasta Wałbrzycha jest planowanie przestrzenne, a tematami wspierającymi mieszkalnictwo oraz finansowanie działań rewitalizacyjnych.

Miasto Wałbrzych ma ambitny cel zintegrowania polityki planistycznej miasta z działaniami rewitalizacyjnymi, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru mieszkalnictwa. W Wałbrzychu, w którym występuje znaczna degradacja tkanki mieszkaniowej oraz liczne pustostany niezbędne jest wypracowanie skutecznej polityki takiego zagospodarowania i przekształcenia miasta, które sprzyjać będzie tworzeniu miasta atrakcyjnego do życia. Łączna wartość projektu pilotażowego w Wałbrzychu, finansowanego ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 wyniesie 4 746 500,00 zł.

W ramach projektu pilotażowego powstaną:

- materiały problemowo-analityczne związane z rozwojem miasta, m.in. aktualizacja *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wałbrzych*, koncepcje programowo-przestrzenne dla podobszarów rewitalizacji,
- narzędzia interwencji w zakresie rewitalizacji, min. Miejskowy Plan Rewitalizacji, narzędzie finansowe wspierające realizację przedsięwzięć objętych GPR, kalkulator efektywności finansowej dla wspólnot mieszkaniowych, kalkulator niskiej emisji oraz zapotrzebowania energetycznego dla wspólnot mieszkaniowych, Program mikrograntów dla interesariuszy rewitalizacji,
- działania wspierające i doradcze, m.in. szkolenia dla wspólnot mieszkaniowych i zarządców nieruchomości z zakresu rewitalizacji i finansowania remontów, spotkania informacyjne dla wspólnot mieszkaniowych dotyczące zakresu ochrony konserwatorskiej, doradca inwestycyjno-finansowy dla wspólnot mieszkaniowych, seminarium dotyczące rozbiórek budynków mieszkalnych jako elementu polityki gospodarowania mieniem gminy.

W ramach realizacji projektu w 2018 roku zrealizowano:

W ramach działania: Program komunikacji społecznej i promocji procesu rewitalizacji miasta Wałbrzych:

1. Spotkania partnerstw lokalnych - spotkania organizowane raz na kwartał w każdym z sześciu podobszarów rewitalizacji. Łącznie do 30.06.2019 r. roku odbędzie się 60 spotkań. Na rzecz budowania ww. partnerstw w Urzędzie Miejskim m.in. zatrudniono dwóch pracowników – streetworkerów. W 2018 r. zorganizowano ponad 23 spotkania partnerstw lokalnych w sześciu podobszarach rewitalizacji.
2. Działania informacyjno-promocyjne skierowane do mieszkańców - poświęcone m.in. zmianom układu komunikacyjnego, z uwzględnieniem uspokajania ruchu, wzmocnienia dostępu do transportu zbiorowego, rowerowego i ruchu pieszego w podobszarach rewitalizacji dla mieszkańców, w ramach których 2018 r. zorganizowano:
  - a) Debatę publiczną w sprawie zagospodarowania terenu przy ul. Przemysłowej w Wałbrzychu, w której udział wzięli mieszkańcy obszaru, przedstawiciele firm i instytucji działających na tym terenie.
  - b) Debatę społeczną połączoną z elementami targów nt. "Rynek nieruchomości w wałbrzyskim Śródmieściu połączonych z festynem rodzinnym" - druga edycja targów stanowiąca jeden z elementów ożywienia Śródmieścia, spotkanie współorganizowane z przedstawicielami biur nieruchomości, instytucji kultury, organizacjami pozarządowymi.
  - c) Debatę publiczną skierowaną do mieszkańców pn. „Nowe oblicze Śródmieścia” – na spotkaniu z Prezydentem, Kierownikiem Biura Rewitalizacji i Planowania Przestrzennego i zaproszonymi gośćmi poruszano kwestie planów dot. Zmian na wałbrzyskiej starówce, wynikających m.in. z planowanych inwestycji finansowych ze środków EBI.

Łącznie w debatach społecznych i spotkaniach z mieszkańcami związanych z tematyką rewitalizacji udział wzięło ponad 200 osób.

3. Streetworkerzy dla 6 podobszarów rewitalizacji - zgodnie z założeniami GPR Wałbrzycha, jednym z elementów „Programu komunikacji społecznej i promocji procesu rewitalizacji miasta Wałbrzych” było zatrudnienie streetworkerów (organizatorów społeczności lokalnej) wspierających oddolnie proces rewitalizacji. Obecnie 2 osoby zatrudniono do połowy 2019 r. , od stycznia 2019r. zatrudniona zostanie 3 osoba. Zatrudnieni pracownicy pracują w podobszarach rewitalizacji, będąc w stałym kontakcie z mieszkańcami i innymi interesariuszami, zapewniając stałą komunikację pomiędzy Urzędem Miasta a społecznością lokalną, identyfikując bieżące problemy we wdrażaniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz zaangażowanych w ich rozwiązywanie ze wsparciem ze strony UM; inicjują i koordynują aktywności interesariuszy na obszarach rewitalizacji oraz wspierają proces partycypacji społecznej.
4. Materiały informacyjno-instruktażowe dla interesariuszy – projekt, wykonanie składu graficznego i wydruk materiałów informacyjno-instruktażowych dla interesariuszy, w celu upowszechnienia informacji z zakresu procesu rewitalizacji miasta Wałbrzycha oraz zapewnienia właściwej komunikacji społecznej. Wykonano 2 foldery informacyjne dla interesariuszy rewitalizacji tj.:
  - Mikrogranty,
  - Podziel się z nami opinią o swoich potrzebach i oczekiwaniach na temat warunków mieszkaniowych. Włącz się aktywnie w planowanie polityki mieszkaniowej Wałbrzycha!

5. Program mikrograntów – w ramach realizacji projektu zaplanowano dwie edycje na lata 2017-2018. W 2018 roku przyznano dotacje na realizację 21 inicjatyw społecznych w podobszarach rewitalizacji: Śródmieście, Nowe Miasto, Podgórze, Stary Zdrój, Biały Kamień i Sobięcin. Celem realizacji projektów lokalnych było umożliwienie mieszkańcom angażowania się w działania na rzecz innych mieszkańców i lokalnych wspólnot z obszaru rewitalizacji Wałbrzycha. „Mikrogranty” przyznano w ramach otwartego konkursu ofert dla organizacji pozarządowych, które w imieniu mieszkańców wystąpiły z wnioskiem o dotację na działania związane z aktywizacją i rozwojem społeczności lokalnej. Wiele ze złożonych wniosków to efekt pracy Partnerstw Lokalnych utworzonych w poszczególnych dzielnicach w ramach działań rewitalizacyjnych i koordynowanych przez streetworkerki/organizatorki społeczności lokalnej. Do konkursu zgłoszono 21 wniosków z 6 podobszarów rewitalizacji. Wszystkie zgłoszone projekty zostały rekomendowane do dofinansowania na łączną kwotę niemal 60 tysięcy złotych (4 projekty na kwotę 10000,00 zł zostały sfinansowane z budżetu Gminy). Wśród nich znalazły się przedsięwzięcia dotyczące m.in. przeprowadzenia survivalowych warsztatów oraz letniej czytelnicy w Wałbrzyskim Śródmieściu dla dzieci, zajęć w ramach akademii podwórkowej dla seniorów, warsztatów wikliniarskich wraz z utworzeniem filizanki upamiętniającej 100-lecie Muzeum Porcelany w Wałbrzychu, zakup figurek szachowych do wspólnych rozgrywek w Rynku, wspólne porządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni w poszczególnych dzielnicach oraz ścieżki edukacyjnej w parku im. T. Kościuszki. Projekty były realizowane od kwietnia do października 2018 roku. W 2019 r. odbędzie się kolejna edycja wałbrzyskich „Mikrograntów” finansowana z budżetu Gminy Wałbrzych.
6. Spacerory po obszarze rewitalizacji – na lata 2017/2019 zaplanowano 18 tego typu wydarzeń, po trzy w każdym z podobszarów rewitalizacji. W roku 2018 zrealizowano 6 spacerów, po jednym spacerze w każdym z podobszarów rewitalizacji (Śródmieście, Nowe Miasto, Podgórze, Stary Zdrój, Biały Kamień i Sobięcin). Wspólne spacerory okazały się niekonwencjonalną formą popularyzowania wiedzy na temat rewitalizacji miasta przez pracowników Urzędu Miasta, okazją do poznania historii dzielnic miasta dzięki stałej już współpracy urzędu z Prezesem Fundacji księżnej Daisy von Pless – przewodnikiem z ogromną wiedzą historyczną, jeden spacer odbył się z równie doświadczonym lokalnym przewodnikiem. Spacerory są też atrakcyjną formą spędzenia czasu wolnego dla bardzo licznej grupy mieszkańców, zainspirowały uczestników do kolejnych spotkań, rozmów i tworzenia pomysłów na ożywienie miejsc, w których żyją, jak też sposobem wzmacniania więzi lokalnych mieszkańców. Średnio w jednym spacerze udział wzięło 70 osób.
7. Organizacja obywatelskich kawiarenek – spotkania „przy kawie” w poszczególnych obszarach rewitalizacji w celu omówienia planów rewitalizacyjnych. Na lata 2017-2019 zaplanowano 30 otwarte dla mieszkańców spotkania przy kawie. W 2018 roku odbyło się łącznie 11 kawiarenek. Celem kawiarenek jest rozpoczęcie debaty publicznej, zbieranie opinii uczestników i dyskusja wokół nich oraz budowanie relacji pomiędzy uczestnikami/grupami uczestników w zakresie tematyki dot. rewitalizacji Wałbrzycha. To innowacyjny projekt realizowany przez Biuro Rewitalizacji i Planowania Przestrzennego, który umożliwia bezpośrednie kontakty z mieszkańcami miasta, skracając dystans między mieszkańcami a Urzędem, umożliwiając rozmowy o mieście, o jego mocnych i słabych aspektach, przy kawie i ciastku. Kawiarenki odbywają się cyklicznie w każdy ostatni czwartek miesiąca, w lokalach gastronomicznych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji miasta.
8. Urodziny ulicy – cykliczne działania społeczne organizowane w każdym podobszarze rewitalizacji. W 2018r. odbyło się łącznie 7 eventów na obszarze rewitalizacji. „Urodziny ulicy” były wynikiem współpracy urzędników, streetworkerów, związanych partnerstw lokalnych, lokalnych działaczy, RWS-ów, radnych, szkół, bibliotek, klubów sportowych, przedsiębiorców, jak i samych mieszkańców

z poszczególnych podobszarów rewitalizacji. W każdym wydarzeniu udział wzięło średnio 100 mieszkańców.

9. Wydanie gry planszowej „Tajemniczy Wałbrzych – Akcja Rewitalizacja” – gra ma na celu edukację i wzrost świadomości na temat rewitalizacji miasta. Skierowana jest szczególnie do najmłodszych mieszkańców obszaru rewitalizacji. Gra dystrybuowana jest w placówkach oświatowych oraz filiach bibliotecznych w poszczególnych podobszarach rewitalizacji. Poza walorem edukacyjnym, gra pobudzi i wzmocni poczucie tożsamości lokalnej.

W ramach zadania: Projektowanie inwestycji mieszkaniowych na obszarze rewitalizacji Wałbrzycha:

1. Kalkulator efektywności finansowej inwestycji dla wspólnot mieszkaniowych z modułem kalkulatora dla inwestycji termomodernizacyjnych – ideą kalkulatora jest umożliwienie pozyskania wstępnych, poglądowych informacji przed rozpoczęciem inwestycji w zakresie rewitalizacji budynków mieszkalnych, w szczególności dotyczących:
  - kalkulacji efektywności finansowej inwestycji,
  - oszacowania rezultatów termomodernizacji.Udostępnione narzędzie internetowe, po wprowadzeniu wymaganego zakresu danych, pozwala na wygenerowanie pomocniczych informacji dotyczących kosztów kredytu inwestycyjnego, wysokości stawki funduszu remontowego oraz okresu spłaty zobowiązań przez Wspólnotę Mieszkaniową. Ponadto, funkcjonalność Kalkulatora pozwala na ustalenie poglądowych danych w zakresie efektów energetycznych, ekologicznych i ekonomicznych wdrożonych środków poprawy efektywności energetycznej budynku. Dzięki temu przed przystąpieniem do realizacji inwestycji oraz zaciągnięciem zobowiązania finansowego na ten cel, można dokonać wstępnej analizy ekonomicznej i technicznej.
2. Opracowanie wytycznych konserwatorskich dla podobszarów rewitalizacji – na podstawie podpisanego porozumienia pomiędzy Miastem a Instytutem Dziedzictwa Narodowego opracowane zostaną wytyczne konserwatorskie dla sześciu podobszarów rewitalizacji, zadanie jest w trakcie realizacji.

W ramach zadania: Wykorzystanie instrumentów planistycznych w procesie rewitalizacji Wałbrzycha zrealizowano:

1. Aktualizacja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wałbrzych – w ramach prac nad dokumentem w 2018 r. opracowano analizy materiałów wejściowych (w tym diagnozy do GPR-u i opracowań studialnych będących częścią projektu pilotażowego) oraz istniejących uwarunkowań przestrzennych, infrastrukturalnych, komunikacyjnych i demograficznych. Przeanalizowano dla potrzeb ustalenia kierunków rozwoju chłonność obszaru miasta pod względem rezerw mieszkaniowych, uwarunkowania kulturowe (w tym wynikające z rozpoznanych obiektów zabytkowych i opracowanych wytycznych konserwatorskich) oraz koncepcje rozwiązań przestrzennych w odniesieniu do potrzeb rewitalizacyjnych miasta dla poszczególnych podobszarów rewitalizacji. Przeprowadzono wstępne konsultacje społeczne w ramach których omówiono zebrane materiały i zebrano w drodze dyskusji opinie mieszkańców dot. Kierunków rozwoju miasta. Opracowano kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i wraz z przygotowanymi uwarunkowaniami przedłożono je Miejskiej Komisji Urbanistycznej do zaopiniowania. Procedura formalno-prawna sporządzania "Studium..." jest na etapie opiniowania i uzgadniania.
2. Opracowanie krajobrazowe z potrzebami kształtowania środowiska zamieszkania (zieleń i przestrzeń publiczne) dla obszaru rewitalizacji – wykonanie opracowania podzielono na dwa etapy.
  - a) pierwszy z nich, wykonany w 2018 roku, zakładał:
Przeprowadzenie uwarunkowań krajobrazowych miasta Wałbrzycha i ich wpływu na poszczególne podobszary rewitalizacji z uwzględnieniem:

- charakterystycznych elementów krajobrazu – szczyty gór, obszary leśne i otwarte, tereny zurbanizowane itp.
- punkty, osie, panoramy i rozwinięcia widokowe,
- dominanty wysokościowe i kubaturowe,
- charakterystyczne zespoły zabudowy,
- prawne uwarunkowania krajobrazu i jego ochrony (parki krajobrazowe, obszary Natura 2000, obszary i zespoły wpisane do rejestru zabytków lub ujęte w wojewódzkim wykazie zabytków (tzw. Ewidencyjne),
- dokumentacja fotograficzna,
- ocena walorów krajobrazowych obszaru wraz z propozycjami wytycznych dla potrzeb opracowań planistycznych.

b) drugi natomiast dotyczył będzie:

Przeprowadzenia analizy szczegółowych uwarunkowań krajobrazowo-kompozycyjnych poszczególnych podobszarów rewitalizacji:

- powiązania układu/układów urbanistycznych z otaczającym krajobrazem,
- określenie zasad kompozycji układu urbanistycznego z uwzględnieniem jego wewnętrznych podziałów, istniejących wewnątrz urbanistycznych, osi i zamknięć kompozycyjnych, dominant i subdominant (zarówno wysokościowych jak i kubaturowych) oraz charakterystycznych pierzei ulic, elewacji i istotnych elementów detalu architektonicznego, małej architektury i zieleni,
- dokumentacja fotograficzna,
- zalecenia i wytyczne urbanistyczne dla potrzeb opracowań planistycznych.

3. Opracowanie koncepcji programowo - przestrzennych dla podobszarów rewitalizacji (Śródmieście, Sobięcín, Podgórze, Nowe Miasto, Biały Kamień, Stary Zdrój) wraz z makietą i wizualizacją propozycji urbanistycznych. Wykonanie przedmiotu zamówienia podzielono na dwa etapy. Pierwszy z nich dotyczył wykonania analiz:

- a) uwarunkowania określające - stan władania;
- b) zagospodarowanie terenu - stan istniejący;
- c) obowiązujące ustalenia planistyczne;
- d) system zieleni i walory krajobrazowe;
- e) zabytki i ochrona konserwatorska;
- f) komunikacja (w tym komunikacja zbiorowa z systemem parkowania);
- g) Oraz opracowanie wstępnej koncepcji zagospodarowania - schemat funkcjonalny.

Etap II obejmuje:

- a) opracowanie ostatecznej koncepcji zagospodarowania wraz z programem prac planistycznych.
- b) propozycje etapów realizacji przedsięwzięć wraz z określeniem szacunkowych kosztów inwestycji;
- c) analizę ekonomiczną przedsięwzięć z uwzględnieniem zaproponowanych etapów realizacji oraz źródeł finansowania, w tym możliwością udziału w kosztach partnerów prywatnych.
- d) opracowanie projektu programu niezbędnych i pożądaných prac planistycznych, który może być w późniejszym okresie wykorzystywany dla potrzeb analiz zasadności przystępowania do prac nad poszczególnymi MPZP/MPR.

Ponadto w ramach zadania wykonano:

- a) Makietę i wizualizację propozycji urbanistycznych;
- b) Raport z włączenia społecznego mieszkańców miasta Wałbrzycha w proces opracowania koncepcji programowo-przestrzennych.

4. Analiza dotycząca optymalnego wykorzystania narzędzi SSR w poszczególnych podobszarach rewitalizacji – Gmina Wałbrzych realizowała zadanie polegające na wykonaniu usługi dotyczącej wsparcia doradczego i opracowania analizy pn. „Analiza dotycząca optymalnego wykorzystania narzędzi SSR w poszczególnych podobszarach rewitalizacji Miasta Wałbrzycha”.

Zadanie obejmowało:

- przeszkolenie kierownictwa Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu (20-30 osób) nt. ustawowych narzędzi możliwych do zastosowania na podobszarach rewitalizacji (wskazanie korzyści, obowiązków i obciążenia dla gminy z tytułu wprowadzanych narzędzi), ze szczególnym uwzględnieniem SSR. Szkolenie obejmie ponadto:
  - a) analizę zgłoszonych projektów rewitalizacyjnych i odpowiedź na pytanie co do możliwości ich realizacji bez wykorzystania narzędzi SSR oraz potrzeby przedłużenia ważności narzędzi wprowadzonych uchwałą delimitacyjną;
  - b) analizę zaplanowanych w GPR celów i kierunków działań, a także będących ich wynikiem przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
  - c) analizę WPF pod kątem oceny, kiedy mogą być zagwarantowane w budżecie gminy środki na pokrycie wydatków związanych z wykorzystywaniem narzędzi SSR (np. dotacje, stosowanie prawa pierwokupu, wyłączenia pod realizację celu publicznego, koszty przekwaterowań i opróżnień lokali).
- moderowanie cyklu warsztatów (minimum 3 dni) dla kierownictwa Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu (20-30 osób) oraz interpretacja i analiza zebranych podczas warsztatów informacji i opinii w formie raportu. Wnioski raportu powinny w szczególności wskazywać:
  - a) czy na obszarze rewitalizacji Wałbrzycha potrzebne są narzędzia ustawowe;
  - b) przez jaki czas ma obowiązywać SSR;
  - c) jaki jest zasięg SSR i na którym podobszarze rewitalizacji w pierwszej kolejności wprowadzić narzędzia SSR;
  - d) z których narzędzi planuje się skorzystać na obszarze SSR wraz z wyjaśnieniem, dlaczego akurat takie narzędzia będą używane bądź podaniem powodów rezygnacji ze stosowania określonych narzędzi;
  - e) w jakiej kolejności wprowadzać poszczególne narzędzia SSR;
  - f) jakie zmiany w obowiązujących przepisach są konieczne do wprowadzenia narzędzi SSR;
  - g) jakie działania trzeba podjąć do wprowadzenia narzędzi SSR;
  - h) jak monitorować efekty wprowadzonych narzędzi.
- opracowanie (na podstawie wniosków z warsztatów i rozmów z kierownictwem Urzędu Miejskiego) analizy dotyczącej optymalnego wykorzystania narzędzi SSR w poszczególnych podobszarach rewitalizacji Miasta Wałbrzycha, ze szczególnym uwzględnieniem prawa pierwokupu.
- przeprowadzenie analizy możliwości wprowadzenia na obszarze rewitalizacji Wałbrzycha narzędzi wskazanych w ustawie o rewitalizacji.

W grudniu 2018 roku przekazano stosowne opracowanie, obecnie trwa analiza i wprowadzanie uwag do dokumentu.

W ramach celu 11.1 "Rewitalizacja śródmieścia oraz kontynuacja rewitalizacji innych dzielnic miasta" realizowany jest także projekt pn. „Nie emigruję - tu zostaję”, który współfinansowany był z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa 9 Włączenie społeczne, działanie 9.1 Aktywna integracja. Okres realizacji projektu: 01.12.2016 - 30.11.2018. Całkowita wartość projektu: 2 608 894,95 zł, Gmina Wałbrzych na realizację zadania otrzymała kwotę 406 629,49 zł.

Celem głównym projektu było wzmocnienie zdolności do zatrudnienia lub samozatrudnienia, a następnie utrzymania trwałej aktywności społeczno-zawodowej wśród 96 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z powiatu wałbrzyskiego i miasta Wałbrzych w okresie 01.12.2016-30.11.2018.

W ramach realizacji do zadań Gminy Wałbrzych, jako partnera projektowego należało:

1. Doradztwo specjalistyczne (psychologiczne, rodzinne, prawne) – celem zadania było aktywne wsparcie rozwoju kompetencji społeczno-zawodowych, rozwiązywanie oraz profilaktyka indywidualnych i rodzinnych kryzysów poprzez prowadzenie poradnictwa:
  - psychologicznego w zakresie profilaktyki i rozwiązywania kryzysów intrapsychicznych pojawiających się w życiu społecznym i zawodowym,
  - rodzinnego w aspektach interpersonalnych z zakresu problematyki funkcjonowania rodziny, w tym w sferze wychowawczej, relacji rodzinnych, wzajemnego wsparcia, budowania zaufania,
  - prawnego w zakresie prawa rodzinnego - problemy opieki nad osobą zależną np. starszą, niepełnosprawną, dzieckiem, aspekty prawne dotyczące m.in: zadłużeń, spadków, rozwodów, alimentów, prawo lokalowe, pomoc społeczna, prawa pracy,
2. Klub wolontariusza – celem zadania była aktywna integracja wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub ubóstwem oraz z ich najbliższym otoczeniem.

W ramach prowadzonych Klubów Wolontariusza w sześciu podobszarach rewitalizacji, uczestnicy projektu mieli możliwość:

- udziału w zajęciach integracyjnych organizowanych przez lidera, a następnie samych uczestników pod opieką lidera klubu,
- brać udział w zajęciach integracyjnych z elementami edukacyjnymi budującymi kompetencje wzajemnego wsparcia,
- brać udział w zajęciach integracyjnych budujących relacje między uczestnikami, organizowane z udziałem najbliższego otoczenia.
- uczestniczyć w wyjściach na wydarzenia integracyjne budujące kompetencje uczestniczenia w życiu społecznym/publicznym.
- brać udział w warsztatach z zakresu wykorzystania mediów elektronicznych tj. m.in. korzystania z komputera, różnych rodzajów oprogramowania, Internetu oraz kompetencji ściśle informatycznych.

W 2018 r. w ramach realizacji zadania projektowego pn. doradztwo specjalistyczne (psychologiczne, rodzinne, prawne) miały miejsce następujące działania:

- doradztwo specjalistyczne w salach Rad Wspólnot Samorządowych w sześciu dzielnicach objętych rewitalizacją miasta Wałbrzycha: Sobięcín, Nowe Miasto, Biały Kamień, Podgórze, Śródmieście, Stary Zdrój. Doradcy wspierali beneficjentów oraz ich otoczenie w zakresie prawnym, rodzinnym i psychologicznym, w kwartale sprawozdawczym odbyło się łącznie 258 godzin doradztwa specjalistycznego.

Natomiast w ramach realizacji zadania projektowego pn. „Klub Wolontariusza” miały miejsce następujące działania:

- aktywne zajęcia integracyjne w Klubach Wolontariusza, prowadzone przez Liderów Klubów, w budynkach Rad Wspólnot Samorządowych w poszczególnych podobszarach rewitalizacji z beneficjentami oraz ich otoczeniem. łącznie w ramach zadania odbyły się w bieżącym okresie

sprawozdawczym 1 363 godziny aktywnych zajęć integracyjnych. Zakupiony w ramach zadania sprzęt komputerowy i fotograficzny pozwolił uczestnikom projektu oraz ich otoczeniu na zwiększenie swojej wiedzy w zakresie ICT, a co za tym idzie na zwiększenie aktywności społecznej beneficjentów i ich otoczenia. Uczestnicy projektu wraz ze swoim otoczeniem i Liderami Klubów Wolontariusza, pełniącymi rolę opiekunów grup korzystali również z wyjść, m. in. na wspólne spacery, wernisaże, zajęcia muzyczne, czy zajęcia sportowo – relaksacyjne. Dzięki prowadzonym zajęciom w Klubach zarówno beneficjenci oraz ich otoczenie mogli w dużej mierze rozwinąć swoje kompetencje społeczne, zaczając aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym oraz zwiększyć swoje zaangażowanie i rolę w grupie.

11.2 MODERNIZACJA OBIEKTÓW KOMUNALNYCH I MIESZKALNYCH, W TYM PRZEZNACZONYCH DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba zmodernizowanych obiektów komunalnych i mieszkalnych					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba obiektów	16	38	27	20	8

W 2018r. zrealizowano następujące inwestycje:

1. Obiekty komunalne:

- kompleksowa przebudowa i renowacja centrum przesiadkowego Wałbrzych Dworzec Kolejowy Szczawienko, wykonanie drogi dojazdowej wraz z całą infrastrukturą, parkingu dla samochodów osobowych oraz montaż elementów małej architektury, wykonanie zagospodarowania terenu;
- modernizacja budynków administracyjnych Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu w zakresie remontu instalacji i wnętrz w budynku położonym przy ul. Rynek 23 w Wałbrzychu;
- zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej gminy Wałbrzych położonych przy ul. Ogrodowej 2a w zakresie wykonania robót termomodernizacyjnych budynku;
- wykonanie prac termomodernizacyjnych budynku przy ul. 1 Maja 149;
- przebudowa budynku przy ul. 1 Maja 149 w Wałbrzychu na cele: siedziby RWS Sobięcín oraz oddziału bibliotecznego wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego.

2. Obiekty mieszkalne:

- przebudowa budynku przy ul. Ogrodowej 2a, w efekcie przebudowy uzyskano 7 mieszkań chronionych,
- przebudowa budynku szkolnego przy ul. 1 Maja 149, w efekcie uzyskano 8 mieszkań socjalnych;
- budowa nowych mieszkań przy ul. Husarskiej (budynki 2 i 7) – 72 mieszkania.

11.3 RACJONALIZACJA STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ (DOSTOSOWANIE DO OBOWIĄZUJĄCYCH REALIÓW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM REZERW POD ROZWÓJ TERENÓW MIESZKANIOWYCH)

W ramach tego celu podjęta została Uchwała Nr LXVII/687/2014 Rady Miejskiej Wałbrzycha w sprawie przystąpienia do sporządzenia nowego "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wałbrzycha". Przesłanką do przystąpienia do opracowania nowego studium są zmiany zachodzące w ostatnich latach w zagospodarowaniu przestrzennym – cel w trakcie realizacji, przewidywany termin uchwalenia studium to I połowa 2019 r.

11.4 PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ NA RZECZ OGRANICZENIA KONFLIKTÓW PRZESTRZENNYCH

W ramach tego celu w 2018 roku podjęto uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzenia nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego tj:

- Uchwała Nr LXI/754/18 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 września 2018 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru w rejonie ulicy Piasta w Wałbrzychu,
- Uchwała Nr LXI/755/18 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 września 2018 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru w rejonie ulicy Ratuszowej w Wałbrzychu,
- Uchwała Nr III/28/18 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 grudnia 2018 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w rejonie ulic Uczniowskiej i Stacyjnej w Wałbrzychu.

W 2018 r. uchwalano n/w miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- Uchwała Nr LXI/756/18 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 września 2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w rejonie ulic Azaliowej, Zdrojowej i Szymona Fabiana w Wałbrzychu,
- Uchwała Nr LXI/757/18 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 września 2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w rejonie ulic Przemysłowej – 1- go Maja - Gen. W. Sikorskiego w Wałbrzychu,
- Uchwała Nr LXI/759/18 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 września 2018 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – w rejonie ulicy Orkana i drogi na Pogorzałą w Wałbrzychu,
- Uchwała Nr LXI/758/18 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 września 2018 r. w sprawie uchwalenia zmiany Uchwały Nr III/15/10 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 16 grudnia 2010 roku w sprawie uchwalenia zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – Etap III w Wałbrzychu.

W trakcie realizacji jest cel dot. sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego składowiska odpadów komunalnych w rejonie ulicy Beethovena w Wałbrzychu.

11.5 WDROŻENIE PROGRAMÓW: OGRODNIK MIEJSKI ORAZ ZIELONE HAŁDY 2020 (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)

Miernik realizacji zadania: Liczba pozytywnie zaopiniowanych projektów nasadzeń zieleni					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba projektów	23	15	15	9	9

Miernik realizacji zadania: Powierzchnia urządzonych nowych terenów zielonych					
	2014	2015	2016	2017	2018
Powierzchnia	8,2 ha	8,0 ha	8,0 ha	1,5 ha	1,5 ha

W dniu 31 sierpnia 2017 roku Rada Miejska Wałbrzycha podjęła Uchwałę Nr XLVII/574/2017 w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w rejonie ulic Lubelskiej – Piotra Wysockiego w Wałbrzychu.

W 2018 roku zakończono realizację projektu pn. „Zagospodarowanie Parku w dzielnicy Rusinowa w Wałbrzychu na cele turystyczne w celu zmniejszenia oddziaływania na obszary cenne przyrodniczo”.

Celem projektu było wzmocnienie mechanizmów ochrony bioróżnorodności na terenie Parku im. I. Krasickiego w dzielnicy Rusinowa w Wałbrzychu.

Projekt obejmował przeprowadzenie prac na terenie cennego przyrodniczo Parku Miejskiego im. I. Krasickiego, w dzielnicy Rusinowa w Wałbrzychu. Na terenie Parku znajduje się pomnik przyrody (głaz narzutowy) i odnotowano obecność gatunków zwierząt objętych ścisłą ochroną gatunkową (głównie ptaków - status lęgowy i żerowiskowy, łącznie ok. 60 gatunków, m. in. gatunki dzięcioła, gil, jerzyk, a także ssaków: głównie ryjówki i nietoperze). Prace realizowane były w trybie „zaprojektuj i wybuduj” i obejmowały uporządkowanie obszaru, zagospodarowanie i pielęgnację drzewostanu, budowę i modernizację ciągów pieszych, wprowadzenie elementów małej architektury, budowę oświetlenia parkowego oraz zagospodarowanie terenów zielonych.

W dniu 11.09.2017 r. została podpisana decyzja o dofinansowanie projektu. Projekt był realizowany do 14.12.2018 roku.

Dofinansowanie projektu wynosiło 85%, natomiast wkład własny - 15%. Działania realizowane w ramach środków unijnych z 4.4.4. RPO WD ZIT AW.

11.6 LIKWIDACJA BARIER ARCHITEKTONICZNYCH DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Miernik realizacji zadania: Liczba obiektów użyteczności publicznej, w których dokonano likwidacji barier					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba obiektów	5	4	3	3	3

W roku 2018 w ramach przystosowywania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych rozpoczęto realizację 2 inwestycji, a ukończono realizację 3 inwestycji.

Zakończono likwidację barier architektonicznych w 3 obiektach użyteczności publicznej, w tym:

- kompleksowa przebudowa i renowacja centrum przesiadkowego Wałbrzych Dworzec Kolejowy Szczawienko – przystosowanie dla osób niepełnosprawnych - rampa zewnętrzna;
- przebudowa budynków użyteczności publicznej gminy Wałbrzych położonych przy ul. Ogrodowej 2a w zakresie wykonania robót termomodernizacyjnych budynku – przystosowanie dla osób niepełnosprawnych - rampa zewnętrzna;
- budowa budynków komunalnych przy ul. Husarskiej (budynki 2 i 7) – przystosowanie dla osób niepełnosprawnych -rampa zewnętrzna, dźwig osobowy.

– CEL 12. WYSOKI POZIOM ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW MIASTA

12.1 EDUKACJA EKOLOGICZNA MIESZKAŃCÓW MIASTA ORAZ PROMOWANIE DZIAŁAŃ PROEKOLOGICZNYCH

Miernik realizacji zadania: Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców miasta					
	2014	2015	2016	2017	2018
Wartość wsparcia	48.552,58 zł	69.434,40 zł	88.743,70 zł	26.800,00 zł	0

W 2018 roku w ramach realizacji zadania wykonano programy/aktywności :

1. „100% recyklingu”

W II półroczu 2018 r. kontynuowano model systemu gospodarowania odpadami komunalnymi zakładający selektywną zbiórkę z podziałem na główne frakcje, takie jak: odpady zmieszane (pozostałe z wysegregowania innych frakcji), zmieszane odpady opakowaniowe, butelki PET, odpady opakowaniowe z papieru i tektury, odpady opakowaniowe ze szkła.

W dalszym ciągu selektywnie zbierano odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny – w ramach organizowanych akcji „Wywalamy graty z chaty” oraz w punktach selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

W II półroczu 2018 r. na terenie miasta funkcjonowały dwa punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOKi) - przy ul. Beethovena i przy ul. Stacyjnej.

2. „Wałbrzych bez azbestu do 2020 r.”

W ramach zadania „Wałbrzych bez azbestu do 2020 r.”, przygotowany został wniosek do WFOŚiGW na realizację zadania pn. „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Wałbrzych - etap IV”. Gmina Wałbrzych otrzymała dotację w wysokości 83 869,00 zł, natomiast całkowity koszt zadania wyniósł 98 670, 27 zł brutto.

Wyłoniony został Wykonawca, który zdemontował, przetransportował i zutylizował wyroby zawierające azbest z 14 nieruchomości - łącznie 209,11 Mg azbestu.

W 2019 r. planowane jest przygotowanie kolejnego wniosku o dotację z WFOŚiGW na realizację zadania pn. „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Wałbrzych- etap V”.

3. Program „Mała retencja”

W ramach programu "Mała Retencja", w II półroczu, jak i w latach poprzednich, na bieżąco utrzymywano w parku im. Jana III Sobieskiego drożność kanału spływowego wód deszczowych oraz odcieków poprzecznych i łapaczy rumowiskowych. Oczyszczane są odpływy wodne i studzienki wzdłuż alei parkowych (park Kościuszki, Jana III Sobieskiego). Na bieżąco jest grabiony opad z liści, udrażniane są kanały odpływowe przy progach spowalniających. W lasach komunalnych utrzymywane są rowy przydrożne oraz rowy poprzeczne - poprzez wykaszanie poboczy i skarp z traw i trzcinika. Dodatkowo czyszczone są i udrażniane przepusty drogowe, łapacze rumowiskowe oraz odcieki poprzeczne na nawierzchniach dróg leśnych. Ogółem 12000 mb.

4. Program „Przyłącz się”

Biuro Infrastruktury i Nieruchomości w II połowie 2018 r., podobnie jak w latach poprzednich, prowadziło działania mobilizujące mieszkańców Wałbrzycha do przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej. Przeprowadzono kontrole dot. gospodarki ściekowej w różnych rejonach miasta. W przypadku niepodjęcia przez właścicieli nieruchomości działań zmierzających do wywiązania się z ustawowego obowiązku, gmina wydawała decyzje administracyjne nakazujące przyłączenie nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej.

Okres - II półrocze 2018 r.	
Liczba podłączeń do sieci kanalizacji sanitarnej *dane z WPWiK wg stanu na dzień 31.12.2018 r.	40
Liczba wydanych decyzji nakazujących przyłączenie nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej	14

5. Program „Przyłącz się PLUS”

Biuro Infrastruktury i Nieruchomości w II połowie 2018 r., podobnie jak w latach poprzednich, prowadziło działania kontrolne mieszkańców Wałbrzycha mające na celu poprawienie gospodarki ściekowej w rejonach, gdzie nie ma wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej.

Zostało skontrolowanych 165 nieruchomości - kontrolowano czy właściciele nieruchomości odprowadzają nieczystości do zbiornika bezodpływowego lub przydomowej oczyszczalni ścieków oraz czy posiadają umowę z przedsiębiorcą posiadającym zezwolenie na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i faktury za te usługi.

6. Edukacja

W ramach zadania, w celu realizacji ustawowego obowiązku edukowania mieszkańców Wałbrzycha w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi przygotowany został wniosek do WFOŚiGW na realizację programu edukacji ekologicznej mieszkańców miasta Wałbrzycha pn. „Zero waste-foliówkom mówimy, nie”. W ramach zadania realizowane zostały następujące działania:

a) Warsztaty ekologiczne pod hasłem „ZERO WASTE” przeprowadzone zostały w:

- placówkach przedszkolnych oraz szkołach podstawowych (klasy I) na terenie miasta Wałbrzycha.

W 29 przedszkolach – 30 oddziałach „0” oraz w 18 placówkach szkolnych w 40 oddziałach klas I szkoły podstawowej – zostały przeprowadzone w miesiącach maj – czerwiec zajęcia o tematyce ekologicznej. Zajęcia objęły ok 1500 dzieci. Celem zajęć/warsztatów było ugruntowanie wiedzy w zagadnieniach ekologicznych: odpady, woda, energia, powietrze, zwierzęta, las i świadome zakupy;

- 11 siedzibach Rad Wspólnot Samorządowych na terenie miasta Wałbrzycha.

b) Przedłużenie udostępnienia aplikacji internetowej „Kiedy Wywóz”

Najważniejsze funkcje aplikacji:

- udostępnianie harmonogramów wywozu różnych rodzajów odpadów (papier, butelki PET, szkło, odpady zmieszane, pozostałe odpady opakowaniowe);
- udostępnienie informacji o zbiórkach okazjonalnych (np. akcja Wywalamy graty z chaty, poświęteczna zbiórka choinek, zbiórka elektrośmieci);
- udostępnienie informacji o PSZOK – gdzie się znajduje, mapa dojazdu, godziny otwarcia, co przyjmuje i w jakich ilościach.

c) Publikacja poradnika „Jak zmniejszyć ilość odpadów – przegląd dobrych praktyk”

Informacje prośrodowiskowe w lokalnej prasie oraz na forach i portalach społecznościowych (Facebook) skierowane do wszystkich grup wiekowych mieszkańców miasta Wałbrzycha.

d) Przeprowadzenie akcji ekologicznej polegającej na zbiórce zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Zakres działań obejmie uruchomienie dwóch stacjonarnych punktów zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego na terenie miasta Wałbrzycha oraz indywidualne odbiory bezpośrednio z domu. Akcja zostanie zorganizowana trzy razy w roku w miesiącach: czerwiec, wrzesień i grudzień). W ramach akcji zostanie zorganizowany festyn dla dzieci i dorosłych, którego celem będzie pogłębienie świadomości mieszkańców miasta Wałbrzycha na temat zasad gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie selektywnej zbiórki surowców. Za oddane elektroodpady każdy otrzyma drobny upominek.

e) Zaprojektowano i wydrukowano ulotkę „Jak zmniejszyć ilość odpadów – przegląd dobrych praktyk”

Ulotka zawiera informacje i porady dot. zakupów dokonywanych w codziennym życiu – jedną z najprostszych zmian jakie możemy dokonać w swoim życiu to używanie toreb wielorazowego użytku. Na podstawie ulotki zostaną wydrukowane plakaty reklamowe informujące o dobrych praktykach postępowania z odpadami w życiu codziennym. Plakat będzie również informował mieszkańców o terminach spotkań w ramach prowadzonych warsztatów dla mieszkańców miasta Wałbrzycha pod hasłem „Kupuj z głową – nie produkuj”.

f) Zakup bawełnianych toreb ekologicznych

W ramach akcji zakupiono 3000 szt. bawełnianych toreb na zakupy z logo gminy, WFOŚiGW oraz hasłem kampanii.

12.2 EDUKACJA MIESZKAŃCÓW MIASTA W ZAKRESIE NEGATYWNYCH DLA ŚRODOWISKA I ZDROWIA CZŁOWIEKA KONSEKWENCJI STOSOWANIA NIEWŁAŚCIWYCH ŹRÓDEŁ CIEPŁA W INDYWIDUALNYCH SYSTEMACH GRZEWCZYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba dotacji udzielonych przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców – modernizacja systemu ogrzewania					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba dotacji	142	110	0	295	83

Miernik realizacji zadania: Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców miasta – modernizacja systemu ogrzewania					
	2014	2015	2016	2017	2018
Wartość wsparcia	556 355,42 zł	481 525,79 zł	0 zł	1 304 964,01 zł	377 287,13zł

W Wałbrzychu od 2014 roku w ramach Programu Ograniczenia Niskiej Emisji i na podstawie Uchwały nr LXI/625/2014 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 15 maja 2014 roku w sprawie określenia zasad i trybu udzielenia dotacji celowej ze środków budżetu Gminy Wałbrzych na dofinansowanie kosztów zadań inwestycyjnych związanych z ograniczeniem niskiej emisji na terenie miasta Wałbrzycha Biuro Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej, Rolnictwa i Leśnictwa realizuje program dotacji udzielonych przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców – modernizacja systemu ogrzewania.

W roku 2018 r. dotacje na zmianę ogrzewania z węglowego na gazowe/elektryczne spotkały się z bardzo dużym zainteresowaniem mieszkańców Wałbrzycha. Wpłynęły 732 wnioski. Zawarto 83 umowy dotacji celowej związanej ze zmianą systemu ogrzewania, na łączną kwotę 377 287,13 zł.

– CEL 13. SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCA GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA MIASTA

13.1 PRZEBUDOWA SYSTEMÓW PRZESYŁU WODY

Zadanie zostało opisane w punkcie 13.2.

13.2 WYMIANY, PRZEBUDOWY I MODERNIZACJE SIECI WODOCIĄGOWYCH

Miernik realizacja zadania: Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci wodociągowych					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba kilometrów	1,903 km	3,920 km	1,242 km	3,852 km	5,7982 km
Miernik realizacji zadania: Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci wodociągowych					
	2014	2015	2016	2017	2018
Wartość inwestycji	1.041.480,12 zł	605.673,57 zł	1.337.700 zł	1.906.406,21 zł	4.984.816,14 zł

Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w 2018 roku zmodernizowało i rozbudowało sieci wodociągowe o łącznej długości 4,7382 km:

- przebudowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami w ul. Bystrzyckiej – odcinek o długości 484 m,
- przebudowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami w ul. Przemysłowej- Sikorskiego- Beethovena o długości 946 m,
- przebudowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami na Placu na Rozdrożu (obecnie Plac Solidarności) o długości 581,2 m,

Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji przebudował sieci wodociągowe wraz z przyłączami w ul. Siemiradzkiego i Niegolewskiego - odcinek o długości 750 m wraz z przyłączami o długości 310 m.

Wartość inwestycji z zakresu budowy i modernizacji sieci wodociągowej w 2018 r. wyniosła 4.984.816,14 zł brutto, w tym: Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. – 3.940.644,02 zł brutto, a Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji – 1.044.172,12 zł brutto.

13.3 BUDOWA I MODERNIZACJE SIECI KANALIZACJI SANITARNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci kanalizacji sanitarnych					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba kilometrów	0,712 km	1,150 km	1,136 km	0,311 km	1,458 km

Miernik realizacji zadania: Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci kanalizacji sanitarnych					
	2014	2015	2016	2017	2018
Wartość inwestycji	449.312,86 zł	1.644.441,35 zł	931.619,16 zł	381.321,95 zł	2.797.420,13 zł
Miernik realizacji zadania: Stopień pokrycia miasta siecią kanalizacji sanitarnych					
	2014	2015	2016	2017	2018
Stopień pokrycia	98%	98%	98%	98%	98%

Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w 2018 roku wyremontowało sieci kanalizacji sanitarnej :

- w rejonie ulic Baczyńskiego i Daszyńskiego o łącznej długości 272 m,
- w ul. Wrocławskiej o długości 35 m.

Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji w 2018 roku wyremontował sieci kanalizacji sanitarnej:

- w ul. Siemiradzkiego i Niegolewskiego o łącznej długości 997 m,
- od ul. Noworudzkiej do ul. Bystrzyckiej o długości 154 m.

Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci kanalizacji sanitarnych w 2018 r. wyniosła 2.797.420,13 zł brutto, w tym : Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o.- 428.364,72 zł brutto, a Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji- 2.369.055,41 zł brutto.

13.4 ZAKOŃCZENIE ODCIĘĆ KANALIZACJI DESZCZOWYCH OD KANALIZACJI SANITARNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba nieruchomości przyłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba nieruchomości	159	134	115	66	62

Zarząd Dróg, Komunikacji i Utrzymania Miasta przeprowadza kontrole stanu infrastruktury kanalizacyjnej. Na podstawie informacji uzyskanych od ZDKiUM o zlokalizowaniu nieruchomości, z których instalacje sanitarne wyprowadzone są bezpośrednio do kanalizacji deszczowej oraz po sprawdzeniu, że mają możliwość podłączenia do kanalizacji sanitarnej, przeprowadzane są postępowania administracyjne, których rezultatem jest wydanie decyzji administracyjnych.

W 2018 r. porządkowana była gospodarka ściekowa wzdłuż potoku Szczawnik (realizacja programu zarybienia przedmiotowego potoku) oraz w rejonie Lubiechowa, Poniatowa, a także w dzielnicy Konradów, Szczawienko oraz Rusinowa. Sprawdzano, czy właściciele nieruchomości wywiązują się z obowiązku gromadzenia nieczystości ciekłych w szczelnym zbiorniku bezodpływowym do czasu przyłączenia jej do sieci kanalizacji sanitarnej (udokumentowanie tej usługi poprzez okazanie odpowiedniej umowy i faktury).

Zostało wydanych 24 decyzje nakazujące właścicielom nieruchomości przyłączenie do sieci kanalizacji

sanitarnej.

W 2018 r. do kanalizacji sanitarnej podłączone zostały 62 nieruchomości, z czego 20, z których uprzednio odprowadzono ścieki do kanalizacji deszczowej.

13.5 PRZYGOTOWANIE KONCEPCJI PLANU OCHRONY WAŁBRZYCHA PRZED POWODZIĄ, W TYM PRZYGOTOWANIE I WDROŻENIE PROGRAMU MAŁEJ RETENCJI NA OBSZARZE MIASTA

Przedmiotowa koncepcja została opracowana i zatwierdzona przez Prezydenta Miasta Wałbrzycha. Ujęto w niej 7 zadań. Na jedno zadanie tj „*Remont zbiornika wód opadowych, urządzeń hydrotechnicznych oraz rowów melioracyjnych na terenie Parku Miejskiego „Rusinowa” w Wałbrzychu*” został opracowany projekt budowlany.

Wartość kosztorysowa przedsięwzięcia – 323.187 zł (brutto).

Realizacja zadania planowana jest na lata 2019-2020 r.

– CEL 14. SPRAWNY SYSTEM GOSPODAROWANIA ODPADAMI

14.1 ROZBUDOWA SYSTEMU GOSPODAROWANIA ODPADAMI

Miernik zadania: Udział odpadów zbieranych selektywnie w odpadach komunalnych wytworzonych					
	2014	2015	2016	2017	2018
Udział odpadów	24%	17%	17%	25%	27%

W 2018 r. gminny system gospodarowania odpadami komunalnymi funkcjonował jak w roku poprzednim, czyli kontynuowano odbiór odpadów z nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne (nieruchomości, na których prowadzona jest działalność gospodarcza, obiektów użyteczności publicznej, hoteli, szpitali, ogrodów działkowych i in.). Operatorem obsługującym system w 2018 r. była firma P. H.U. Komunalnik Sp. z o.o. W dalszym ciągu prowadzone są działania zmierzające do zwiększenia efektywności systemu, m.in. poprzez wyszukiwanie właścicieli nieruchomości zobowiązanych do ponoszenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, którzy dotychczas nie złożyli stosownej deklaracji oraz prowadzone są kontrole prawidłowości zbierania odpadów komunalnych.

Dodatkowo w 2018 r. Gmina Wałbrzych przy udziale Miejskiego Zakładu Usług Komunalnych sp. z o.o. zrealizowała drugi etap projekt pod nazwą: „Rozbudowa istniejącej linii sortowniczej odpadów o system mechanicznego i biologicznego przetwarzania odpadów (kompostowanie i stabilizacja), polegająca na budowie Zakładu Segregacji i Zagospodarowania Odpadów w Wałbrzychu przy ul. Beethovena”, w ramach którego wybudowana została instalacja mechaniczna.

Projekt zrealizowany został w ramach RPO WD 2014 – 2020, oś priorytetowa – 4 środowisko i zasoby, działanie - 4.1 gospodarka odpadami.

Powstały Zakład Segregacji i Zagospodarowania Odpadów jest nowoczesną i bezpieczną dla środowiska

instalacją posiadającą status **Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK)**, umożliwiającą przetwarzanie zmieszanych odpadów komunalnych oraz odpadów ze zbiórki selektywnej na poziomie około 50 000 Mg/rok .

Strategicznym celem projektu jest:

- zapewnienie bezpieczeństwa odbioru wszystkich odpadów komunalnych z miasta Wałbrzycha i sąsiednich gmin,
- zapewnienie stałej, możliwie najniższej ceny zagospodarowania odpadów, co oznacza gwarancję stabilności opłat dla mieszkańców Wałbrzycha i sąsiednich gmin.

Technologicznym celem procesu jest zapewnienie wysokich poziomów odzysku kilkunastu rodzajów różnych frakcji surowcowych: tworzyw sztucznych, papieru i metali, które będą kierowane do recyklingu, przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiej przepustowości przetwarzania odpadów. Uzyskanie tego celu było możliwe dzięki zastosowaniu zautomatyzowanego układu separatorów optycznych, separatora balistycznego i separatorów metali. Z kolei praca personelu sortowniczego koncentruje się na doczyszczaniu i rozsortowaniu automatycznie wydzielonych surowców. Projekt linii technologicznej umożliwia dalsze doposażenie sortowni w kolejne separatory, które w przyszłości zwiększą automatyzację procesu sortowania odpadów.

Koszty całkowite projektu wyniosły 24 600 000 zł, z tego dofinansowanie ze środków UE 16 974 500 zł.

14.2 ZBUDOWANIE SPOŁECZEŃSTWA RECYKLINGU

Miernik zadania: Udział gospodarstw domowych deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie gospodarstw domowych					
	2014	2015	2016	2017	2018
Udział gospodarstw domowych	89%	87%	87%	91%	86%

Informacja o realizacji ustawowego obowiązku edukowania mieszkańców Wałbrzycha w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi została opisana w punkcie 12.1.

14.3 WDROŻENIE PROGRAMÓW: 100% RECYKLINGU, WAŁBRZYCH BEZ AZBESTU DO 2020 ROKU ORAZ WAŁBRZYCH BEZ SKŁADOWISK (INNYCH NIŻ KOMUNALNE) – ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020

100 % recyklingu

W 2018 r. kontynuowano model systemu gospodarowania odpadami komunalnymi zakładający selektywną zbiórkę z podziałem na główne frakcje, takie jak: odpady zmieszane (pozostałe z wysegregowania innych frakcji), pozostałe odpady opakowaniowe, butelki PET, odpady opakowaniowe z papieru i tektury, odpady opakowaniowe ze szkła.

W dalszym ciągu selektywnie zbierano odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny – w ramach organizowanych akcji „Wywalamy graty z chaty” oraz w punktach selektywnej

zbiórki odpadów komunalnych.

W 2018 r. na terenie miasta funkcjonowały dwa punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOKi) - przy ul. Beethovena i przy ul. Stacyjnej.

Udział procentowy odpadów wysegregowanych (zmieszanych odpadów opakowaniowych, opakowań z papieru i tektury, opakowań ze szkła, butelek PET, odpadów zielonych, odpadów wielkogabarytowych, zużytych opon i zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, a także popiołu) ze strumienia wytworzonych odpadów komunalnych w 2018 roku wzrósł względem roku poprzedniego i kształtował się na poziomie ok 27%.

Ilość odpadów komunalnych odebranych od właścicieli nieruchomości w 2018 r. przedstawia tabela poniżej

ROK	Odpady zmieszane 20 03 01 [Mg]	Zmieszane odpady opakowaniowe 15 01 06 [Mg]	Odpady zielone 20 02 01 [Mg]	Opakowania z papieru i tektury 15 01 01 [Mg]	Opakowania ze szkła 15 01 07 [Mg]	Butelki PET	Odpady wielkogabarytowe 20 03 07 [Mg]	Zużyte opony 16 03 01 [Mg]	Popiół 20 03 99 [Mg]
2018	28753,06	3805,17	681,60	1399,02	1535,10	1502,31	813,76	0,49	1005,95
2017	27964,72	3964,24	605,71	1031,30	1379,92	1084,05	493,90	5,63	1375,44
Łączna masa w/w odpadów komunalnych odebranych <u>w 2018 r.</u> w ramach GSGOK**							39 496,46		
Łączna masa w/w odpadów komunalnych odebranych <u>w 2017 r.</u> w ramach GSGOK**							37 904,91		

**GSGOK – gminny system gospodarowania odpadami komunalnymi.

W latach kolejnych podejmowane będą dalsze działania promujące wśród mieszkańców właściwe postępowanie z odpadami komunalnymi, aby uzyskiwać wymagane przepisami prawa poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku odpadów innymi metodami oraz poziomy ograniczania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania.

„Wałbrzych bez azbestu do 2020 r.”

W ramach zadania „Wałbrzych bez azbestu do 2020 r.”, przygotowany został wniosek do WFOŚiGW na realizację zadania pn. „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Wałbrzych - etap IV”. Gmina Wałbrzych otrzymała dotację w wysokości 83 869,00 zł, natomiast całkowity koszt zadania wyniósł 98 670, 27 zł brutto.

Wyłoniony został Wykonawca, który zdemontował, przetransportował i zutylizował wyroby zawierające azbest z 14 nieruchomości - łącznie 209,11 Mg azbestu.

W 2019 r. planowane jest przygotowanie kolejnego wniosku o dotację z WFOŚiGW na realizację zadania pn. „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Wałbrzych- etap V”.

– CEL 15. WYSOKA JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

15.1 REALIZACJA PROGRAMU OGRANICZENIA NISKIEJ EMISJI (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)

Miernik zadania: Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji					
	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba budynków	4	5	1	4	2
Miernik zadania: Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje z zakresu termomodernizacji mieszkań i budynków realizowane przez mieszkańców miasta					
	2014	2015	2016	2017	2018
Wartość wsparcia	0	0	0	0	0

W 2018 r. termomodernizację zakończono w 2 budynkach użyteczności publicznej: przy ul. 1 Maja 149 oraz przy ul. Ogrodowej 2A.

W 2018 r. również zakończono realizację projektu „**Zwiększenie wykorzystania e-usług publicznych w Gminie Wałbrzych**”. Celem projektu jest wspieranie rozwoju Gminy Wałbrzych poprzez budowę nowoczesnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego (zwiększenie wykorzystania e-usług publicznych). Realizacja celu umożliwiła wdrożenie, aktywizacja i popularyzacja elektronicznych usług publicznych jako zamiennego, wygodnego, szybszego i tańszego sposobu konsumpcji usług administracji samorządowej (w kanałach A2A, A2B i A2C.), instytucji kultury (w kanale A2C) oraz placówek edukacyjnych (w kanale A2C) w Gminie Wałbrzych. Realizacja projektu wpłynie na zmniejszenie emisji CO₂ (oraz pyłów) w wyniku ograniczenie przejazdów samochodami. Dotyczy to w szczególności usług świadczonych on-line w ramach Nowa E-POKA, E-BILET, E-SZKOŁA (w przypadku zrealizowania usługi on-line nie wystąpi konieczność dojazdu samochodem do urzędu/szkoły/instytucji kultury).

W ramach projektu stworzono i wdrożono:

- Nową Elektroniczną Platformę Obsługi Klienta Administracji (Nowa E-POKA),
- System dziennika elektronicznego (E-SZKOŁA),
- Zintegrowany Systemu Dystrybucji Biletów (E-BILET).

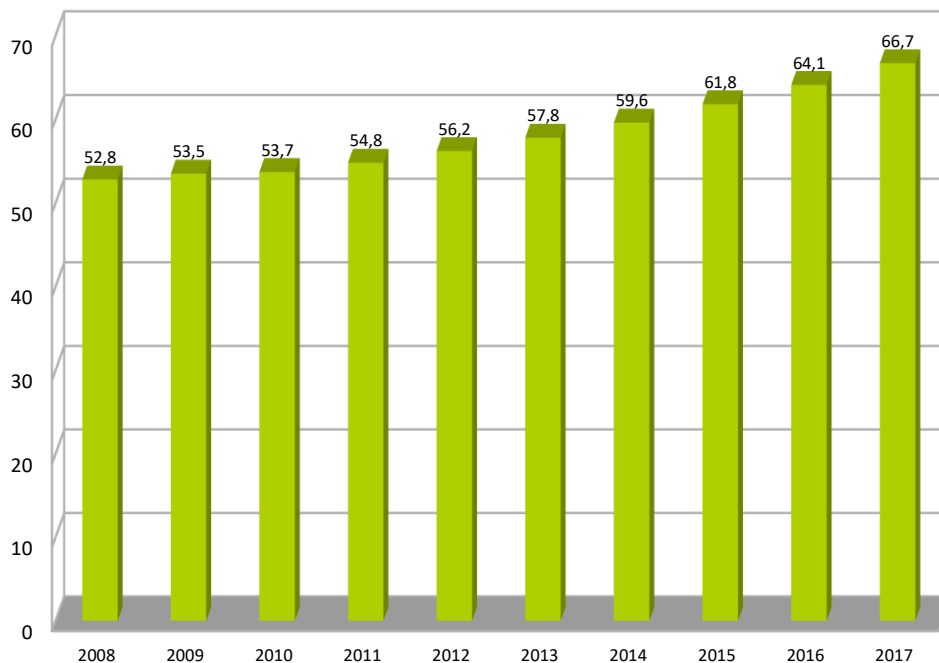
III. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA ROZWOJU MIASTA

W celu systematycznego monitorowania rozwoju miasta zaproponowano w *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020* listę wskaźników, których wartość publikowana jest w ramach Banku Danych Lokalnych.

Wskaźnik 1

Wskaźnik 1. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	52,8	53,5	53,7	54,8	56,2	57,8	59,6	61,8	64,1	66,7	...	...	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					57,6	59,8	62,5	65,4	68,2	71,1	...	...	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					55,7	57,8	60,1	62,6	65,3	68,1	...	...	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					54,6	56,1	58,1	60,1	62,8	65,3	...	...	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	...	...	...

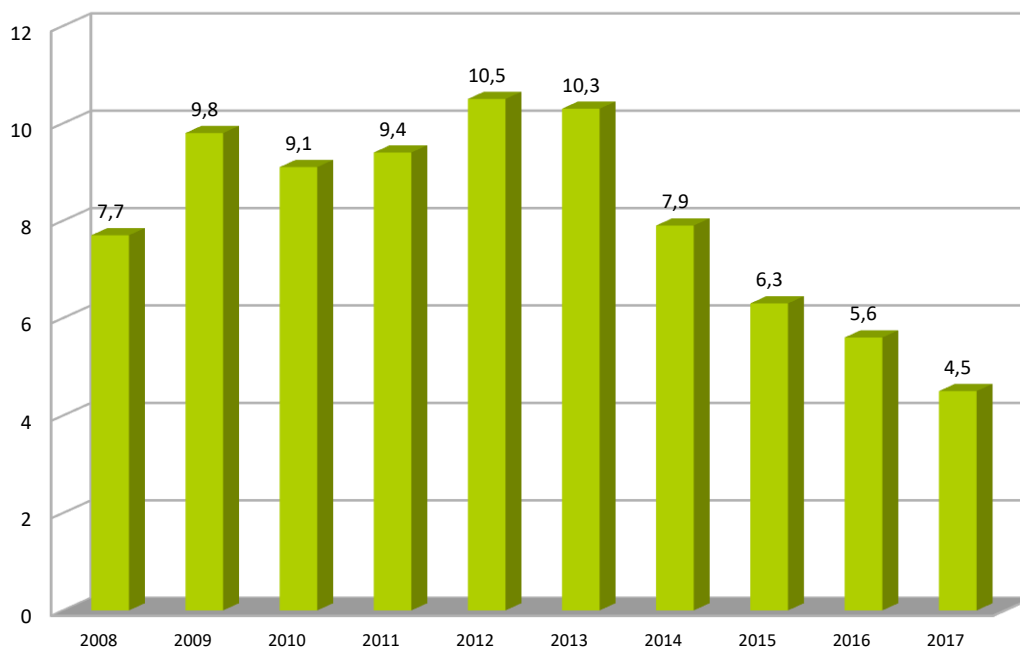
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 2

Wskaźnik 2. Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	7,7	9,8	9,1	9,4	10,5	10,3	7,9	6,3	5,6	4,5	...	...	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					10,5	10,3	7,9	6,3	5,6	4,5	...	...	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					7,1	6,9	5,4	4,4	3,9	3,2	...	...	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					4,7	4,6	3,6	3,0	2,6	2,1	...	...	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni=100)					↗	↘	↘	↘	↘	↘	...	...	...

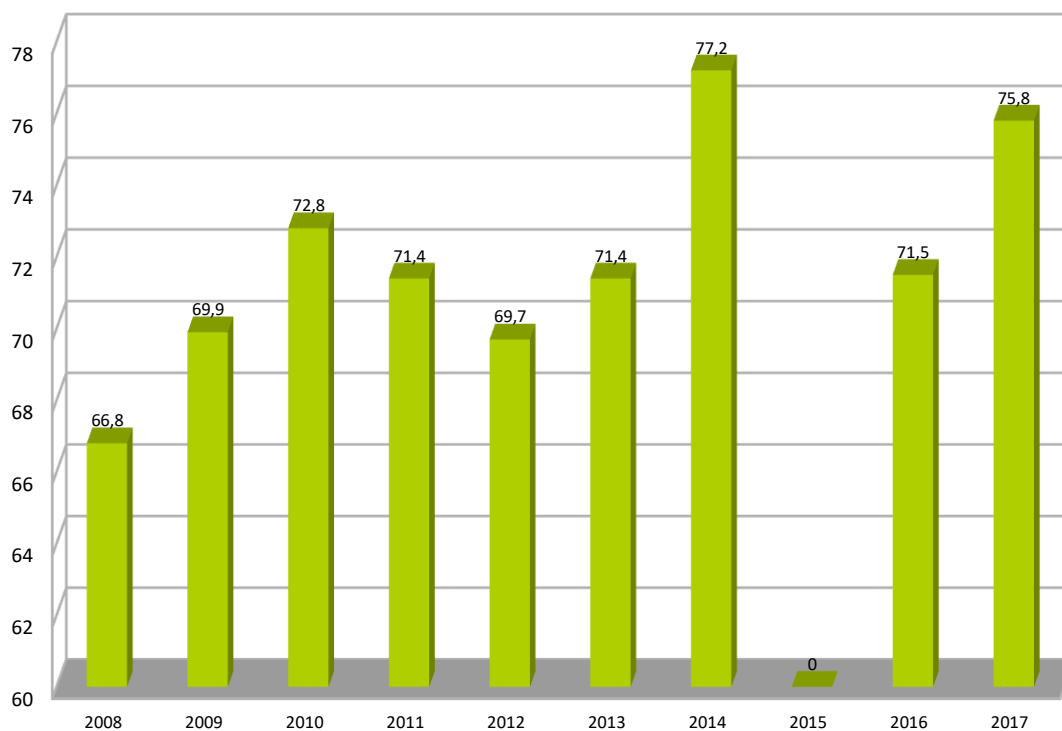
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 3

Wskaźnik 3. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (w %)													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	66,8	69,9	72,8	71,4	69,7	71,4	77,2	bd	71,5	75,8	...	...	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					90,3	93,0	105,0	bd	98,3	98,1	...	...	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					82,4	85,4	92,8	bd	87,5	91,8	...	...	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					69,7	71,4	77,2	bd	71,5	75,8	...	...	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↘	↗	↗	-	↘	↗	...	...	...

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

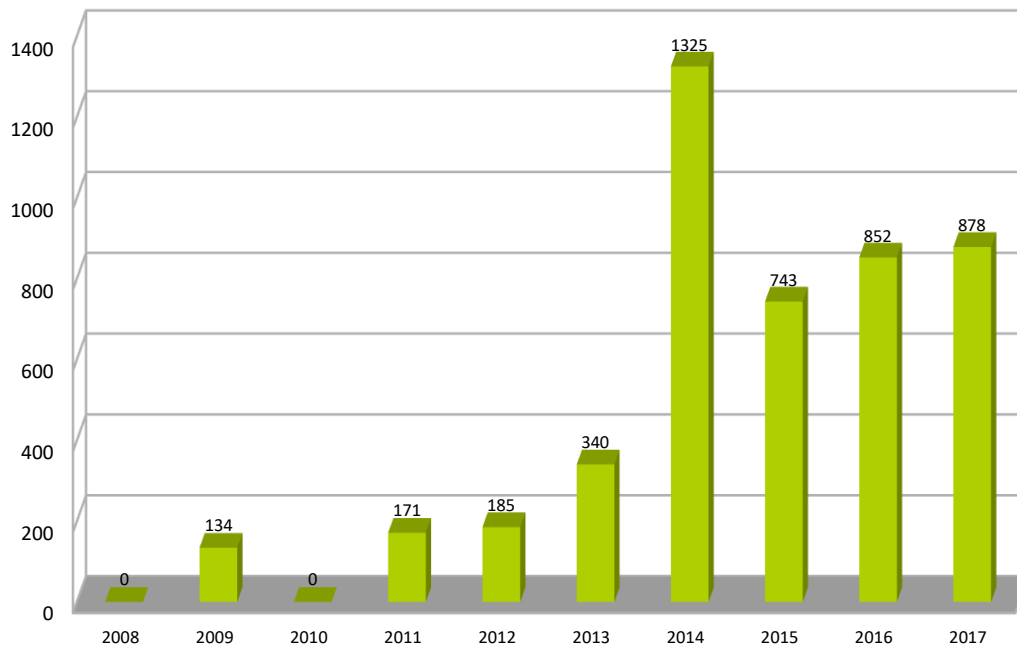

Wskaźnik 4

Wskaźnik 4. Uczestnicy imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	134	bd	171	185	340	1 325	743	852	878	...	...	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					1 515	1 546	1 591	1 423	1 463	1 765	...	...	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					826	735	1 129	972	924	1 182	...	...	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					185	268	608	609	354	697	...	...	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↘	↗	↗	...	...	...

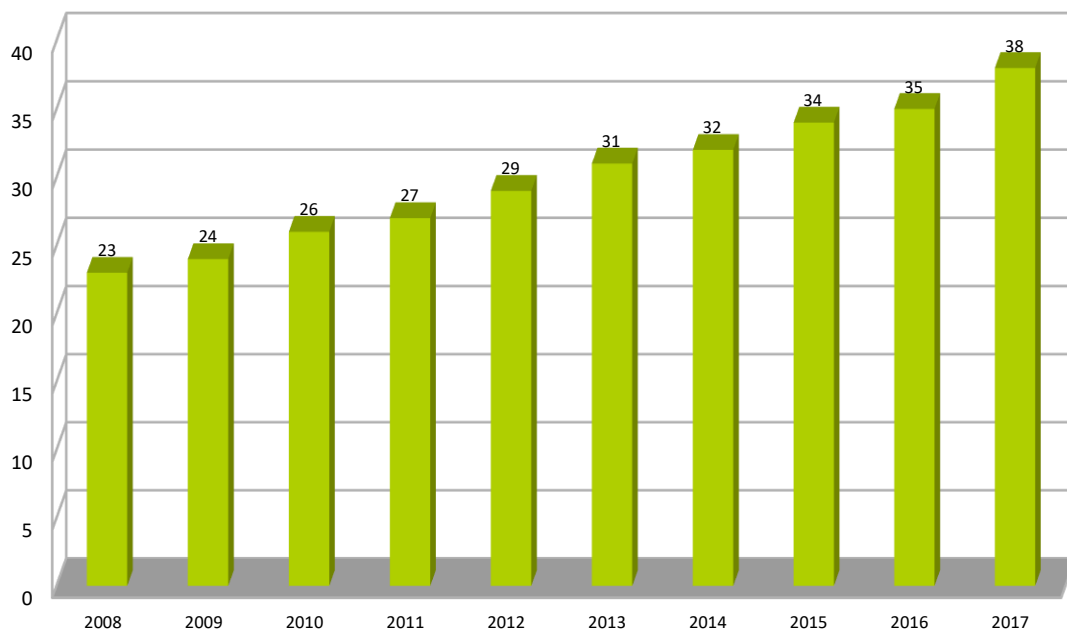
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 5

Wskaźnik 5. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	23	24	26	27	29	31	32	34	35	38	...	...	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					44	47	50	54	56	59	...	...	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					35	37	39	41	42	45	...	...	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					28	29	31	32	33	35	...	...	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	...	...	...

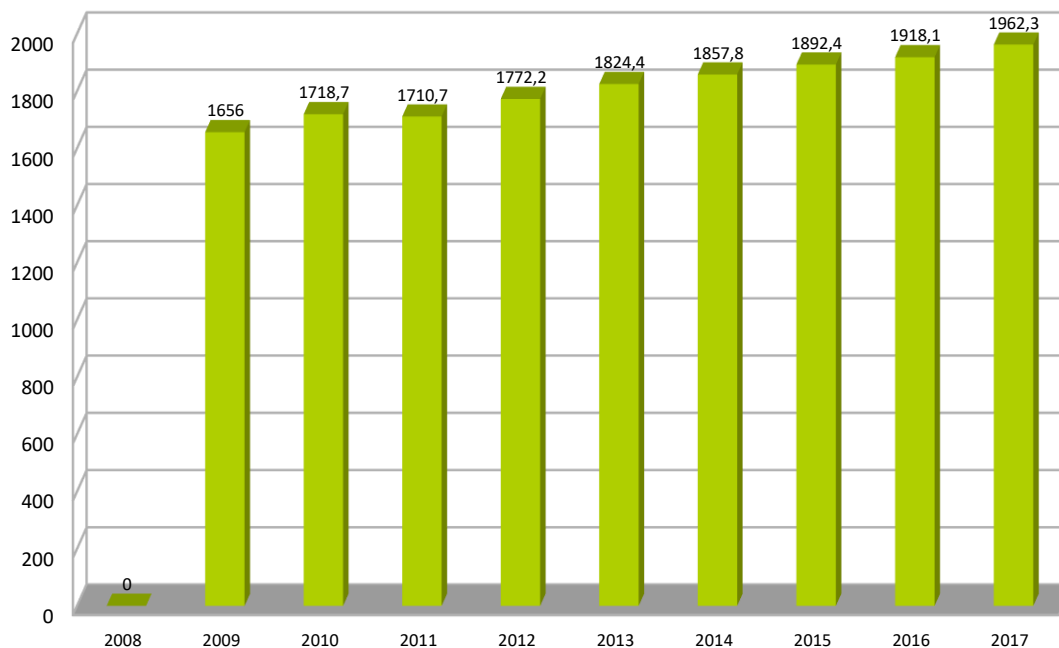
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 6

Wskaźnik 6. Liczba podmiotów gospodarczych (mikroprzedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym											
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	1 656,0	1 718,7	1 710,7	1 772,2	1 824,4	1 857,8	1 892,4	1 918,1	1 962,3	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					2 492,3	2 600,0	2 673,3	2 780,9	2 898,4	3 036,3	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					2 000,3	2 069,0	2 107,9	2 169,5	2 221,6	2 282	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					1 479,7	1 515,3	1 540,2	1 568,7	1 602,8	1 635,6	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	...

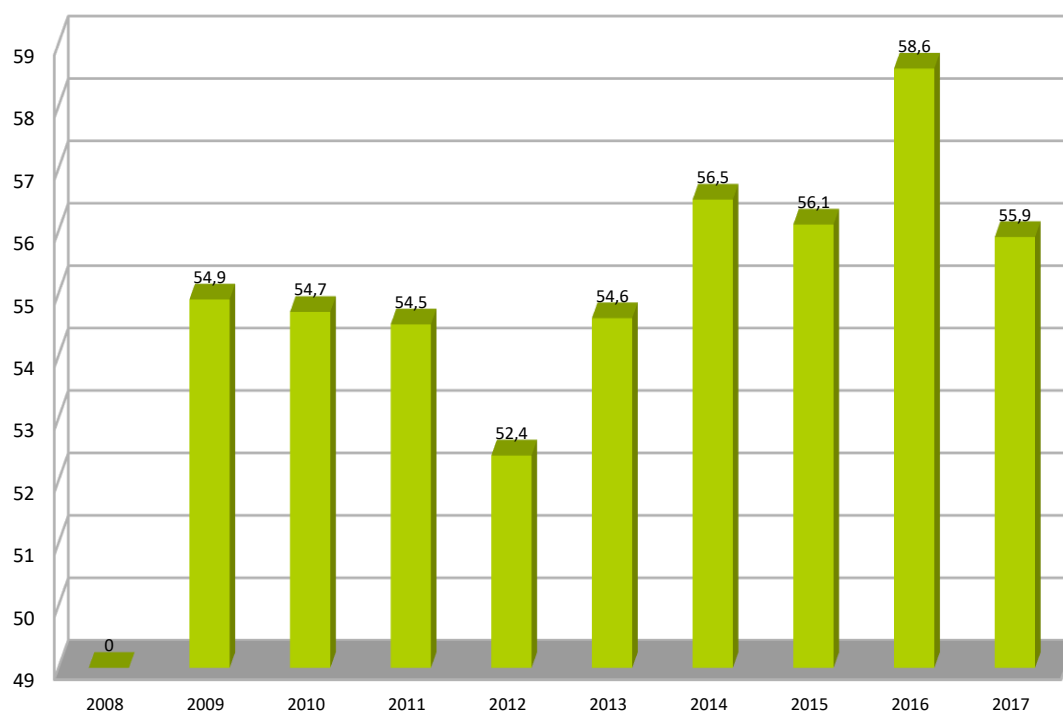
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 7

Wskaźnik 7. Liczba podmiotów gospodarczych (małych przedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	54,9	54,7	54,5	52,4	54,6	56,5	56,1	58,6	55,9	...	...	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					73,7	76,0	78,7	78,9	80,0	81,0	...	...	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					57,2	57,6	58,7	59,2	61,2	62,0	...	...	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					43,1	42,4	42,6	43,1	46,8	49,4	...	...	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha(rok poprzedni =100)					↘	↗	↗	↘	↗	↘	...	...	...

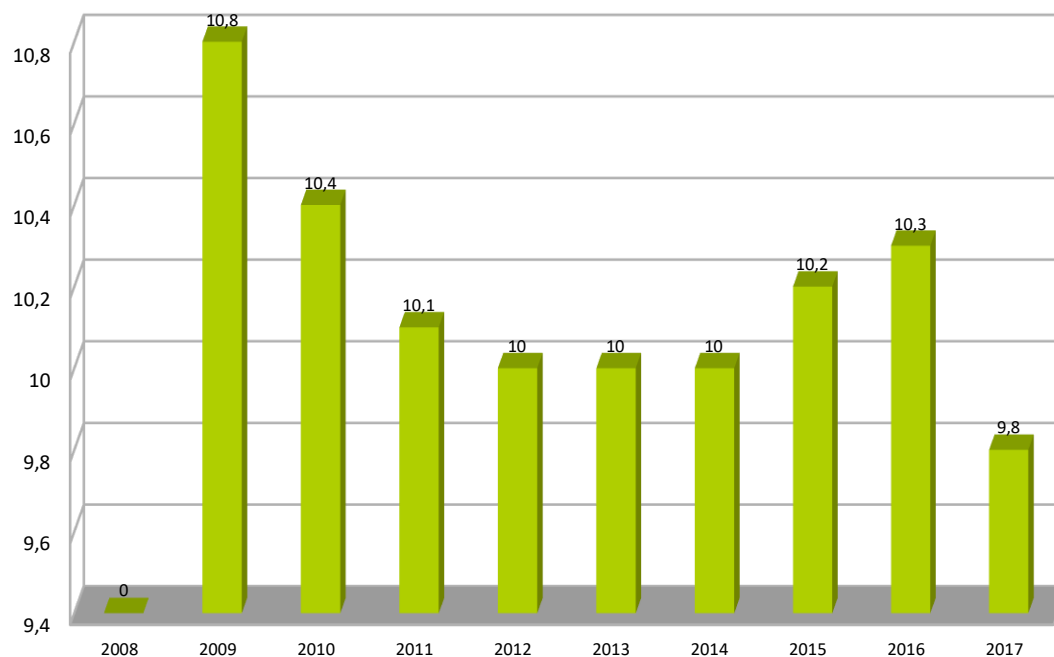
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 8

Wskaźnik 8. Liczba podmiotów gospodarczych (średnich przedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	10,8	10,4	10,1	10,0	10,0	10,0	10,2	10,3	9,8	...	...	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					17,4	17,8	17,9	17,1	17,3	17,2	...	...	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					13,7	14,0	14,0	14,0	14,2	14	...	...	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					10,0	10,0	10,0	10,2	10,3	9,8	...	...	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)		↘	-	-	↗	↗	↘	↘	↘	↘	...	...	...

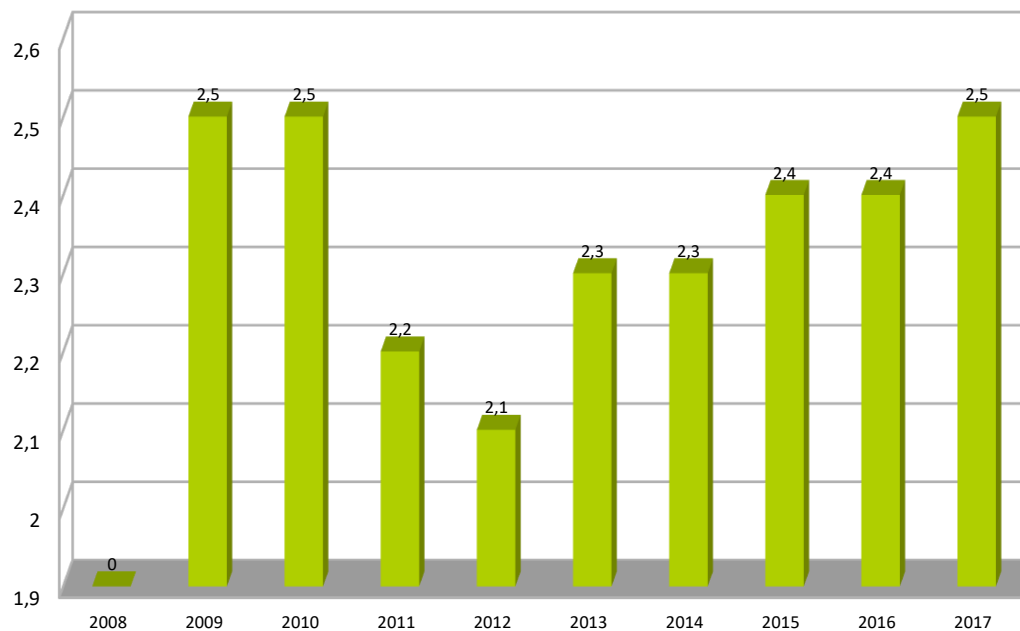
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 9

Wskaźnik 9. Liczba podmiotów gospodarczych (dużych przedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	2,5	2,5	2,2	2,1	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	...	...	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					3,9	4,0	3,9	4,0	4,1	4,2	...	...	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					2,7	2,7	2,7	2,8	2,9	3	...	...	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					1,7	1,8	1,8	1,8	1,7	1,9	...	...	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)		↘	↗	-	↗	-	↗	↗	-	↗	...	...	...

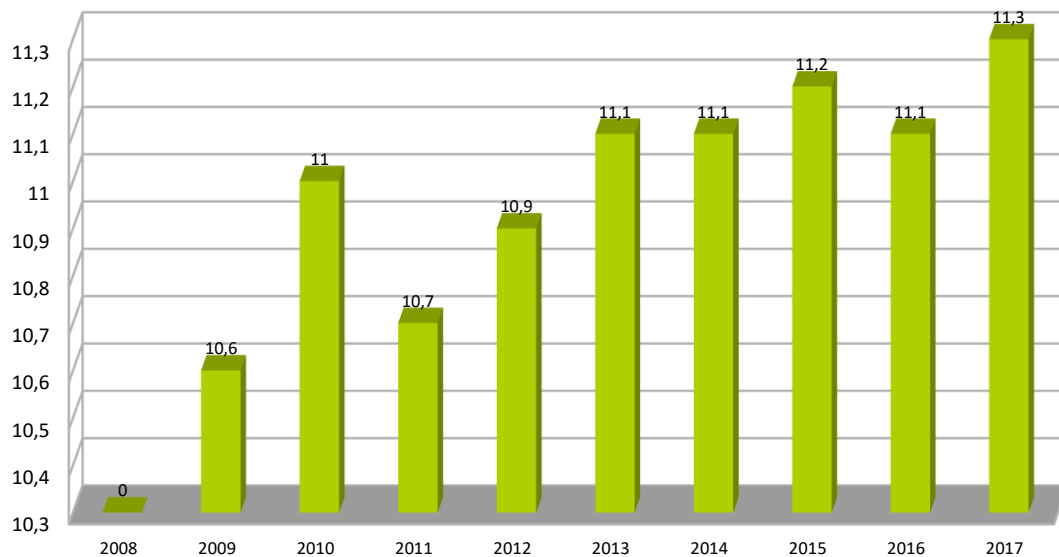
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 10

Wskaźnik 10. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	10,6	11,0	10,7	10,9	11,1	11,1	11,2	11,1	11,3	...	...	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					17,1	17,6	17,7	18,0	18,3	18,9	...	...	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					13,9	14,2	14,2	14,4	14,5	14,7	...	...	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					10,9	11,1	11,1	11,2	11,1	11,3	...	...	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	-	↗	↘	↗	...	...	...

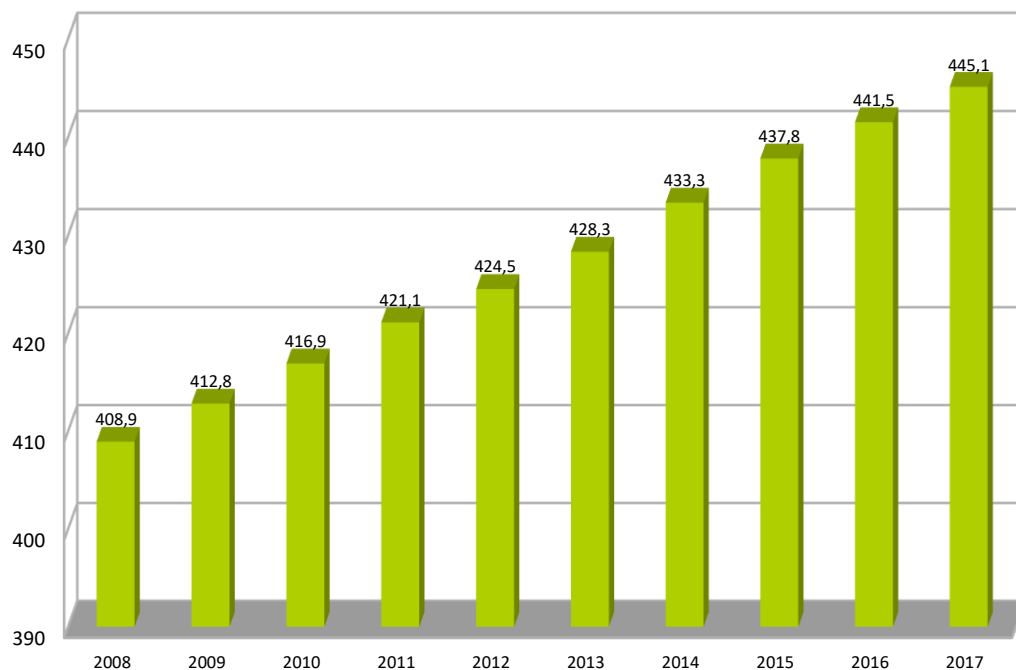
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzycha, Lubin

Wskaźnik 11

Wskaźnik 11. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	408,9	412,8	416,9	421,1	424,5	428,3	433,3	437,8	441,5	445,1	...	...	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					447,6	459,2	466,6	476,0	487,7	509,7	...	...	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					415,8	421,7	426,8	432,1	437,2	442,9	...	...	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					384,0	390,0	394,4	398,9	402,8	405,7	...	...	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	...	...	...

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

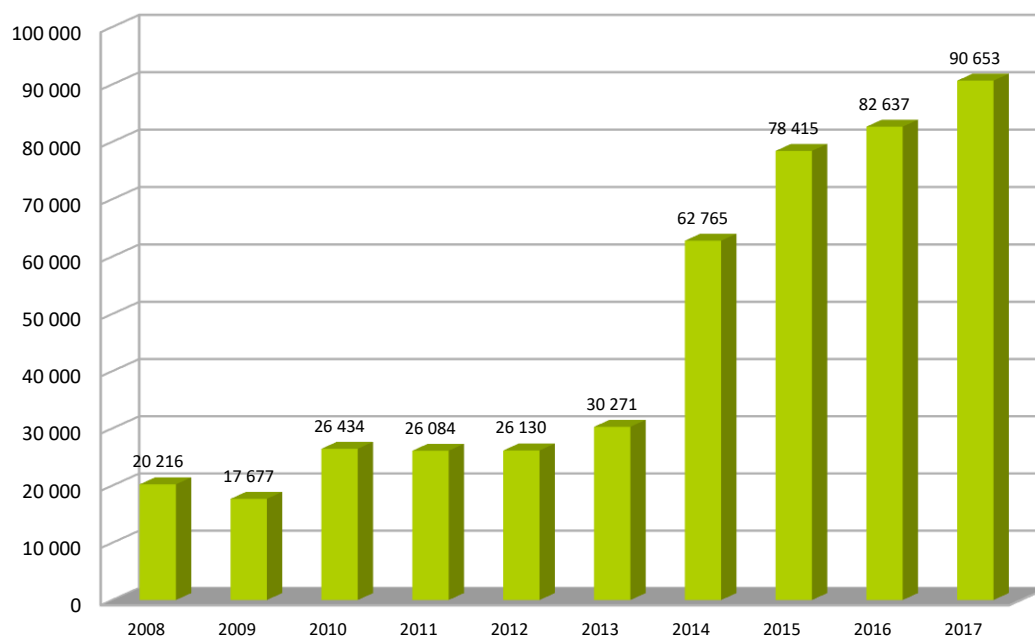

Wskaźnik 12

Wskaźnik 12. Liczba udzielonych noclegów rezydentom (przez obiekty hotelowe)										
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	20 216	17 677	26 434	26 084	26 130	30 271	62 765	78 415	82 637	90 653
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					724 496	743 294	860 167	1 026 639	1 057 645	1 038 966
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					178 422	184 081	217 000	256 731	276 926	280 050
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					26 130	30 271	38 711	38 680	53 283	62 339
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗

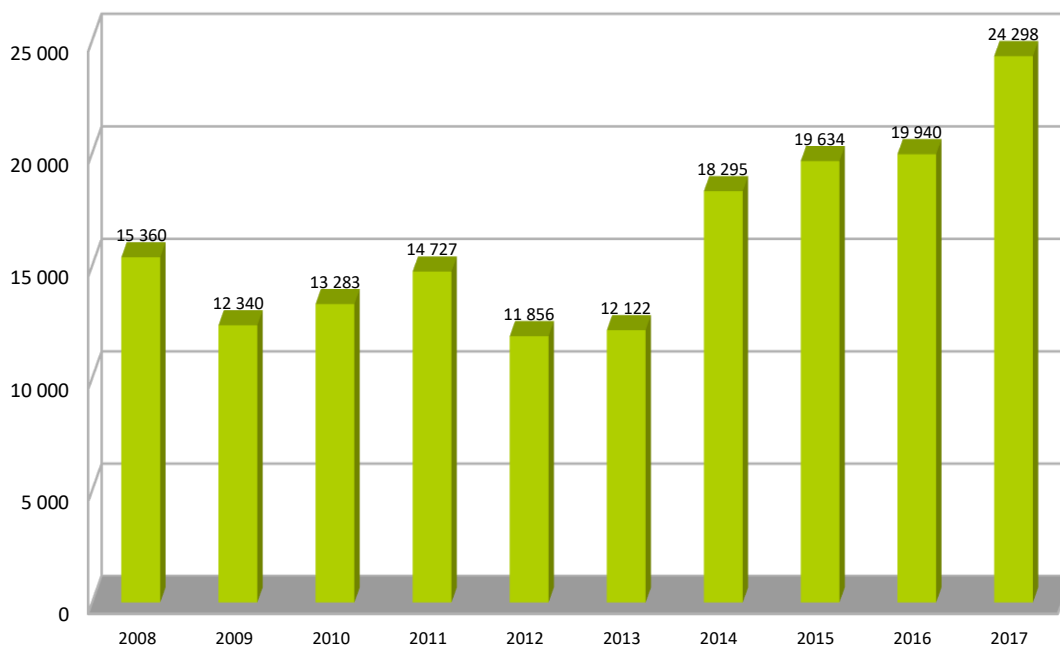
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych

Wskaźnik 13

Wskaźnik 13. Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym (przez obiekty hotelowe)										
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	15 360	12 340	13 283	14 727	11 856	12 122	18 295	19 634	19 940	24 298
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					437 130	451 441	508 798	548 734	698 382	665 822
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					106 951	111 139	122 483	121 702	153 921	160 236
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					3 162	1 932	3 947	3 442	6 372	5 954
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

IV. PODSUMOWANIE

Raport z realizacji Strategii zawiera działania zrealizowane w 2018 roku, uzyskane od wszystkich podmiotów realizujących zapisy Strategii. Jednak ze względu na cykl sprawozdawczy wartości wskaźników monitorowania rozwoju miasta dotyczą roku 2017. Wartości wskaźników uzyskane są z Banku Danych Lokalnych.

W badanym okresie niekorzystnie kształtowała się wartość wskaźnika obciążenia demograficznego (Wskaźnik 1), co związane jest ze starzeniem się miasta, czyli większym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym. Jest to jednak tendencja dotycząca nie tylko Wałbrzycha, ale większości miast Dolnego Śląska porównywanych z Wałbrzychem tj. Wrocławia, Lubina, Jeleniej Góry i Legnicy.

Generalnie jednak w 2017 roku zauważalny jest wzrost przedsiębiorczości w Wałbrzychu, gdyż wzrosła liczba mikroprzedsiębiorstw zatrudniających do 9 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 6.) oraz liczba dużych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 250 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 9). Wystąpił również wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 10). Choć nadal jest to minimalna wartość wśród największych miast Dolnego Śląska. Niekorzystnie kształtuje się liczba małych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 7), która w 2017r. maleje. Spadek odnotował również wskaźnik liczby średnich przedsiębiorstw zatrudniających od 50 do 249 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 8).

W 2017 roku zmniejszył się udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 2), jest to pozytywna tendencja występująca we wszystkich porównywanych miastach, jednak jest to wartość nadal przekraczająca średnią wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska.

Zwiększył się odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w % (Wskaźnik 3).

W Wałbrzychu nastąpił niewielki wzrost liczby uczestników imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (Wskaźnik 4).

Utrzymuje się tendencja wzrostowa liczby mieszkań na 1000 mieszkańców (Wskaźnik 11) i przekracza średnią wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska.

Zwiększyła się o ponad 8% w stosunku do danych z roku poprzedniego liczba noclegów udzielonych turystom zagranicznym przez obiekty hotelowe (Wskaźnik 13) oraz zwiększyła się liczba udzielonych noclegów rezydentom przez obiekty hotelowe (Wskaźnik 12). W omawianym okresie wzrosła liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców (Wskaźnik 5).

Wartości większości wskaźników monitorowania miasta w 2017 roku ukazują pozytywny trend rozwoju miasta. Mimo korzystnej tendencji mierzonych wskaźników należy jednak zauważyć, że wartości 4 wskaźników spośród 13 osiągają wartości najmniej korzystne wśród największych miast Dolnego Śląska porównywanych z Wałbrzychem (Wrocław, Legnica, Lubin, Jelenia Góra).

Coraz bardziej aktywna polityka społeczno – gospodarcza Gminy Wałbrzych daje szanse oraz ogromne możliwości dalszego rozwoju miasta, co pozwoli na to, aby Wałbrzych stał się miejscem zarówno atrakcyjnym pod względem turystycznym, mieszkaniowym oraz zawodowym.

V. KOORDYNATORZY ZADAŃ STRATEGICZNYCH

Lp.	Koordinator	Zadanie	Mierniki	Mierniki na 2017 rok
1.	Biuro Zarządzania Strategicznego, Nadzoru Właścicielskiego, Funduszy Europejskich i Rozwoju Gospodarczego	1.1 Poszukiwanie inwestorów	Liczba nowych i/lub utrzymanych miejsc pracy w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”	Liczba nowych i/lub utrzymanych miejsc pracy w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”
			Liczba nowych zezwoleń w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”	Liczba nowych zezwoleń w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”
			Wartość nakładów inwestycyjnych w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”	Wartość nakładów inwestycyjnych w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”
		1.2 Opracowanie koncepcji inteligentnej specjalizacji miasta	Opracowana koncepcja inteligentnej specjalizacji miasta	Opracowana koncepcja inteligentnej specjalizacji miasta
		1.3 Aktywny udział w wymianie know-how (wzajemne uczenie się, przekazywanie doświadczeń i dobrych praktyk podczas konferencji, kongresów, debat i innych spotkań)	Liczba zorganizowanych i/lub odbytych konferencji, kongresów, debat i innych spotkań w ramach wymiany know-how	Liczba zorganizowanych i/lub odbytych konferencji, kongresów, debat i innych spotkań w ramach wymiany know-how
		1.5 Realizacja programu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) Aglomeracji Wałbrzyskiej	Powierzchnia terenów inwestycyjnych w granicach administracyjnych miasta	Powierzchnia terenów inwestycyjnych w granicach administracyjnych miasta
			Liczba zrealizowanych inwestycji zaplanowanych w ramach ZIT AW (odnoszących się do miasta Wałbrzycha)	Liczba zrealizowanych inwestycji zaplanowanych w ramach ZIT AW (odnoszących się do miasta Wałbrzycha)
		2.1 Weryfikacja aktualnego systemu zachęt i ułatwień dla podejmowania działalności gospodarczej i stworzenie programu wsparcia rozwoju przedsiębiorczości	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców
		2.3 Promowanie i rozwój sieci współpracy przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu (IOB)	Liczba zawartych porozumień o współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i instytucjami otoczenia biznesu (IOB)	Liczba zawartych porozumień o współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i instytucjami otoczenia biznesu (IOB)

2.	Biuro Rewitalizacji i Planowania Przestrzennego	11.1 Rewitalizacja śródmieścia oraz kontynuacja rewitalizacji innych dzielnic miasta	Liczba obiektów objętych programem rewitalizacji	Liczba obiektów objętych programem rewitalizacji
			Wartość inwestycji z zakresu rewitalizacji poszczególnych dzielnic miasta	Wartość inwestycji z zakresu rewitalizacji poszczególnych dzielnic miasta
		11.3 Racjonalizacja struktury funkcjonalno-przestrzennej (dostosowanie do obowiązujących realiów społeczno-gospodarczych ze szczególnym uwzględnieniem rezerw pod rozwój terenów mieszkaniowych)		
		11.4 Podejmowanie działań na rzecz ograniczenia konfliktów przestrzennych		
3.	Biuro Infrastruktury i Nieruchomości	1.4 Przygotowanie i sprzedaż nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „INVEST-PARK” z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową	Wartość sprzedaży nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „INVEST-PARK” z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową	Wartość sprzedaży nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „INVEST-PARK” z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową
		13.4 Zakończenie odcięć kanalizacji deszczowych od kanalizacji sanitarnych		Liczba nieruchomości przyłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej
		14.1 Rozbudowa systemu gospodarowania odpadami	Udział odpadów zbieranych selektywnie w odpadach komunalnych wytworzonych	Udział odpadów zbieranych selektywnie w odpadach komunalnych wytworzonych
		14.2 Zbudowanie społeczeństwa recyklingu	Udział gospodarstw domowych deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie gospodarstw domowych	Udział gospodarstw domowych deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie gospodarstw domowych
		14.3 Wdrożenie programów: 100% recyklingu, Wałbrzych bez azbestu do 2020 roku oraz Wałbrzych bez składowisk (innych niż komunalne) – zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Wartość wydatków związanych z utrzymaniem czystości w mieście i obiektach użyteczności publicznej	
4.	Biuro Lokalowe	2.2 Udostępnianie na preferencyjnych warunkach	Liczba lokali użytkowych z przeznaczeniem do	Liczba lokali użytkowych przeznaczonych do

		lokali użytkowych z przeznaczeniem do prowadzenia działalności gospodarczej	prowadzenia działalności gospodarczej udostępnionych na preferencyjnych warunków	prowadzenia działalności gospodarczej oddanych w najem na preferencyjnych warunkach
				Średnia liczba lokali użytkowych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej na preferencyjnych warunkach
		10.3 Budowa mieszkań komunalnych	Liczba nowych mieszkań komunalnych oddanych do użytku	Liczba nowych mieszkań komunalnych oddanych do użytku
5.	Biuro Promocji, Kultury, Sportu i Turystyki	3.1 Udostępnienie turystyczne oraz rozwijanie oferty turystycznej obiektu „Stara Kopalnia”	Liczba turystów odwiedzających najważniejsze obiekty turystyczne miasta (np. Zamek Książ, Stara Kopalnia)	Liczba turystów odwiedzających Starą Kopalnię
		3.2 Promocja i kreowanie pozytywnego wizerunku miasta	Liczba zorganizowanych i/lub odbytych imprez promujących miasto Wałbrzych (np. udział w targach turystycznych)	Liczba zorganizowanych i/lub odbytych imprez promujących miasto Wałbrzych (np. udział w targach turystycznych)
		3.3 Zdefiniowanie, rozwój oraz promowanie produktów turystycznych miasta (wiodącego oraz towarzyszących)	Liczba zdefiniowanych produktów turystycznych miasta	Liczba zdefiniowanych produktów turystycznych miasta
		3.4 Rozwój oferty turystyki aktywnej, kulturowej, biznesowej i postindustrialnej	Liczba udzielonych noclegów w obiektach hotelowych	Liczba udzielonych noclegów w obiektach hotelowych
		3.5 Rewitalizacja szlaków turystycznych i rozwój turystyki pieszej	Liczba oddanych kilometrów nowych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych	Liczba kilometrów oddanych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych
		3.6 Podjęcie i intensyfikacja współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami na rzecz rozwoju turystyki i kultury	Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w projektach z zakresu rozwoju turystyki	Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w projektach z zakresu rozwoju turystyki i kultury
			Liczba zrealizowanych projektów z zakresu rozwoju turystyki współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej	

		Wartość zrealizowanych projektów z zakresu rozwoju turystyki współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej	
		Popularność LOT AW w mediach społecznościowych (mierzona np. liczbą dodanych znajomych na facebook-u)	
		Liczba wejść na stronę internetową Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej w Wałbrzychu Liczba nowych obiektów obsługujących ruch turystyczny (np. hotele, restauracje itp.)	
	3.7 Aktywizacja centrum miasta	Popularność Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej w Wałbrzychu w mediach społecznościowych (mierzona np. liczbą zgłaszających się turystów, liczbą udzielonych informacji)	Liczba osób odwiedzających Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej
	8.1 Opracowanie i realizacja koncepcji funkcjonowanie Muzeum w Wałbrzychu (w tym modernizacja infrastruktury)	Liczba zorganizowanych imprez sportowych i kulturalnych Liczba uczestników zorganizowanych przez miasto imprez sportowych i kulturalnych	Ilość osób odwiedzających Muzeum w ciągu roku
	8.2 Budowa kompleksu sportowego przy ul. Chopina (Nowe Miasto)		Powierzchnia nowych i\lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury sportowej i kulturalnej
	8.3 Zagospodarowanie stadionu przy ul. Sportowej na centrum sportów motorowych (Sobięcín)	Widzowie w kinach na 1000 mieszkańców Widzowie w teatrach na 1000 mieszkańców	
	8.4 Wsparcie miasta dla tworzenia infrastruktury kulturalnej w Śródmieściu (galerie sprzedażne, galerie sztuki)	Widzowie w muzeach na 10 tys. mieszkańców Uczestnicy imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury,	Wysokość środków finansowych przeznaczonych na utworzenie lub modernizację obiektów infrastruktury kulturalnej w Śródmieściu (galerie sprzedażne, galerie sztuki)

		8.5 Modernizacja funkcjonowania instytucji kultury (m. in. wyposażenie w nowoczesny sprzęt oraz szkolenia pracowników)	kluby i świetlice na 1000 mieszkańców Czytelnice bibliotek na 1000 ludności	Wysokość środków finansowych przeznaczonych na modernizację funkcjonowania instytucji kultury
		8.6 Ułatwienie dostępu mieszkańcom do atrakcyjnych obszarów rekreacyjnych	Powierzchnia nowych i/lub zmodernizowanych miejsc rekreacji i aktywnego wypoczynku Liczba nowych i/lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury sportowej i kulturalnej Wartość inwestycji związanych z budową nowych i/lub modernizacją obiektów infrastruktury sportowej i kulturalnej.	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury sportowej i kulturalnej
6	Biuro Zdrowia i Spraw Społecznych	5.2 Rozwój przedsiębiorczości społecznej		Stopa bezrobocia
		5.3 Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych		Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP
		6.3 Profilaktyka i promocja zdrowia	Liczba zorganizowanych i przeprowadzonych akcji i/lub programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia	Liczba zorganizowanych i przeprowadzonych akcji i/lub programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia
		6.4 Realizacja programów wsparcia rodzin z osobą niepełnosprawną i przewlekle chorą oraz form pomocy dla osób niepełnosprawnych	Liczba obiektów użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	Liczba osób korzystająca z programu
		7.1 Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi	Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w realizacji zadań własnych gminy Liczba organizacji pozarządowych współpracujących z Urzędem Miejskim w Wałbrzychu	Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w realizacji zadań własnych gminy

		7.6 Tworzenie nowych i rozwój istniejących organizacji pozarządowych	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców	Liczba nowo powstałych organizacji
		7.7. Animacja wałbrzyskich środowisk lokalnych	Liczba uczestników konsultacji społecznych	
			Liczba prowadzonych konsultacji społecznych	Liczba prowadzonych konsultacji społecznych
		7.8 Wyszukiwanie i wsparcie liderów lokalnych		
		7.9 Rozwój samoorganizacji mieszkańców Wałbrzycha	Frekwencja w wyborach	
		7.10 Tworzenie warunków do aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami jako podstawy integracji społecznej		Liczba osób korzystająca z Centrum Integracji.
		7.11 Realizacja kampanii społecznych na rzecz praw osób niepełnosprawnych		Liczba zrealizowanych kampanii społecznych.
		8.7 Utworzenie Galerii prac osób z niepełnosprawnościami		Liczba zorganizowanych wystaw.
		8.8 Utworzenie Centrum Integracji Osób Niepełnosprawnych		Liczba osób korzystająca z Centrum.
		10.1 Rozszerzenie sieci ośrodków wsparcia dziennego	Liczba zrealizowanych programów wsparcia rodzin młodych wielodzietnych	Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na utrzymanie ośrodków wsparcia dziennego.
		10.2 Budowa osiedla seniora i młodego pokolenia		
		10.5 Rozszerzenie działalności ŚDS dla osób z zaburzeniami psychicznymi		Liczba osób korzystająca z zajęć w Środowiskowym Domu Samopomocy.
7.	Zarząd Dróg, Komunikacji i Utrzymania Miasta	4.1 Opracowanie i wdrożenie kompleksowej koncepcji rozwoju infrastruktury drogowej w oparciu o kierunki rozwoju funkcjonalno-przestrzennego miasta	Skrócenie czasu przejazdu przez miasto	
		4.2 Uruchomienie		

		multimodalnego systemu transportu publicznego		
		4.3 Budowa obwodnicy Wałbrzycha		
		4.4 Odbudowa sieci dróg w granicach administracyjnych miasta	Liczba oddanych nowych i/lub zmodernizowanych dróg	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg
			Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników
		4.5 Poprawa dostępności komunikacyjnej miasta	Liczba oddanych i/lub zmodernizowanych połączeń komunikacji publicznej	Liczba oddanych i/lub zmodernizowanych połączeń komunikacji publicznej
			Liczba nowych i/lub zmodernizowanych przystanków komunikacji miejskiej	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych przystanków komunikacji miejskiej
			Liczba oddanych kilometrów zmodernizowanych linii kolejowych	
		4.6 Budowa centrum przesiadkowego kolejowo-autobusowego Wałbrzych Centralny		
		4.9 Inteligentny system zarządzania transportem	Utworzone centrum przesiadkowe	
8.	Biuro Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej, Rolnictwa i Leśnictwa	4.7 Wdrożenie programów: <i>Śródmieście bez spalin, Parking za darmo, Dzień bez samochodu, Parkuj i jedź</i> (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych zarządzanych przez ZDKiUM
			Liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych zarządzanych przez ZDKiUM
		4.8 Wdrożenie programu <i>Rowerowy Wałbrzych 2020</i> (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych	Liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych zarządzanych przez ZDKiUM

		Liczba zakupionych rowerów miejskich posiadających wspomaganie elektryczne	Liczba zakupionych rowerów miejskich posiadających wspomaganie elektryczne
11.5 Wdrożenie programów: <i>Ogrodnik miejski oraz Zielone hałdy 2020</i> (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Powierzchnia terenów zieleni na 1 mieszkańca		Liczba pozytywnie zaopiniowanych projektów nasadzeń zieleni
			Powierzchnia urządzonych nowych terenów zielonych
			Liczba opracowanych przez BUP miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających hałdy
			Ilość zrekultywowanych hałd
12.1 Edukacja ekologiczna mieszkańców miasta oraz promowanie działań proekologicznych (organizacja konkursów itp.)	Liczba zrealizowanych programów z zakresu edukacji ekologicznej i promocji działań proekologicznych		Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców miasta
	Liczba uczestników programów z zakresu edukacji ekologicznej i promocji działań proekologicznych		
12.2 Edukacja mieszkańców miasta w zakresie negatywnych dla środowiska i zdrowia człowieka konsekwencji stosowania niewłaściwych źródeł ciepła w indywidualnych systemach grzewczych	Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne		
	Liczba proekologicznych organizacji pozarządowych		
15.1 Realizacja programu ograniczenia niskiej emisji (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji		Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje z zakresu ograniczenia niskiej emisji
	Wartość zrealizowanych inwestycji z zakresu termomodernizacji budynków użyteczności publicznej		Liczba nieruchomości (np. budynków, lokali mieszkalnych, użytkowych, domków jednorodzinnych), które otrzymały wsparcie finansowe od miasta.

			Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje z zakresu termomodernizacji mieszkań i budynków realizowane przez mieszkańców miasta	
9.	Powiatowy Urząd Pracy	5.1 Aktywizacja osób bezrobotnych do podjęcia pracy	Liczba osób bezrobotnych korzystających z różnych form aktywizacji zawodowej oferowanych przez PUP w Wałbrzychu (np. liczba bezrobotnych skierowanych na szkolenia, staże, prace interwencyjne itp.)	Liczba osób bezrobotnych korzystających z różnych form aktywizacji zawodowej oferowanych przez PUP w Wałbrzychu (np. liczba bezrobotnych skierowanych na szkolenia, staże, prace interwencyjne itp.)
			Stopa bezrobocia	Stopa bezrobocia
10.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	6.1 Utworzenie i rozwijanie w poszczególnych dzielnicach miasta centrów aktywności lokalnej	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej
		6.2 Realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Wałbrzycha	Liczba osób objętych programami przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu	Liczba osób objętych programami przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
		10.4 Utworzenie mieszkań treningowych oraz chronionych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną		Liczba utworzonych mieszkań.
10.	Biuro Organizacyjne	7.2 Przeznaczenie części środków z budżetu miasta na realizację zadań własnych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego	Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny	Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny
			Liczba projektów zgłoszonych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego	Liczba projektów zgłoszonych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego
12.	Biuro Informatyki	7.3 Informatyzacja usług publicznych on-line urzędu i jednostek podległych (elektroniczne załatwienie sprawy: złożenie wniosku,	Liczba e-usług oferowanych przez UM i jednostki podległe	Liczba e-usług oferowanych przez UM i jednostki podległe

		informacja dla wnioskodawcy, realizacja wniosku, dostarczenie zamówieni, płatność elektroniczna)		
		7.4 Uruchomienie serwisu internetowego Urzędu Miejskiego ukierunkowanego na proces komunikacji społecznej (interaktywne narzędzie konsultacji społecznych zachęcające do angażowania się w sprawy miasta, wyrażania własnych opinii i dzielenie się poglądami)	Liczba wejść na stronę internetową Urzędu Miejskiego	Liczba wejść na stronę internetową Urzędu Miejskiego
13	Biuro Edukacji i Wychowania	7.5 Rozwój i promocja wolontariatu	Liczba zrealizowanych programów promujących wolontariat	
		9.1 Wprowadzenie nowych kierunków i form kształcenia dostosowanych do aktualnych potrzeb rynku pracy	Liczba uruchomionych nowych kierunków kształcenia	Liczba uruchomionych nowych kierunków kształcenia dostosowanych do aktualnych potrzeb rynku pracy
		9.2 Przygotowanie oraz rozwój oferty kształcenia ustawicznego dostosowanego do potrzeb lokalnego rynku pracy	Liczba nauczycieli objętych kształceniem ustawicznym	Liczba zawartych porozumień o współpracę pomiędzy szkołami a przedstawicielami biznesu
			Liczba zawartych porozumień o współpracę pomiędzy szkołami a przedstawicielami biznesu	Liczba uruchomionych kursów kształcenia ustawicznego Liczba uczestników kursów kształcenia ustawicznego
			Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	
			Liczba uczniów objętych programami stypendialnymi	
			Wartość zrealizowanych programów stypendialnych dla dzieci i młodzieży	
			Liczba uczniów biorących	

			udział w konkursach o zasięgu co najmniej regionalnym	
			Wyniki ze sprawdziany końcowego	
			Wyniki egzaminu gimnazjalnego	
			Zdawalność egzaminu maturalnego	
			Liczba nowych i/lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury edukacyjnej	
			Wartość inwestycji związanych z budową i/lub modernizacją obiektów infrastruktury edukacyjnej	
			Liczba projektów zrealizowanych przez CIZ w Wałbrzychu	
14.	Biuro Inwestycji	7.2 Przeznaczenie części środków z budżetu miasta na realizację zadań własnych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego	Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny	Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny
		11.2 Modernizacja obiektów komunalnych i mieszkalnych	Wartość inwestycji związanych z modernizacją obiektów komunalnych i mieszkalnych	Liczba zmodernizowanych obiektów komunalnych i mieszkalnych
		11.6 Likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych w budynkach użyteczności publicznej		Liczba obiektów użyteczności publicznej, w których dokonano likwidacji barier
15.	Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji	13.1 Przebudowa systemów przepływu wody 13.2 Wymiany, przebudowy i modernizacje sieci wodociągowych	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci wodociągowych	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci wodociągowych
			Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci wodociągowych	Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci wodociągowych

		13.3 Budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnych	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci kanalizacji sanitarnych	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci kanalizacji sanitarnych
			Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci kanalizacji sanitarnych	Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci kanalizacji sanitarnych
			Stopień pokrycia miasta siecią kanalizacji sanitarnych	Stopień pokrycia miasta siecią kanalizacji sanitarnych
16.	Biuro Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego	13.5 Przygotowanie koncepcji planu ochrony Wałbrzycha przed powodzią, w tym przygotowanie i wdrożenie programu małej retencji na obszarze miasta		